

Composición e Instrumentación aplicadas I-II										CÓDIGO	
1. Datos da disciplina											
MATERIA		LINGUAXES E TÉCNICAS DA MÚSICA						TITULACIÓN		GRADO	
ESPECIALIDADE		PEDAGOXÍA						ITINERARIO		XERAL E DA LINGUAXE MUSICAL	
CARÁCTER		C) OBRIGATORIA ESPECÍFICA						TIPO DE CLASE		COLECTIVA	
DEPARTAMENTO		PEDAGOXÍA						COORDINADOR/A		MARÍA JOSEFA TORRES ESTARQUE	
N.º CUADRIMESTRES		2	H. lectivas/ semana		2	H. lectivas/ cuadrimestre		32		HORAS/ ECTS	
									30	ETCS totais disciplina	6
CURSOS		1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		IDIOMAS	
CUADRIMESTRES		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	OUTROS IDIOMAS* FRANCÉS	
ETCS/ CUADRIMESTRES								3	3	OBSERVACIÓNS	
*Os alumnos/as estranxeiros, participantes en programas de intercambio internacional, recibirán as clases das disciplinas de carácter individual no idioma especificado no seu acordo de Formación. Nas demais disciplinas, poderán recibir asistencia e orientación dos seus Titores nos "outros idiomas" citados nesta programación sen que iso implique que as clases sexan impartidas neses idiomas.											
DOCENTES		Consultar táboa anexa									
DESCRIPCIÓN DA DISCIPLINA		Fundamentos básicos da composición musical. Creación, adaptación e arranxos de materiais para agrupacións propias da aula de música e dos diversos materiais musicais didácticos precisos no ensino da música en xeral e da linguaxe musical.									
COÑECEMENTOS/REQUISITOS		Requírese estar matriculado no curso correspondente. Coñecer os elementos constitutivos da linguaxe musical mostrando dominio en percepción auditiva, lectura, e análise para aplicalo de forma axeitada dentro da propia actividade.									
2. Competencias											
Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)											
TRANSVERSAIS		T1, T3, T4, T16, T17.									
XERAIS		X1, X2, X3, X4, X10, X13, X20, X21, X22, X23.									
ESPECÍFICAS		EP2, EP3, EP4, EP5, EP11.									
3. Obxectivos											
DESCRIPCIÓN										COMPETENCIAS	
1) Aplicar os coñecementos adquiridos nas materias musicais cursadas á composición de exercicios didácticos dos diferentes elementos musicais como ritmo, melodía, harmonía, forma, intervállica así como de melodías a unha e varias voces sin e con acompañamento harmónico e instrumental.										T16, X1, X4, X22, EP4, T3, X2, X13, X21, EP2, T7, X3, X17, EP4, T9, EP5,	
2) Situar a práctica compositiva baixo a visión pedagóxica para axeitar os produtos realizados ó ensino da música en xeral e da Linguaxe musical, tendo en conta os obxectivos e características psicopedagóxicas da aprendizaxe.											
3) Recopilar e analizar diversos materiais musicais como cancións infantís e pezas musicais diversas como recurso para a composición ou arranxo de pezas similares axeitadas ó ensino da Linguaxe musical dos graos elemental e medio.											
4) Compoñer, arranxar e instrumentar todo tipo de exercicios e pezas musicais para o ensino da música e a súa utilización nas unidades didácticas.											
5. Elaborar conceptos xerais propios relacionando a estrutura da linguaxe musical, a improvisación, a interiorización e a comprensión da música na aprendizaxe para o correcto desenvolvemento da actividade na materia.											
4. Contidos											
TEMAS		DESCRITOR SUBTEMAS								SESIÓNS	
COMPOSICIÓ N APLICADA I		TEMA I		Análise de cancións e pezas musicais diversas e sinxelas. Adaptación e arranxo tendo en conta obxectivos e contidos concretos de ensino elemental, partindo de estruturas con I e V, engadindo progresivamente outras funcións.						4	
		TEMA II		Aplicación de ritmos a textos e viceversa. Composición de exercicios rítmicos a unha e dúas voces. Aplicación da Instrumentación Orff. Composición de cancións e exercicios melódicos con funcións I y V con acompañamento. -						4	

		Engadir progresivamente outras funcións e notas de paso e de floreo.	
	TEMA III	Composición de fragmentos melódicos a 1 voz coas mesmas estruturas e elementos melódicos anteriores engadindo progresivamente apoyaturas e retardos, así como cambios de modo e diferentes patróns de acompañamento.	4
	TEMA IV	Composición de melodías a 1 e 2 voces que inclúan diversos graos da tonalidade, cambios de modo e tono, con diversas formas e patróns de acompañamento.	4
COMPOS. APLICADA II	TEMA I	Análise de pezas musicais de diversos estilos e de dificultade progresiva. Adaptación e arranxo tendo en conta obxectivos e contidos concretos de ensino medio, con forma, estruturas armónicas e acompañamento instrumental diversos.	4
	TEMA II	Aplicación de ritmos a textos e viceversa. Composición de exercicios rítmicos a unha e varias voces aplicando as novidades rítmicas do s. XX como compases mixtos, aksak, valor añadido ou música sin compasear; así como valoración especial en dous ou mais tempos.	4
	TEMA III	Composición de melodías utilizando diversos tipos de escala, pentatónica, hexátona, etc. Composición de melodías tonais interválicas.	4
	TEMA IV	Composición de fragmentos a dúas ou mais voces coas características anteriores, instrumentación diversa e diferentes formas e patróns de acompañamento.	4

5. Planificación Docente

TIPO DE ACTIVIDADE		1.º curso		2.º curso	3.º curso		4.º curso			OBSERVACIÓNS
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
Presenciais	CLASES TEÓRICO- PRÁCT. TUTORÍAS, EXAME							32	32	
Non presenciais	TRABALLO PERSOAL INDIVIDUAL/COLABOR							58	58	
Total de horas cuadrimestrais								90	90	

6. Descriptores de Planificación

TIPO DE ACTIVIDADE		DESCRIPCIÓN DA METODOLOXÍA
COMPOSICIÓN APLICADA I e II	CLASES PRÁCTICAS	A metodoloxía consistirá na explicación das características fundamentais do traballo por parte da profesora e a revisión diaria do seu desenvolvemento. Hase de procurar que o alumno reflexione sobre e carácter pedagóxico das composicións e do seu significado musical mediante a utilización do oído interior e a interpretación vocal ou instrumental para a comprobación auditiva. O traballo continuado coa calidade e cantidade precisas proporcionará aos alumnos a pericia na materia.
COMPOSICIÓN APLICADA I	TRABALLO PERSOAL	Aplicación dos coñecementos adquiridos ao traballo compositivo-pedagóxico. Elaboración dos traballos, indicados no temario do curso, aplicados ás unidades didácticas de grao elemental
COMPOSICIÓN APLICADA II	TRABALLO PERSOAL	Aplicación dos coñecementos adquiridos ao traballo compositivo-pedagóxico. Elaboración dos traballos, indicados no temario do curso, aplicados ás unidades didácticas de grao medio

7. Avaliación

ORDINARIA

CONTINUA	CRITERIOS	PONDERAC	COMPETENCIAS AVALIADAS
	Proba escrita dos contidos da programación Proba oral dos contidos programados	40%	
ASISTENCIA	Participación activa, actitude de aprendizaxe motivada.	20%	T16, X1, X4, X22 , EP4, T3, X2, X13, X21, EP2,
TRABALLO PERSOAL	Correcta realización musical dos traballos, creatividade, ideas musicais propias e presentación nas datas requeridas.	20%	
EXAME	Composición de dúas pequenas pezas aplicadas a obxectivos e contidos dados de grao elemental no 1º cuatrimestre e de grao medio no 2º.	20%	

*As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara / Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do dereito á avaliación continua. Cando iso ocorra, o profesor da disciplina actuará segundo o protocolo establecido.

ALTERNATIVA

		PONDERAC	COMPETENCIAS AVALIADAS
	Proba escrita dos contidos da programación tratados Proba oral dos contidos da programación tratados		
ASISTENCIA	Participación activa, actitude de aprendizaxe motivada.	20%	T16, X1, X4, X22 , EP4, T3, X2, X13, X21, EP2,
TRABALLO PERSOAL	Correcta realización musical dos traballos, creatividade, ideas musicais propias e presentación nas datas requeridas.	30%	
EXAME	Composición de dúas pequenas pezas aplicadas a obxectivos e contidos dados de grao elemental no 1º cuatrimestre e de grao medio no 2º.	50%	

EXTRAORDINARIA

	CRITERIOS	PONDERACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS
TRABALLO PERSOAL	Correcta realización musical dos traballos, creatividade, ideas musicais propias e presentación nas datas requeridas.	50%	
EXAME	Composición de dúas pequenas pezas aplicadas a obxectivos e contidos dados de grao elemental no 1º cuatrimestre e de grao medio no 2º.	50%	
Os alumnos/as oficiais que participen en programas de intercambio internacional, deberán aportar unha certificación dos créditos realizados e a cualificación obtida no centro de destino. En caso contrario deberán examinarse dos contidos establecidos para esta materia igual que os restantes alumnos/as oficiais. Si os contidos cursados no centro de destino non se corresponden cos desta programación, o departamento decidirá a forma de avaliar os contidos non realizados ou non superados.			
Os alumnos/as estranxeiros, participantes en programas de intercambio internacional, serán avaliados igual que os alumnos/as oficiais. No caso de non realizar un curso ou semestre completo, recibirán unha avaliación informativa e unha acreditación das horas lectivas realizadas.			
8. Bibliografía, materiais e documentos			
REFERENCIAS BÁSICAS			
Molina, E et alt.: 2000. Armonía I. Real musical Madrid Molina, E et alt.: 2001. Armonía II. Real musical Madrid Orff, C. - Obra didáctica de Carl Orff. Molina, E. - Improvisación al piano. Enclave creativa. Asins Arbó, Willliart, Molina - El acompañamiento de la melodía y su improvisación al piano. Real musical.			
REFERENCIAS COMPLEMENTARIAS			
Navarrete, Ana Mª, Molina, E., Sierra, F., Arenosa, E. - Libros de lenguaje Musical. De la Motte, Diether - Armonía. Idea Música. Kuhn, C. - Historia de la composición musical. Idea Musica. Kuhn, C. - Tratado de la forma musical. Idea Musica. Salzer, F. - Audición Estructural. Labor. Schöenberg, A. - Fundamentos de la composición musical.			
9. Observacións			
1. A profesora informará con suficiente antelación das datas de entrega de todos os traballos e probas individuais e colectivos esixidos na guía didáctica. 2. Dado o caso de confinamento debido ó Covid-19, a formación pasará a ser telemática mentres dure esta situación. Aula adaptada según normativa			

Conxunto I-II										CÓDIGO		
1. Datos da disciplina												
MATERIA	Música de Conxunto							TITULACIÓN	Grado			
ESPECIALIDADE	PEDAGOXÍA							ITINERARIO	Pedagogía			
CARÁCTER	B) Obrigatoria							TIPO DE CLASES	Colectiva			
DEPARTAMENTO	Pedagogía							COORDINADOR/A	AMALIA GUERRERO ROCHA			
N.º CUADRIMESTRE	2	H. lectivas/semana		1,5	Horas lectivas /cuadrimestre		24	HORAS/ ECTS	30	ETCS totais da disciplina		6
CURSOS	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		IDIOMAS	Castelán Galego		
CUADRIMESTRE	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	OUTROS IDIOMAS*			
ETCS/ CUADRIMESTRE	3	3							ECTS de formación instrumental complementaria (Só instrumento principal)			
*Os/as alumnos/as estranxeiros, participantes en programas de intercambio internacional, recibirán as clases das disciplinas de carácter individual no idioma especificado no seu acordo de Formación. Nas demais disciplinas, poderán recibir asistencia e orientación dos seus Tutores nos "outros idiomas" citados nesta programación sen que iso implique que as clases sexan impartidas neses idiomas.												
DOCENTES	Consultar táboa anexa											
DESCRIPCIÓN DA DISCIPLINA	Interpretación musical en grupo con diferentes formacións, repertorios e instrumentos, incluído o instrumento principal. Desenvolvemento de hábitos e técnicas de ensaio. Posta en común de criterios interpretativos, fundamento de dirección en pequenas agrupacións. Desenvolvemento de proxectos musicais colectivos.											
COÑECEMENTOS/REQUISITOS	Os requiridos na proba de acceso ao grao superior, e para cuadrimestres diferentes ao primeiro, coñecementos e habilidades adquiridas do cuadrimestre anterior.											
2. Competencias												
Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)												
TRANSVERSAIS	T1, 3, 7, 10, 16											
XERAIS	X2, 3, 4, 6, 7, 8, 13, 17, 21, 22											
ESPECÍFICAS	EP 2, 3, 4, 5, 6, 8, 11											
3. Obxectivos												
DESCRIPCIÓN										COMPETENCIAS		
Crear proxectos musicais colectivos										TODAS		
Aplicar os coñecementos musicais adquiridos no traballo das instrumentacións musicais										TODAS		
Utilizar as agrupacións musicais como contexto no cal o traballo musical individual axude á elaboración e o desenrolo de produtos musicais grupais										TODAS		
Potenciar o coñecemento tanto do papel do intérprete como o do director/a nas diferentes agrupacións instrumentais										TODAS		
4. Contidos												
TEMAS			DESCRITOR SUBTEMAS						SESIÓNS			
1º Cuadrimestre												
I	INSTRUMENTOS ESCOLARES E AGRUPACIÓNS MUSICAIS EN CONTEXTOS EDUCATIVOS		1.1. Instrumentos escolares por etapa educativa 1.2. Agrupacións musicais no entorno educativo 1.3. Roles dos integrantes das agrupacións						2			
II	PERCUSIÓN CORPORAL		2.1. Definición e tipos 2.2. Interpretación e posta en práctica 2.3. Improvisación corporal 2.4. Notación e grafías 2.5. O método BAPNE						2			
III	REPERTORIO PARA CONXUNTOS INSTRUMENTAIS		3.1. Selección do repertorio adecuado para diferentes agrupacións instrumentais e niveis educativos diversos 3.2. Interpretación de obras con diferentes agrupacións instrumentais en diferentes niveis educativos						4			
IV	O PROCESO DE ENSAIO		4.1. Características xerais 4.2. Técnica de ensaio 4.3. Avaliación e discusión de criterios interpretativos 4.4. Aspectos prácticos da organización, motivación e planificación de ensaios						2			
V	INSTRUMENTACIÓN E ORQUESTRACIÓN		5.1. Ubicación espacial de instrumentos en conxuntos 5.2. Rexistro, timbre e posibilidades de orquestración de cada instrumento 5.3. Análise auditivo e recoñecemento das características propias de cada agrupación instrumental						3			
VI	DIRECCIÓN		6.1. Papel do director 6.2. Técnicas de dirección 6.3. Dirección de pequenas agrupacións, organización musical e dinámica de funcionamento 6.4. Interpretación de obras vocais						3			
										Total sesións: 16		
2º Cuadrimestre												

VII	INTERPRETACIÓN	7.1. Interpretación de obras de diferentes estilos e con diferentes agrupacións instrumentais	2
VIII	ARRANXOS I	8.1. Arranxos de pezas instrumentais 8.2. Interpretación	4
IX	ARRANXOS II	9.1. Arranxos de pezas instrumentais 9.2. Interpretación	4
X	A ORQUESTRA	10. Evolución e clasificación	2
XI	A BANDA	11. Evolución e clasificación	2
XII	PROXECTO MUSICAL COLECTIVO	12. Desenvolvemento dun proxecto musical	2

Total sesións: 16

5. Planificación Docente

TIPO DE ACTIVIDADE	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		OBSERVACIÓNS
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
Presenciais	24	24							
Non presenciais	66	66							
Total de horas cuadrimestrais	90	90							

6. Descriptores de Planificación

TIPO DE ACTIVIDADE	DESCRIPCIÓN DA METODOLOXÍA
Práctica colectiva	Traballo grupal a partires dos materiais achegados polos alumnos e polo docente.
Práctica individual	Práctica e desenvolvemento de materias de forma individual. Os alumnos achegaran materiais a clase para o seu desenrolo: Temas, frases, transicións, arranxos, etc.
Audición	Interpretación en audición un mínimo de unha obra de gran forma ou dúas de pequeno formato, cun nivel de dificultade técnica mínima correspondente ao curso da especialidade instrumental.

7. Avaliación

ORDINARIA

CONTÍNUA	CRITERIOS	PONDERACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS
FERRAMENTAS			
Exame práctico	Constatar o nivel de coñecemento práctico adquirido polo alumno, sobre todo da interpretación individual e grupal cos propios instrumentos.	60%	TODAS
Exame teórico	Constatar os coñecementos adquiridos de cara á planificación e programación das actividades propias das agrupacións musicais de aplicación aos diferentes niveis educativos.	40%	TODAS

*As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara / Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do dereito á avaliación continua. Cando iso ocorra, o profesor da disciplina actuará segundo o protocolo establecido.

ALTERNATIVA

FERRAMENTAS	CRITERIOS	PONDERACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS
Exame práctico			
Audición/Exame teórico	Constatar os coñecementos adquiridos de cara á planificación e programación das actividades propias das agrupacións musicais de aplicación aos diferentes niveis educativos.	25%	TODAS
Traballo	Realización dun traballo individual ou colectivo (se hai mais alumnos en esta situación) previo acordo coa docente.	15%	TODAS

EXTRAORDINARIA

FERRAMENTAS	CRITERIOS	PONDERACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS
Exame práctico			
Audición/Exame teórico	Constatar os coñecementos adquiridos de cara á planificación e programación das actividades propias das agrupacións musicais de aplicación aos diferentes niveis educativos.	25%	TODAS
Traballo	Realización dun traballo individual ou colectivo (se hai mais alumnos en esta situación) previo acordo coa docente.	15%	TODAS

ERASMUS

Os/as alumnos/as oficiais que participen en programas de intercambio internacional, deberán aportar unha certificación dos créditos realizados e a cualificación obtida no centro de destino. En caso contrario deberán examinarse dos contidos establecidos para esta materia igual que os restantes alumnos/as oficiais. Si os contidos cursados no centro de destino non se corresponden cos desta programación, o departamento decidirá a forma de avaliar os contidos non realizados ou non superados.

Os/as alumnos/as estranxeiros, participantes en programas de intercambio internacional, serán avaliados igual que os alumnos/as oficiais. No caso de non realizar un curso ou semestre completo, recibirán unha avaliación informativa e unha acreditación das horas lectivas realizadas.

8. Bibliografía, materiais e documentos

REFERENCIAS BÁSICAS

Agrupaciones musicales Prieto, R. 2001
Dirección de agrupaciones instrumentales. Prieto. R. 2001
La orquesta en la escuela. Álvarez V. Ed. Ricodi
El mundo de los instrumentos desde los orígenes hasta nuestros días. Haas, R. Ed. Fuzeau 2005
Agrupaciones instrumentales, obras de autores clásicos. Oriol Madrid. Ed. Alpuerto
El arte de dirigir la orquesta. Hermann Scherchen. Ed. Labor.

REFERENCIAS COMPLEMENTARIAS

9. Observacións

1. A profesora informará con suficiente antelación das datas de entrega de todos os traballos e probas individuais e colectivos esixidos na guía didáctica
2. Dado o caso de confinamento debido ó Covid-19, a formación pasará a ser telemática mentres dure esta situación. Aula adaptada según normativa

Coreografía y danza I-II										CÓDIGO						
1. Datos da disciplina																
MATERIA		Expresión Corporal e Danza						TITULACIÓN		Grado						
ESPECIALIDADE		PEDAGOXÍA A						ITINERARIO		Pedagogía xeral e da linguaxe musical						
CARÁCTER		Obrigatoria Específica						TIPO DE CLASES		Colectiva						
DEPARTAMENTO		Pedagogía						COORDINADOR/A		AMALIA GUERRERO ROCHA						
N.º CUADRIMESTRE		1		H. lectivas/ semana		2		H. lectivas/ cuadrimestre		32		HORAS/ ECTS		30	ETCS totais da disciplina	4
CURSOS		1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		IDIOMAS		Castelán Galego				
CUADRIMESTRES		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	OUTROS IDIOMAS*						
ETCS/ CUADRIMESTRES				2	2					OBSERVACIÓNS						
*Os alumnos/as estranxeiros, participantes en programas de intercambio internacional, recibirán as clases das disciplinas de carácter individual no idioma especificado no seu acordo de Formación. Nas demais disciplinas, poderán recibir asistencia e orientación dos seus Titores nos "outros idiomas" citados nesta programación sen que iso implique que as clases sexan impartidas neses idiomas.																
DOCENTES		Consultar táboa anexa														
DESCRIPCIÓN DA DISCIPLINA			A expresión corporal. Desenvolvemento das capacidades motrices a través da sensibilización e da conciencia corporal. Formas básicas do movemento. Comunicación e aprendizaxe. Improvisación. A danza: historia e repertorio (tradicional, histórica, educativa, doutras culturas). A danza como recurso metodolóxico para a educación musical. Creación de danzas e coreografías na aula.													
COÑECEMENTOS/REQUISITOS			Requírese estar matriculado no curso correspondente. Coñecer as bases prácticas do linguaxe expresivo. Coñecer e utilizar cancións que propicien o desenvolvemento da educación auditiva, rítmica e vocal.													
2. Competencias																
Ver lista e descripción de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)																
TRANSVERSAIS		T 1, 3, 6, 7, 9, 10, 16														
XERAIS		X 4, 8, 13, 17, 21, 22														
ESPECÍFICAS		EP 2, 4, 5, 8														
3. Obxectivos																
DESCRIPCIÓN										COMPETENCIAS						
Coñecer e valorar los elementos básicos da Expresión Corporal, corpo, espazo, tempo e movemento e a capacidade expresiva.										TODAS						
Utilizar a voz e o propio corpo como primeiros instrumentos musicais, con certo dominio do esquema corporal e situacións espaciais.										TODAS						
Ofrecer os coñecementos básicos prácticos sobre as actividades de rítmica e danza, para que os estudantes podan desenrolalas na futura labor como docentes.										TODAS						
Vivenciar situacións en torno o ritmo e a danza que estimulen a creatividade dos estudantes.										TODAS						
Crear individualmente ou en grupo, coreografías a partir dunha partitura ou dunha audición.										TODAS						
4. Contidos																
TEMAS				DESCRITOR SUBTEMAS						SESIÓNS						
1º cuadrimestre																
I	EXPRESIÓN CORPORAL			1.1. As posibilidades da música como recurso para a expresión corporal 1.2. O corpo: conciencia corporal 1.3. O espazo 1.4. A relaxación: método Vayer e a eutonía de Alexander 1.5. A respiración 1.6. Coordinación motriz 1.7. Elementos básicos do movemento expresivo						4						
II	A DANZA NA ESCOLA			2.1. Incorporación da danza no currículo escolar 2.2. Beneficios da danza no desenvolvemento das habilidades motoras 2.3. A danza como medio de integración social e inclusión 2.4. Movementos básicos na danza 2.5. Xogos infantís danzados e cantados						6						
III	A RÍTMICA			3.1. Fundamentos da rítmica e da danza 3.2. Noción de ritmo musical 3.3. Importancia da educación rítmica para o desenvolvemento global da personalidade 3.4. A rítmica Dalcroziana 3.5. Elementos da rítmica 3.6. Aplicacións didácticas do ritmo						6						

			Total sesións: 16
2º cuadrimestre			
IV	A COREOGRAFÍA	4.1. Análise dunha estrutura coreográfica 4.2. Narrativa coreográfica 4.3. Formas simples de construción coreográfica	4
V	A DANZA	5.1. A danza: historia, características e tipos 5.2. A danza como expresión do movemento 5.3. Danzas do mundo 5.4. Danzas educativas	6
VI	A IMPROVISACIÓN EN DANZA	6.1. Técnicas de improvisación na danza 6.2. Práctica da improvisación na creación coreográfica	6
			Total sesións: 16

5. Planificación Docente

TIPO DE ACTIVIDADE	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		OBSERVACIÓNS
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
Presenciais			32	32					
Non presenciais			28	28					
Total de horas cuadrimestrais			60	60					

6. Descriptores de Planificación

TIPO DE ACTIVIDADE	DESCRIPCIÓN DA METODOLOXÍA
Clases teóricas	Explicación e organización dos diversos contidos acompañada dos materiais didácticos correspondientes.
Clases Prácticas	Deseño de propostas didácticas empregando os recursos adquiridos nas clases teóricas e técnicas, ferramentas.
Actividades colectivas	Secuenciación das actividades dentro da clase de danza. Realización de proxectos de distintas formas de danzas e coreografías.

7. Avaliación

ORDINARIA

CONTINUA	CRITERIOS	PONDERACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS
FERRAMENTAS			
Exame oral	Demostrar a capacidade para abordar as actividades vivencialmente. Planificar creación de experiencias de expresión corporal para niños do nivel.	20%	TODAS
Exame escrito	Exame escrito: a) 10 preguntas tipo test b) 2 preguntas de resposta corta dos contidos da materia c) 1 pregunta de desenvolvemento Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico. Integración e apropiación das ideas adquiridas, redacción e presentación.	20%	TODAS
Traballo colaborativo grupal/individual	Organización, calidade e orixinalidade do traballo. Compromiso grupal e temporalización da tarefa a entregar.	40%	TODAS
Asistencia	Participación activa, actitude de aprendizaxe motivada.	20%	

*As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara / Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do dereito á avaliación continua. Cando iso ocorra, o profesor da disciplina actuará segundo o protocolo establecido.

ALTERNATIVA	CRITERIOS	PONDERACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS
FERRAMENTAS			
Exame oral	Demostrar, mediante a realización dun traballo individual ou colectivo, a capacidade para abordar as actividades vivencialmente. Planificar creación de experiencias de expresión corporal para nenos do nivel.	40%	TODAS
Exame escrito	Exame escrito: a) 10 preguntas tipo test b) 2 preguntas de resposta corta dos contidos da materia c) 1 pregunta de desenvolvemento Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico. Integración e apropiación das ideas adquiridas, redacción e presentación.	20%	TODAS
Traballo	Realización dun traballo individual ou colectivo (se hai mais alumnos en esta situación) previo acordo coa docente.	40%	TODAS

EXTRAORDINARIA

FERRAMENTAS	CRITERIOS	PONDERACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS
Exame oral e escrito	Demostrar a capacidade para abordar as actividades vivencialmente. Planificar creación de experiencias de expresión corporal para nenos do nivel. Analizar as propias vivencias e reflexionar sobre os diferentes recursos didácticos. Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico. Integración e apropiación das ideas adquiridas, redacción e presentación. Descubrir as propias capacidades creativas e expresivas a través do movemento. A docente pode solicitar, previo acordo, a realización dalgún traballo a presentar nesta convocatoria.	100%	TODAS

ERASMUS

Os alumnos/as oficiais que participan en programas de intercambio internacional, deberán aportar unha certificación dos créditos realizados e a cualificación obtida no centro de destino. En caso contrario deberán examinarse dos contidos establecidos para esta materia igual que os restantes alumnos/as oficiais. Si os contidos cursados no centro de destino non se corresponden cos desta programación, o departamento decidirá a forma de avaliar os contidos non realizados ou non superados.

Os alumnos/as estranxeiros, participantes en programas de intercambio internacional, serán avaliados igual que os alumnos/as oficiais. No caso de non realizar un curso ou semestre completo, recibirán unha avaliación informativa e unha acreditación das horas lectivas realizadas.

8. Bibliografía, materiais e documentos

REFERENCIAS BÁSICAS

Alcazar Aranda, Antonio J. "88 temas para voz e instrumental Orff.
 Ar teaga Checa, Milagros. "Bailar en la escuela" Grupo editorial Universitario
 Bachmann, M. "La rítmica Jacques-Dalcroze: Una educación por la música y para la música. Madrid. Pirámide. CD: Danzas fáciles. Madrid: Ed. Akal, 1999
 CD: Juegos Bailables. Madrid: Ed. Akal, 1999
 Fernández Rubí, Marisa -Taller de danzas y coreografías: educación infantil y primaria. Editorial CCS.
 *** García Ruso, H. Mª. "La danza en la escuela" Inde
 Llongueres, N.:T: "La apor tación de Émile Jacques-Dalcroze en el campo de la pedagogía musical y del movimiento corporal" Barcelona, Graó, 1996 LLongueres,Joam." El ritmo en la educación y formación general de la infancia". Pelegrín, Ana. "Cada cual atiende a su juego" Anaya
 Renobell Soler, Gemma. "Todo lo que hay que saber para bailar en la escuela (libro + Dvd)". Robinson, Jaqueline. "El niño y la danza". Octaedro Schinca, M. Psicomotricidad, ritmo y expresión corporal, Madrid. Escuela española
 Trías, Nuria. "Juegos de música y expresión corporal". Ed. Parramón
 Venner, Anna Marie. "40 juegos para la expresión corporal: de 3 a 10 años" ediciones octaedro , barcelona. Vivanco, Pepa. "Exploremos el sonido". Ed. Ricordi
 Zamora, Ángel. "Danzas del mundo" Editorial CCS. La rítmica Dalcroze. Marie-Laure Bachman.
 Expresión Corporal. Arte del movimiento. Mercedes Ridocci. Biblioteca Nueva.

La expresión corporal Diego Montesinos Ayala Inde.
 Laban, Rudolf. El dominio del movimiento. Fundamentos. Percusión corporal. Método bapne. Javier Naranjo.

REFERENCIAS COMPLEMENTARIAS

9. Observacións

1. A profesora informará con suficiente antelación das datas de entrega de todos os traballos/probas individuais e colectivos esixidos na guía didáctica.
2. Dado o caso de confinamento debido ó Covid-19, a formación pasará a ser telemática mentres dure esta situación. Aula adaptada según normativa

Programación Docente de Didáctica da Música e da Linguaxe Musical I-II-III

Ensinanzas Superiores de Música Título superior de música (ensinanzas reguladas polo Decreto 163/2015, do 29 de outubro e 171/2016, do 24 de novembro)

1. Identificación e contextualización

DISCIPLINA DIDÁCTICA DA MÚSICA E DA LINGUAXE MUSICAL

ESPECIALIDADE	PEDAGOXÍA								ITINERARIO	PEDAGOXÍA XERAL E DA LINGUAXE
CARÁCTER	B) Obrigatoria								TIPO DE CLASES	Colectiva
DEPARTAMENTO	PEDAGOXÍA								XEFE/A DO DEPARTAMENTO	MARÍA J. TORRES ESTARQUE
CURSOS	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		COORDINADOR/A DA DISCIPLINA	Ana Franqueira Fontán
CUADRIMESTRE	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Horas de clase	4
ETCS/ CUADRIMESTRE					6	6	6		Idiomas	Castelán, galego, inglés.
DOCENTES	NOME E APELIDOS				MAIL/TEL/WEB				TITORÍA	
	Ana Franqueira Fontán				ANAFRANQUEIRAFONTAN@CSMVIGO.COM				CONSULTAR TÁBOA ANEXA.	

2. Descritor e competencias

Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)/171/2016

DESCRITOR	Principios psicopedagóxicos da aprendizaxe da música. O desenvolvemento das capacidades musicais. Metodoloxía e planificación didáctica. Desenvolvemento e avaliación do proceso educativo. Análise dos diversos currículos de educación musical. Deseño de procedementos e estratexias de ensinanza-aprendizaxe.
COÑECEMENTOS PREVIOS	Requírese estar matriculado no curso correspondente e ter superados os requirimentos para acceder ás Ensinanzas Superiores. Ademais, para a Didáctica I convén ter superada a formación nas materias de Teoría da Educación, Psicopedagogía e Socioloxía da Educación, para maior aproveitamento dos contidos traballados. Para as Didácticas II e III é preciso ter superadas as materias chave anteriores.
RELACIÓN CON OUTRAS DISCIPLINAS	A disciplina de Didáctica de Música e da Linguaxe Musical ten por obxecto afondar nas capacidades musicais, desenvolvemento e metodoloxía e estratexias de ensinanza-aprendizaxe e traballo coas diferentes ferramentas didácticas para os aspectos tratados na docencia da Linguaxe Musical. Ao ser unha materia axial e central na formación do alumnado, presenta relacións horizontais con materias de formación básica (Harmonía e Contrapunto, FAAV, Análise) e practicamente todas as disciplinas específicas da especialidade: Didáctica Xeral, Pedagogía Musical, Psicopedagogía, Teoría da Educación, Coreografía e Danza, Teoría e Ritmo, Improvisación, Técnica Vocal, FAAV aplicado, Planificación de Aula ou Técnicas de Aula. Por último, cómpre salientar a súa relación co TFE e coas Prácticas de Profesorado.
TRANSVERSAIS	T1, T4, T8, T12, T15
XERAIS	X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X22, X27
ESPECÍFICAS	EP1, EP 2, EP 3, EP 5

3. Obxectivos

DESCRIPCIÓN	COMPETENCIAS RELACIONADAS
Comprender os procesos de ensinanza-aprendizaxe da música á luz das teorías do desenvolvemento psicolóxico e da aprendizaxe de xeito que constitúan unha visión global e integradora.	T1, T8, T12, T15, X5, X10, X18, X19, EP1, EP5.
Coñecer a analizar a estrutura do sistema educativo relativo á educación musical xeral e profesional.	T1, T4, T8, T15, X5, X10, X18, EP1.
Coñecer os elementos de planificación, organización e desenvolvemento das diferentes actividades musicais das ensinanzas elementais e profesionais.	T1, T4, T12, T15, X1, X2, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X22, X27, EP1, EP2, EP3, EP5.
Coñecer e valorar os métodos de pedagogía musical mais relevantes do século XX co obxecto de integrar os seus principios nunha didáctica xeralizadora.	T1, T4, X1, X2, X4, X5, X10, X13, X19, X22, EP1, EP2, EP3, EP5.
Aplicar os coñecementos adquiridos, tanto pedagóxicos como musicais, na elaboración de propostas de planificación da acción didáctica, analizando os materiais mais axeitados e demais recursos metodolóxicos para a Linguaxe musical.	T1, T4, T12, T15, X1, X2, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X22, X27, EP1, EP2, EP3, EP5.
Potenciar o uso dos recursos tecnolóxicos na mellora da práctica do ensino musical para favorecer unha metodoloxía mais creativa e atractiva axeitada ós intereses e costumes dos alumnos.	T1, T4, T15, X5, X10, X13, X22, X27, EP2, EP5.

4. Contidos

TEMAS	DESCRITOR SUBTEMAS	SESIÓNS
Didáctica I: a didáctica da música	1.1. Concepto 1.2. A didáctica da música e a súa relación com outras disciplinas. 1.3. Ensino da música como linguaxe 1.4. Método global.	2

Didáctica I: iniciación musical	2.1. O currículo de Ensinanzas Elementais en Música: Linguaxe Musical e Educación Auditiva e Vocal (1.º e 2.º curso EE. EE.). 2.2. A música en Educación Infantil e Primaria. 2.3. Os comezos do ensino musical. Descubrir as bases. Musicalización e alfabetización.	1
Didáctica I: didáctica do ritmo	3.1. Elementos rítmicos: pulso, acento, métrica, lectoescritura. 3.2. Psicoloxía do ritmo. 3.3. Secuenciación dos contidos rítmicos (1.º e 2.º curso EE. EE.). 3.4. Metodoloxía: percepción, interpretación, creación/improvisación.	2
Didáctica I: didáctica da entoación	4.1. Elementos melódico-harmónicos: intervalo, acordes, tonalidades, escalas, lectoescritura. 4.2. Fases iniciais da entonación na aula. 4.3. Entoación intuitiva/limitada e consciente. 4.4. Secuenciación dos contidos melódico-harmónicos (1.º e 2.º EE. EE.). 4.5. Metodoloxía: percepción, interpretación, creación/improvisación.	2
Didáctica I: didáctica da audición	5.1. Elementos rítmico, melódico, harmónicos, formais e expresivos na audición. 5.2. Audición interna, relativa e absoluta. 5.3. Metodoloxía e recursos didácticos: deseño.	2
Didáctica I: o repertorio vocal	6.1. Voz e aparello fonador. Emisión vocal, respiración, relaxación e fraseo. 6.2. Tipoloxía de voces. A voz na infancia e as súas particularidades. Tesitura e ámbito vocal. 6.3. A canción infantil: popular e de autor. Características e valor pedagóxico. 6.4. Criterios de selección do repertorio. 6.5. O canon.	2
Didáctica I: a unidade didáctica	7.1. Planificación didáctica. 7.2. Elementos constitutivos da UD. 7.3. Deseño de UU. DD.	2
Didáctica I: probas de acceso a Ensinanzas Elementais de música	8.1. Lexislación vixente. 8.2. Obxectivos das propas. 8.3. Deseño, elaboración e desenvolvemento dun modelo de probas de acceso a EE. EE.	3
Didáctica II: capacidades musicais	1.1. Memoria musical. 1.2. Creatividade. 1.3. Gamificación e ludificación. 1.4. Traballo cooperativo na aula.	3
Didáctica II: aprendizaxe musical intermedia	2.1. O currículo de Ensinanzas Elementais en Música: Linguaxe Musical e Educación Auditiva e Vocal (3.º e 4.º curso EE. EE.). 2.2. A música no último ciclo da Educación Primaria. 2.3. Os comezos do ensino musical. Descubrir as bases. Musicalización e alfabetización.	1
Didáctica II: didáctica do ritmo	3.1. Esquema corporal e psicomotricidade. 3.2. Secuenciación dos contidos rítmicos (3.º e 4.º de EE. EE.). 3.3. Metodoloxía: percepción, interpretación, creación/improvisación.	2
Didáctica II: didáctica da entoación	4.1. Elementos melódico-harmónicos: intervalo, acordes, cadencias, tonalidades, escalas, lectoescritura. 4.2. Desenvolvemento da entoación na aula. 4.3. Entoación intuitiva/limitada e consciente. 4.4. Secuenciación dos contidos melódico-harmónicos (3.º e 4.º EE. EE.). 4.5. Metodoloxía: percepción, interpretación, creación/improvisación.	2
Didáctica II: didáctica da audición	5.1. Elementos rítmico, melódico, harmónicos, formais e expresivos na audición. 5.2. Desenvolvemento da audición interna, relativa e absoluta. 5.3. Metodoloxía e recursos didácticos: deseño.	2
Didáctica II: o repertorio vocal	6.1. Particularidades da voz na etapa: patoloxías, pasos e muda. 6.2. Repertorio vocal a unha e varias voces para a etapa intermedia: xéneros e estilos. 6.3. Pezas a voces: incorporación e progresión.	3
Didáctica II: avaliación	7.1. Concepto, tipoloxía e funcións. 7.2. Ferramentas de avaliación para a Linguaxe Musical..	2
Didáctica II: as TIC	8.1. Posibilidades pedagóxicas na aula de Linguaxe Musical. 8.2. Ferramentas de elaboración de actividades con TIC.	1
Didáctica III: probas de acceso a Ensinanzas Profesionais de Música.	1.1. Lexislación vixente. 1.2. Obxectivos das probas. 1.3. Deseño, elaboración e desenvolvemento dun modelo de probas.	3
Didáctica III: planificación didáctica	2.1. O currículo das Ensinanzas Profesionais de Música: Linguaxe Musical (1.º e 2.º curso EE. PP.) 2.2. A música en Educación Secundaria. 2.3. Desenvolvemento psicolóxico dos adolescentes.	1
Didáctica III: competencias	3.1. Normativa LOMLOE. 3.2. Competencias en música.	1

Didáctica III: didáctica do ritmo	4.1. Rítmica do século XX: rítmica, métrica, grafías, polirritmia, polimetria. 4.2. Secuenciación dos contidos rítmicos (1.º e 2.º EE. PP.). 4.3. Metodoloxía: percepción, interpretación, creación/improvisación.	2
Didáctica III: didáctica da entoación	5.1. Entoación nesta etapa: tonal, modal e atonal. 5.2. Secuenciación dos contidos melódico-harmónicos (1.º e 2.º EE. PP.). 4.3. Metodoloxía: percepción, interpretación, creación/improvisación.	2
Didáctica III: didáctica da audición	6.1. Elementos rítmico, melódico, harmónicos, formais e expresivos na audición. 6.2. Desenvolvemento da audición a máis dunha voz. 6.3. Metodoloxía e recursos didácticos: deseño.	2
Didáctica III: o repertorio vocal	7.1. Tipoloxía vocal: ámbito e tesitura. 7.2. Selección do repertorio nas EE. PP.: criterios, xéneros, estilos.	2
Didáctica III: contido das EE. PP.	8.1. Transporte. 8.2. Timbre. 8.3. Correntes dos séculos XX e XXI. 8.4. Pedagogías da segunda metade do século XX.	2
Didáctica III: as TIC	9.1. Posibilidades pedagóxicas na aula de Linguaxe Musical. 9.2. Ferramentas de elaboración de actividades con TIC.	1

Total de sesións por cuadrimestre 16

5. Metodoloxía e Planificación Docente

TIPO DE ACTIVIDADE E DESCRICIÓN	HORAS PRESENCIAS	HORAS NON PRESENCIAS	TOTAL HORAS
Exposición maxistral, traballo teórico-práctico.	64		
Práctica e traballo persoal individual e colectivo.		108	
Tutorías	8		
Total de horas por cuadrimestre			180

6. Avaliación

FERRAMENTAS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS	PONDERACIÓN
ORDINARIA			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Con avaliación continua)			
Proba escrita	Asimilación, consolidación e aplicación dos contidos traballados durante o cuadrimestre. Valorarase a claridade na exposición, a corrección na súa redacción, a calidade e a precisión dos conceptos expostos. A proba podera conter preguntas de resposta curta, longa e casos de aplicación práctica.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X 22, X 27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5.	20%
Traballo persoal	Compilación dos traballos propostos para os niveis educativos traballados en cada curso. Conterán os seguintes tipos: cancións de autor ou arranxos propios, lectura rítmica ou rítmico-melódica, ditados e propostas de audición (rítmicos, melódicos ou rítmico-melódicos), leccións de entonación e propostas diversas. O número de propostas indicárase con antelación polo docente.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X 22, X 27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5.	40%
Portafolios	Compilación de todos os traballos e materiais relativos aos contidos recollidos na presente guía: resumos, esquemas, mapas conceptuais, comentarios críticos, apuntamentos, contribucións e reflexións persoais, recensións, propostas, exemplos e traballos propios.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X 22, X 27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5.	30%
Asistencia e participación activa	Participación activa, argumentada e fundamentada, intervención con pensamento crítico e vontade de solución de dúbidas en todas as cuestións que se traten durante as aulas.	T4, T8, T15, X10, X18, X 22, EP1, EP 2, EP 3, EP 5	10%
<p>Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requerimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa . Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados.</p> <p>*As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara / Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do dereito á avaliación continua. Cando isto aconteza, o profesor/a da disciplina actuará segundo o protocolo aprobado..</p>			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Convocatoria adiantada-Decembro-)			
Proba escrita	Asimilación, consolidación e aplicación dos contidos traballados durante o cuadrimestre. Valorarase a claridade na exposición, a corrección na súa redacción, a calidade e a precisión dos conceptos expostos. A proba podera conter preguntas de resposta curta, longa e casos de aplicación práctica.	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X 22, X 27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5.	40%

Traballo persoal - portafolios	<p>Compilación dos traballos propostos para os niveis educativos traballados en cada curso. Conterán os seguintes tipos: cancións de autor ou arranxos propios, lectura rítmica ou rítmico-melódica, ditados e propostas de audición (rítmicos, melódicos ou rítmico-melódicos), leccións de entonación e propostas diversas. O número de propostas indicárase con antelación polo docente.</p> <p>Compilación de todos os traballos e materiais relativos aos contidos recollidos na presente guía: resumos, esquemas, mapas conceptuais, comentarios críticos, apuntamentos, contribucións e reflexións persoais, recensións, propostas, exemplos e traballos propios.</p>	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X22, X27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5.	60%
--------------------------------	--	--	-----

Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requerimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa . Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados.

AVALIACIÓN ALTERNATIVA (*Para alumnado con perda da Avaliación continua)

Proba escrita	<p>Asimilación, consolidación e aplicación dos contidos traballados durante o cuatrimestre. Valorarase a claridade na exposición, a corrección na súa redacción, a calidade e a precisión dos conceptos expostos. A proba podera conter preguntas de resposta curta, longa e casos de aplicación práctica.</p>	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X22, X27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5.	40%
---------------	--	--	-----

Traballo persoal - portafolios	<p>Compilación dos traballos propostos para os niveis educativos traballados en cada curso. Conterán os seguintes tipos: cancións de autor ou arranxos propios, lectura rítmica ou rítmico-melódica, ditados e propostas de audición (rítmicos, melódicos ou rítmico-melódicos), leccións de entonación e propostas diversas. O número de propostas indicárase con antelación polo docente.</p> <p>Compilación de todos os traballos e materiais relativos aos contidos recollidos na presente guía: resumos, esquemas, mapas conceptuais, comentarios críticos, apuntamentos, contribucións e reflexións persoais, recensións, propostas, exemplos e traballos propios.</p>	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X22, X27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5.	60%
--------------------------------	--	--	-----

Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requerimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa . Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados.

EXTRAORDINARIA

Proba escrita	<p>Asimilación, consolidación e aplicación dos contidos traballados durante o cuatrimestre. Valorarase a claridade na exposición, a corrección na súa redacción, a calidade e a precisión dos conceptos expostos. A proba podera conter preguntas de resposta curta, longa e casos de aplicación práctica.</p>	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X22, X27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5.	40%
---------------	--	--	-----

Traballo persoal - portafolios	<p>Compilación dos traballos propostos para os niveis educativos traballados en cada curso. Conterán os seguintes tipos: cancións de autor ou arranxos propios, lectura rítmica ou rítmico-melódica, ditados e propostas de audición (rítmicos, melódicos ou rítmico-melódicos), leccións de entonación e propostas diversas. O número de propostas indicárase con antelación polo docente.</p> <p>Compilación de todos os traballos e materiais relativos aos contidos recollidos na presente guía: resumos, esquemas, mapas conceptuais, comentarios críticos, apuntamentos, contribucións e reflexións persoais, recensións, propostas, exemplos e traballos propios.</p>	T1, T4, T8, T12, T15, X1, X2, X3, X4, X5, X10, X13, X18, X19, X22, X27, EP1, EP 2, EP 3, EP 5.	60%
--------------------------------	--	--	-----

Todos os traballos entregados deberán estar dixitalizados (editor de texto e/ou partitura), ademais de cumprir os requerimentos que se indiquen nas directrices de cada tarefa . Non se recollerá ou valorará ningún traballo que non cumpra os mínimos estipulados.

ERASMUS

Os/as alumnos/as oficiais que participen en programas de intercambio internacional, deberán aportar unha certificación dos créditos realizados e a cualificación obtida no centro de destino. En caso contrario deberán examinarse dos contidos establecidos para esta materia igual que os restantes alumnos/as oficiais. Si os contidos cursados no centro de destino non se corresponden cos desta programación, o departamento decidirá a forma de avaliar os contidos non realizados ou non superados.

Os/as alumnos/as estranxeiros, participantes en programas de intercambio internacional, serán avaliados igual que os alumnos/as oficiais. No caso de non realizar un curso ou semestre completo, recibirán unha avaliación informativa e unha acreditación das horas lectivas realizadas.

7. Alumnado con necesidades educativas especiais

DESCRIPCIÓN	CRITERIOS E PAUTAS
No marco do establecido no Real decreto lexislativo 1/2013, do 29 de novembro, polo que se aproba o texto refundido da Lei xeral de dereitos das persoas con discapacidade e da súa inclusión social, deberánse cumprir as disposicións vixentes en materia de promoción da accesibilidade.	Aqueles que estableza a Consellería competente en materia de Educación.

8. Bibliografía, materiais e documentos

Hemsey, V. (2002). Música, amor y conflicto, diez estudios de psicopedagogía musical. Lumen.

Hemsey, V. (1964). La iniciación musical del niño. Ricordi americana.

López de Arenosa, E. (2004). Apuntes sobre didáctica musical. Enclave creativa.

Willems, E. (1976). La preparación musical de los más pequeños. Eudeba.

Willems, E. (1981). El valor humano de la educación musical. Paidós Barcelona.

Willems, E. (1984). Las bases psicológicas de la educación musical. Eudeba.

Métodos de linguaxe musical (ritmo e lectura, entoación, etc.) dos cursos correspondentes traballados en cada cuatrimestre: Araval, López de Arenosa, Sierra, Ibáñez-Cursá, Molina, Navarrete.

Didáctica Xeral										CÓDIGO									
1. Datos da disciplina.																			
MATERIA		Didáctica Xeral						TITULACIÓN		Grado									
ESPECIALIDADE		PEDAGOXÍA						ITINERARIO		Pedagogía xeral e da linguaxe musical.									
CARÁCTER		Obrigatoria Específica						TIPO DE CLASES		Colectiva									
DEPARTAMENTO		Pedagogía						COORDINADOR/A		AMALIA GUERRERO ROCHA									
N.º CUADRIMESTRE		1		H. lectivas/ semana		4		H. lectivas/ cuadrimestre		64		HORAS/ ECTS		30		ETCS totais da disciplina		6	
CURSOS		1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		IDIOMAS		Castelán Galego							
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	OUTROS IDIOMAS*									
ETCS/ CUADRIMESTRES						6						OBSERVACIÓNS							
*Os alumnos/as estranxeiros, participantes en programas de intercambio internacional, recibirán as clases das disciplinas de carácter individual no idioma especificado no seu acordo de Formación. Nas demais disciplinas, poderán recibir asistencia e orientación dos seus Titores nos "outros idiomas" citados nesta programación sen que iso implique que as clases sexan impartidas neses idiomas.																			
DOCENTES		Consultar táboa anexa																	
DESCRIPCIÓN DA DISCIPLINA		Pedagogía e didáctica. Correntes didácticas. O currículo: concepto, deseño e modelos-Niveis de concreción: características, fontes, elementos. Pec, Pcc. Deseño da programación e das unidades de aula. Principios metodolóxicos. Aprendizaxe significativa. O Profesor mediador. A avaliación																	
COÑECEMENTOS/REQUISITOS		Requírese estar matriculado no curso correspondente.																	
2. Competencias																			
Ver lista e descripción de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)																			
TRANSVERSAIS		T1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 10, 15																	
XERAIS		X 8, 18, 19, 27																	
ESPECÍFICAS		EP1, 2, 5, 7, 9																	
3. Obxectivos																			
DESCRIPCIÓN										COMPETENCIAS									
1. Adquirir unha base sólida de coñecementos que permitan valorar a materia como base para a aplicación ós procesos de intervención educativa dende a perspectiva docente.										TODAS									
2. Coñecer as teorías e modelos didácticos e a súa evolución así como os compoñentes do deseño e desenvolvemento do currículo.										TODAS									
3. Familiarizarse mediante o traballo, cos procesos de ensino-aprendizaxe, analizando os diferentes elementos que os conforman.										TODAS									
4. Ser capaz de reflexionar sobre as experiencias vividas e as ideas educativas para ser consciente das propias teorías e modelos implícitos.										TODAS									
5. Desenvolver actitudes de investigación que favorezan a utilización de diversas fontes de busca de información para o análise dos diferentes contidos.										TODAS									
4. Contidos																			
TEMAS		DESCRITOR SUBTEMAS								SESIÓNS									
I	FUNDAMENTOS DA DIDÁCTICA	1.1. A didáctica como arte de ensinar 1.2. O concepto de didáctica 1.3. Tipos de didáctica 1.4. Obxectivos da didáctica 1.5. O binomio inseparable entre ensinanza e aprendizaxe 1.6. A ensinanza personalizada 1.7. Modelos didácticos								4									
II	PARADIGMAS E TEORÍAS EDUCATIVAS	2.1. Os paradigmas educativos 2.2. Teorías da aprendizaxe								4									
III	INTELIXENCIAS MÚLTIPLES, METACOGNICIÓN E NEUROEDUCACIÓN	3.1. Teoría das intelixencias múltiples 3.2. A metacognición como ferramenta para a aprendizaxe autónomo 3.3. A neuroeducación e a súa influencia na práctica educativa								4									
IV	PRINCIPIOS DIDÁCTICOS E METODOLOXÍA EDUCATIVA	4.1. Principios didácticos na ensinanza 4.2. Métodos didácticos: metodoloxía participativa, Aprendizaxe baseado en Problemas, Aprendizaxe por proxectos ...								4									

V	DESEÑO E PLANIFICACIÓN EDUCATIVA	5.1. O currículo 5.2. Niveis de concreción curricular 5.3. Elementos da programación didáctica e análise de cada un deles	4
VI	UNIDADES DIDÁCTICAS	6.1. Estrutura dunha Unidade Didáctica de aula 6.2. Elementos da Unidade Didáctica e análises de cada un deles 6.3. Elaboración dunha Unidade Didáctica para un curso específico	4
VII	AVALIACIÓN	7.1. Concepto de avaliación 7.2. Sistemas de avaliación 7.3. Criterios de avaliación 7.4. Técnicas e instrumentos de avaliación 7.5. Adaptacións curriculares	4
VIII	DOCUMENTOS INSTITUCIONAIS DE PLANIFICACIÓN DE CENTRO	8.1. O Proxecto Educativo do Centro (PEC) 8.2. O plan Curricular do Centro (PCC)	2
IX	O PAPEL DO DOCENTE NA AULA	9.1. O docente como guía e orientador 9.2. Rol do docente na facilitación da aprendizaxe 9.3. Apoio á autonomía do estudante 9.4. Estratexias para a orientación 9.5. Estratexias de motivación para a aprendizaxe	2

5. Planificación Docente										
TIPO DE ACTIVIDADE		1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		OBSERVACIÓNS
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
Presenciais						64				
Non presenciais						116				
Total de horas cuadrimestrais						180				

6. Descriptores de Planificación	
TIPO DE ACTIVIDADE	DESCRIPCIÓN DA METODOLOXÍA
Clases teóricas	Presentación por parte da profesora dos marcos teóricos que axuden ó alumnado a comprender os contidos da materia.
Clases Prácticas	Participación activa do alumnado, expoñendo ideas propias e debatendo con actitude de consenso.
Traballo persoal	Aplicación dos coñecementos adquiridos á comprensión de textos, á elaboración da información e posterior resumo a presentar por escrito.

7. Avaliación			
ORDINARIA			
CONTINUA	CRITERIOS	PONDERACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS
FERRAMENTAS			
Exame escrito	Exame escrito: a) 10 preguntas tipo test b) 2 preguntas de resposta corta dos contidos da materia c) 1 pregunta de desenvolvemento dun caso práctico. Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico. Integración e apropiación das ideas adquiridas, redacción e presentación.	40%	TODAS
Traballo persoal	Aplicación dos coñecementos adquiridos e comprensión dos textos, a elaboración da información. Entrega dunha Unidade Didáctica para un curso en concreto e baixo unhas pautas establecidas. A UD expoñerase na aula.	40%	TODAS
Traballo colaborativo	Organización, calidade e orixinalidade do traballo. Compromiso grupal e temporalización da tarefa a entregar. Deseño dunha UD Colaborativa. A UD expoñerase na aula.	20%	TODAS
*As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara / Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do dereito á avaliación continua. Cando iso ocorra, o profesor da disciplina actuará segundo o protocolo establecido. Será condición superar o 35% en cada cuadrimestre para realizar a nota media e obter a cualificación final.			
ALTERNATIVA			
FERRAMENTAS			
Exame escrito	Exame escrito: a) 10 preguntas tipo test b) 2 preguntas de resposta corta dos contidos da materia c) 1 pregunta de desenvolvemento dun caso práctico. Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico. Integración e apropiación das ideas adquiridas, redacción e presentación.	40%	TODAS
Traballo persoal	Aplicación dos coñecementos adquiridos e comprensión dos textos, a elaboración da información. Entrega dunha Unidade Didáctica para un curso en concreto e baixo unhas pautas establecidas.	40%	TODAS
Traballo colaborativo	Os alumnos realizarán un traballo individual ou grupal onde se terá en conta a organización, calidade, orixinalidade e temporalización adecuada da realización e exposición do mesmo. Deseño dunha UD Colaborativa.	20%	TODAS
EXTRAORDINARIA			
FERRAMENTAS	CRITERIOS	PONDERACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS
Exame escrito	Exame escrito: a) 10 preguntas tipo test b) 2 preguntas de resposta corta dos contidos da materia c) 1 pregunta de desenvolvemento dun caso práctico. Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico. Integración e apropiación das ideas adquiridas, redacción e presentación.	70%	TODAS
Traballo persoal	Aplicación dos coñecementos adquiridos e comprensión dos textos, a elaboración da información. Entrega dunha Unidade Didáctica para un curso en concreto e baixo unhas pautas establecidas. Entrega dunha Unidade Didáctica para un curso en concreto e baixo unhas pautas establecidas.	20%	TODAS
Traballo colaborativo	Os alumnos realizarán un traballo individual ou grupal onde se terá en conta a organización, calidade, orixinalidade e temporalización adecuada da realización e exposición do mesmo. Deseño dunha UD Colaborativa.	10%	TODAS

Os alumnos/as estranxeiros, participantes en programas de intercambio internacional, serán avaliados igual que os alumnos/as oficiais. No caso de non realizar un curso ou semestre completo, recibirán unha avaliación informativa e unha acreditación das horas lectivas realizadas.

8. Bibliografía, materiais e documentos

REFERENCIAS BÁSICAS

Diáz Alcaraz: F. (2002) Didáctica y currículo: un enfoque constructivista. Univ. de Castilla La Mancha. Cuenca. ISBN 84-8427-160-9
Medina Rivilla y Mata, F. S. (coords): didáctica general. Pearson Prentice Hall. Uned. Madrid 2009

REFERENCIAS COMPLEMENTARIAS

Colom, J., Bernabeu, J.L., Domínguez, E., Sarramona, J. Teorías e institucións contemporáneas de la educación. Ariel educación. Barcelona 2008
Doménech Betoret: Psicología de la educación e instrucción. Universitat Jaume I. Castellón 2007
Escribano, A: Aprender a enseñar, fundamentos de didáctica general. Universidad de Castilla La Mancha. Cuenca 2008
Medina Rubio et al: Teoría de la educación. Uned. Madrid 2001
Artículos de educación de Aplicaciones Didácticas
Artículos de pedagogía - <http://www.wikilearning.com/articulos/pedagogia/categoria/76-4>
Artículos y libros sobre educación - <http://redescolar.ilce.edu.mx/redescolar/biblioteca/articulos/art.htm>
Enfoques teóricos do currículo - <http://educacion.idoneos.com/index.php/363702>
Planificación y organización didáctica: AULA FÁCIL RECURSOS DIDÁCTICOS - Buscar con Google

Procesos de enseñanza-aprendizaje - <http://peremarques.pangea.org/actodid.htm>
Revista Española de Pedagogía Acceso a los recursos de la Revista Española de Pedagogía
Teorías da aprendizaxe - http://www.wikilearning.com/tutorial/teorias_del_aprendizaje-teorias_del_aprendizaje/12263-1
Teorías de la educación - <http://teoriasunikino.blogspot.com.es/2009/03/dewey.html>
Unidades didácticas - <http://peremarques.pangea.org/ud.htm>
EDUCARED. Educación na red. Información, recursos e actividades para Institutos, profesores, alumnos e pais de alumnos
EDUCACIÓN Y EDUCADORES Universidad de La Sabana, Revista de educación
DICCIONARIO PEDAGÓGICO I
GLOSARIO DE TÉRMINOS EDUCATIVOS
VOCABULARIO DEL NUEVO ENFOQUE PEDAGÓGICO

9. Observacións

1. A profesora informará con suficiente antelación das datas de entrega de todos os traballos e probas individuais e colectivos esixidos na guía didáctica.
2. Dado o caso de confinamento debido ó Covid-19, a formación pasará a ser telemática mentres dure esta situación. Aula adaptada según normativa

Formación e adestramento auditivo e vocal

CÓDIGO

1. Datos da disciplina

MATERIA	Linguaxes e técnicas da música				TITULACIÓN	Grado	
ESPECIALIDADE	INTERPRETACIÓN				ITINERARIO	Todos	
CARÁCTER	A) Formación Básica				TIPO DE CLASES	Colectiva	
DEPARTAMENTO	Procedementos				COORDINADOR/A	María Josefa Torres Estarque	
N.º CUADRIMESTRE	2	H. lectivas/semana	1.5	Horas lectivas /cuadrimestre	24	HORAS/ ECTS	30 ETCS totais da disciplina
CURSOS	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso
CUADRIMESTRE	I	II	III	IV	V	VI	VII VIII
ETCS/ CUADRIMESTRE	1.5	1.5					ECTS de formación instrumental complementaria (Só instrumento principal)

*Os/as alumnos/as estranxeiros, participantes en programas de intercambio internacional, recibirán as clases das disciplinas de carácter individual no idioma especificado no seu acordo de intercambio. Nas demais disciplinas, poderán recibir asistencia e orientación dos seus Titores nos "outros idiomas" citados nesta programación sen que iso implique que as clases sexan impartidas nese idioma.

DOCENTES Consultar táboa anexa

DESCRIPCIÓN DA DISCIPLINA Desenvolvemento dunha escoita consciente na que a aplicación do coñecemento da linguaxe musical encamiñará ao alumnado en contextos sonoros e a unha representación interna dos distintos elementos estruturais que interveñen nua composición musical. Desenvolvemento das capacidades de expresión vocal.

COÑECEMENTOS/REQUISITOS Os requeridos na proba de acceso ao grao superior, e para cuadrimestres diferentes ao primeiro, coñecementos e habilidades adquiridas do cuadrimestre anterior.

2. Competencias

Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)

TRANSVERSAIS	T1, 3, 7, 8, 13, 15
XERAIS	X1, 2, 3, 4, 8, 10, 24
ESPECÍFICAS	E17

3. Obxectivos

DESCRIPCIÓN	COMPETENCIAS
Adquirir hábitos correctos no uso da voz como instrumento: respiración, produción da voz.	T16, X1, X4, X2
Desenvolver a capacidade de oído interno, como elemento fundamental para ao análise, tendo en conta diferentes aspectos.	T3, X2, X13, X2
Acadar unha maior capacidade de audición consciente, distinguindo os diferentes parámetros que configuran a partitura e participando interiormente do proceso	T7, X3, X17, EP5
Potenciar a capacidade de memoria como elemento de axuda para entender: retendo, asociando, comparando, e establecendo referencias	T9, EP5,
Utilizar o canto, a unha ou varias voces como medio para favorecer a representación interna	T1, T10, X7, X1
Acadar unha maior habilidade lectora como vehículo para favorecer a análise e audición interior	
Desenvolver habilidades rítmicas necesarias para a interpretación de obras contemporáneas	
Identificar a través da audición os diferentes tipos de acordes así como procesos harmónicos sinxelos dentro da tonalidade e sen partitura. Acadar a capacidade de traballo, fora da clase, como requisito imprescindible para a consecución de unha correcta formación auditiva	

4. Contidos

TEMAS	DESCRIPCIÓN SUBTEMAS	S
I Os recursos vocais ao servizo da interpretación	Desenvolvemento dos recursos vocais básicos co obxecto de utilizar a voz como instrumento ao servizo da interpretación Respiración. Técnicas de educación respiratoria. Respiración consciente, costo-abdominal, pausa ou contención do aire Producción da voz. Emisión e apoio. Exercicios de vocalizacións, impostación, extensión, homoxeneidade, etc.	
II Práctica da entoación	Consecución de un nivel adecuado na práctica de entoación como elemento fundamental para a interpretación. Intervalos melódicos. Escalas pentáfonas, hexáfonas, heptáfonas, octáfonas e dodacáfonas. Melodías a unha e dúas voces. Ditado a unha e dúas voces.	
III Audición harmónica	Audición harmónica como elemento estrutural da música. Intervalos harmónicos, acordes tríadas e cuatriadas, inversións, modulación, procesos cadenciais	
IV Desenvolvemento rítmico	Compases mixtos en estruturas irregulares. Equivalencias figura=figura. Pulso = pulso. Alternancia de compases. Estructuras rítmicas atípicas en compases convencionais. Polirritmias. Lectura rítmica con percusión corporal ou instrumental. Ditado rítmico a unha voz.	

Total de sesións por cuadrimestre

5. Planificación Docente

TIPO DE ACTIVIDADE		1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		OBSERVACIÓNS
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
Presenciais	clases prácticas	24	24							
Non presenciais	traballo persoal	21	21							
Total de horas cuatrimestrais		45	45							

6. Descriptores de Planificación

TIPO DE ACTIVIDADE	DESCRIPCIÓN DA METODOLOXÍA
clases prácticas	traballo detallado e desenvolvemento progresivo dos contidos establecidos nos temas da materia. Levarase a cabo a través de clases colectivas e individuais ou colectivas segundo o contexto e con exposición teórica cada vez que se considere necesario.
práctica individual	Asesoramento persoal por parte do alumno/a de tódolos aspectos técnicos relacionados no apartado de contidos, concretamente de aqueles que se expoñan e traten de forma práctica nas sesións presenciais con obxecto de que sexa posible un desenvolvemento adecuado e progresivo para a consecución dos obxectivos propostos.

7. Avaliación

ORDINARIA			
CONTÍNUA	CRITERIOS	PONDERACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS
FERRAMENTAS			
exame escrito	A proba escrita constará das partes mencionadas no apartado 9 para cada cuatrimestre e serán avalidas segundo se explica no dito apartado.	50	T1 X2
exame oral	A proba oral constará das partes mencionadas no apartado 9 para cada cuatrimestre e serán avalidas segundo se explica no dito apartado.	50	T3 X2

*As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara / Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do dereito á avaliación continua. Cando iso ocorra, o profesor da disciplina actuará segundo o protocolo establecido.

ALTERNATIVA			
FERRAMENTAS	CRITERIOS	PONDERACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS
exame escrito			
exame oral	A proba oral constará das partes mencionadas no apartado 9 para cada cuatrimestre e serán avalidas segundo se explica no dito apartado	50	

EXTRAORDINARIA			
FERRAMENTAS	CRITERIOS	PONDERACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS
exame escrito			
exame oral	A proba oral constará das partes mencionadas no apartado 9 para cada cuatrimestre e serán avalidas segundo se explica no dito apartado	50	T3 X2

ERASMUS			
Os/as alumnos/as oficiais que participen en programas de intercambio internacional, deberán aportar unha certificación dos créditos realizados e a cualificación obtida no centro de destino. En caso contrario deberán examinarse dos contidos establecidos para esta materia igual que os restantes alumnos/as oficiais. Si os contidos cursados no centro de destino non se corresponden coa programación, o departamento decidirá a forma de avaliar os contidos non realizados ou non superados.			
Os/as alumnos/as estranxeiros, participantes en programas de intercambio internacional, serán avaliados igual que os alumnos/as oficiais. No caso de non realizar un curso ou semestre co curso de destino recibirán unha avaliación informativa e unha acreditación das horas lectivas realizadas.			

8. Bibliografía, materiais e documentos

REFERENCIAS BÁSICAS

BOLIART, X. e DINSIC, E. Lenguaje musical contemporáneo HINDEMITH, P.
Adiestramiento elemental para músicos. Ed. Ricordi KODALY, Z. Entonación coral. Ed. Música Budapest
MACKAMUL, R. La educación del oído I y II. Ed. Barenreiter SCHOENBERG, A.
Armonía. Ed. Real Musical
Repertorio de diferentes estilos musicales.

REFERENCIAS COMPLEMENTARIAS

9. Observacións

1. Exame escrito:
  - 1.1 Ditado melódico a 1, 2 y 3 voces
  - 1.2 Recoñecemento de intervalos harmónicos e estruturas harmónicas e funcións harmónicas.

2. Exame oral:

2.1 Reproducir cantando calquera de aqueles materiais propios da materia.

3. Dado o caso de confinamento debido ó Covid-19, a formación pasará a ser telemática mentres dure esta situación. Aula adaptada según normativa

INSTITUC. EDUCATIVAS										CÓDIGO	
1. Datos da disciplina											
MATERIA	ORGANIZACIÓN EDUCATIVA							TITULACIÓN	Grado		
ESPECIALIDADE	PEDAGOXÍA							ITINERARIO	PEDAGOXÍA DA LINGUAXE MUSICAL		
CARÁCTER	C) OBRIGATORIA ESPECÍFICA							TIPO DE CLASES	COLECTIVA		
DEPARTAMENTO	PEDAGOXÍA							COORDINADOR/A	AMALIA GUERRERO ROCHA		
N.º CUADRIMESTRE	1	H. lectivas/ semana		2	H. lectivas/ cuadrimestre		32	HORAS/ ECTS	30	ETCS totais da disciplina	3
CURSOS	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		IDIOMAS	Castelán Galego	
CUADRIMESTRES	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	OUTROS IDIOMAS*		
ETCS/ CUADRIMESTRES								3	OBSERVACIÓNS		
*Os alumnos/as estranxeiros, participantes en programas de intercambio internacional, recibirán as clases das disciplinas de carácter individual no idioma especificado no seu acordo de Formación. Nas demais disciplinas, poderán recibir asistencia e orientación dos seus Tutores nos "outros idiomas" citados nesta programación sen que iso implique que as clases sexan impartidas neses idiomas.											
DOCENTES	Ver o horario de titorías nos anexos										
DESCRIPCIÓN DA DISCIPLINA	As organizacións e centros educativos.-Estructuras educativas dos diferentes niveis con incidencia nos de ensinanzas artísticas. Teorías da desescolarización. Tradición e presente nas organizacións escolares. Lexislación. Organización e desenvolvemento de institucións educativas. Mellora e acción educativa. Xestión da convivencia. Avaliación de centros.										
COÑECEMENTOS/REQUISITOS	Requírese estar matriculado no curso correspondente.										
2. Competencias											
Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)											
TRANSVERSAIS	T1, T2, T12, T15										
XERAIS	X16										
ESPECÍFICAS	EP1, EP6, EP7										
3. Obxectivos											
DESCRIPCIÓN										COMPETENCIAS	
1- Coñecer as principais teorías sobre a educación e as institucións educativas actuais, así como os seus precedentes históricos.										TODAS	
2- Coñecer e valorar os modelos para a organización e xestión dos centros educativos.											
3- Valorar os mecanismos de control e avaliación que se empregan nos centros educativos para mellorar a calidade educativa.											
4- Coñecer e utilizar a lexislación que regula a organización dos centros educativos no estado e na autonomía, así como no ensino xeral e mais nas ensinanzas artísticas.											
5- Elaborar unha estrutura conceptual propia arredor do feito educativo e as institucións educativas contemporáneas.											
4. Contidos											
TEMAS			DESCRITOR TEMAS							SESIÓN S	
I	INSTITUCIÓNS EDUCATIVAS		1. 1. Definición e Organización 1.2. Tipos e función 1.3. Planificación e Estructura							2	
II	ORGANIZACIÓN E MARCO LEGAL		2.1. Organización Interna 2.2. Lexislación e Administración Educativa 2.3. Documentación e Ensinanzas Artísticas 2.4. Institucións non formais							2	
III	RELACIÓNS E COMUNICACIÓN		3.1. Sistema de relación 3.2. Comunicación e Clima Escolar 3.3. Convivencia 3.4. Atención á Diversidade 3.5. Relacións Comunitarias							2	

		escolar .	
IV	DIRECCIÓN E XESTIÓN ESCOLAR	4.1. Estrutura e Dirección 4.2. Unidade Organizativa 4.3. Relacións coa Comunidade	2
V	AVALIACIÓN DE INSTITUCIÓNS	5.1. Importancia da Avaliación 5.2. Fontes e Modalidades	2
VI	CALIDADE INSTITUCIONAL	6.1. Plans de calidade 6.2. Xestión de Calidade Total	1
VII	TEORÍA DE DESESCOLARIZACIÓN	7.1. Exploración de Teorías 7.2. Enfoques non Convencionais	1
VIII	ORGANIZACIÓN E XESTIÓN DE CENTROS EDUCATIVOS	8.1. Órganos de Goberno e Coordinación Docente 8.2. Función Directiva e Xestión Participativa 8.3. Documentos Institucionais: Proxecto Educativo, Curricular e Regulamento Interno	2
IX	SUPERVISIÓN E AVALIACIÓN DE CENTROS E PROGRAMAS	9.1. Innovación Educativa para a Mellora da Calidade 9.2. Agrupamento de Alumnos e Xestión de Tempo e Espazo Escolar 9.3. Xestión da Convivencia e Avaliación de Centros como Instrumento de mellora	2

5. Planificación Docente

TIPO DE ACTIVIDADE		1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		OBSERVACIÓNS
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
Presenciais	CLASES TEÓRICO- PRÁCTICAS, TUTORÍAS, EXAME								34	
Non presenciais	TRABALLO PERSOAL INDIVIDUAL/COLABORATIVO								56	
Total de horas cuatrimestrais									90	

6. Descriptores de Planificación

TIPO DE ACTIVIDADE	DESCRIPCIÓN DA METODOLOXÍA
CLASES TEÓRICAS	Presentación por parte da profesora dos marcos teóricos que axuden ó alumnado a comprender os contidos da materia
CLASES PRÁCTICAS	Participación activa do alumnado, expoñendo ideas propias e debatendo con actitude de consenso.
TRABALLO PERSOAL	Aplicación dos coñecementos adquiridos á comprensión dos textos, á elaboración da información e á composición escrita dos temas a partires da información facilitada ou obtida na Internet.
TRABALLOS COLABORATIVOS	Elaboración dun traballo de investigación sobre a Educación musical superior en España e as súas perspectivas.

7. Avaliación

ORDINARIA

CONTINUA	CRITERIOS	PONDERACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS
ASISTENCIA	Participación activa, capacidade de síntese, de expresar e relacionar as ideas.	20%	TODAS
TRABALLO PERSOAL	Correcta organización das ideas principais, redacción e presentación nas datas requiridas.	20%	
TRABALLO COLABORATIVO	Organización, calidade e orixinalidade do traballo. Colaboración axeitada dentro do grupo.	20%	
EXPOSICIÓNS ORAIS	Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico.	20%	
EXAME ESCRITO	Integración e apropiación das ideas adquiridas, redacción e presentación	20%	

*As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara / Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do dereito á avaliación continua. Cando iso ocorra, o profesor da disciplina actuará segundo o protocolo establecido.

ALTERNATIVA	CRITERIOS	PONDERACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS
TRABALLO PERSOAL	Correcta organización das ideas principais, redacción e presentación dos traballos e <u>resumos de todos os temas. Ver as observacións no apartado 9.</u>	20%	TODAS
TRABALLO COLABORATIVO	Organización, calidade e orixinalidade do traballo. Colaboración axeitada dentro do grupo. Imprescindible o traballo en colaboración co grupo de compañeiros.	20%	
EXPOSICIÓNS ORAIS	Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico.	20%	
EXAME ESCRITO	Integración e apropiación das ideas adquiridas, redacción e presentación. Este exame inclúe todos os temas do cuatrimestre (Apartado 4 de contidos).	40%	

EXTRAORDINARIA			
	CRITERIOS	PONDERACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS
TRABALLO PERSOAL	Correcta organización das ideas principais, redacción e presentación dos traballos e <u>resumos de todos os temas. Ver as observacións no apartado 9.</u>	20%	TODAS
TRABALLO COLABORATIVO	Organización, calidade e orixinalidade do traballo. Colaboración axeitada dentro do grupo. Imprescindible o traballo en colaboración co grupo de compañeiros.	20%	
EXPOSICIÓNS ORAIS	Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico.	20%	
EXAME ESCRITO	Integración e apropiación das ideas adquiridas, redacción e presentación. Este exame inclúe todos os temas do cuadrimestre (Apartado 4 de contidos).	40%	
ERASMUS			
Os alumnos/as oficiais que participen en programas de intercambio internacional, deberán aportar unha certificación dos créditos realizados e a cualificación obtida no centro de destino. En caso contrario deberán examinarse dos contidos establecidos para esta materia igual que os restantes alumnos/as oficiais. Si os contidos cursados no centro de destino non se corresponden cos desta programación, o departamento decidirá a forma de avaliar os contidos non realizados ou non superados.			
Os alumnos/as estranxeiros, participantes en programas de intercambio internacional, serán avaliados igual que os alumnos/as oficiais. No caso de non realizar un curso ou semestre completo, recibirán unha avaliación informativa e unha acreditación das horas lectivas realizadas.			
8. Bibliografía, materiais e documentos			
REFERENCIAS BÁSICAS			
Colom et al: Teorías e institucións contemporáneas de la educación. Ariel. Barcelona 2008 Santamaría, R.M. e Navarro, A. (2012): Organización y planificación escolar. Síntesis.			
REFERENCIAS COMPLEMENTARIAS			
Ander-Egg, E. (1996): La planificación educativa. Magisterio del Río de la Plata Consello escolar de Galicia (2007): Informe. A participación da comunidade educativa na mellora da calidade do ensino. Santiago de Compostela. Dewey, J., 1946, Democracia y educación, Buenos Aires, Losada. Escolano, A. (2002) La educación en la España contemporánea. Biblioteca nueva Gimeno Sacristán, J. e Pérez Gómez, A. (1992): Comprender y transformar la enseñanza. Madrid, Morata. Medina Rubio et al: Teoría de la educación. Uned. Madrid 2001 Ossembach, G. (coord.) (2011) Corrientes e institucións educativas contemporáneas. Uned Savater, Fernando, 1997, El valor de educar, Barcelona, Ariel			
9. Observacións			
1. A profesora informará con suficiente antelación das datas de entrega de todos os traballos/probas individuais e colectivos esixidos na guía didáctica. 2. Dado o caso de confinamento debido ó Covid-19, a formación pasará a ser telemática mentres dure esta situación. Aula adaptada según normativa			

Instrumentos escolares I										CÓDIGO	
1. Datos da disciplina											
MATERIA		Formación Instrumental Obligatoria						TITULACIÓN		GRADO	
ESPECIALIDADE		PEDAGOXÍA A						ITINERARIO		PEDAGOXÍA DA LINGUAXE MUSICAL	
CARÁCTER		OBRIGATORIA ESPECÍFICA						TIPO DE CLASES		Colectiva	
DEPARTAMENTO		Pedagogía						COORDINADOR/A		AMALIA GUERRERO ROCHA	
N.º CUADRIMESTRE		1		H. lectivas/ semana		1.5		H. lectivas/ cuadrimestre		24	
HORAS/ ECTS		30		ETCS totais da disciplina		2					
CURSOS		1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		IDIOMAS	
CUADRIMESTRES		I		II		III		IV		V	
ETCS/ CUADRIMESTRES								2		OBSERVACIÓNS	
*Os alumnos/as estranxeiros, participantes en programas de intercambio internacional, recibirán as clases das disciplinas de carácter individual no idioma especificado no seu acordo de Formación. Nas demais disciplinas, poderán recibir asistencia e orientación dos seus Titores nos "outros idiomas" citados nesta programación sen que iso implique que as clases sexan impartidas neses idiomas.											
Docentes		Consultar táboa anexa									
DESCRIPCIÓN DA DISCIPLINA		Práctica da técnica dos instrumentos escolares. Aprendizaxe do repertorio para os diferentes niveis. Lectura a vista e improvisación. A práctica de conxunto. Construción de instrumentos. Instrumentación. Dirección. Metodoloxía no proceso do ensino e aprendizaxe.									
COÑECEMENTOS/REQUISITOS		Requírese estar matriculado no curso correspondente.									
2. Competencias											
Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)											
TRANSVERSAIS		T 7, 10, 16, 17									
XERAIS		X 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 13, 20, 22									
ESPECÍFICAS		EP 2, 3, 4, 5, 8, 11									
3. Obxectivos											
DESCRIPCIÓN										COMPETENCIAS	
1º Utilizar o ritmo como o elemento de interconexión entre a música, linguaxe e movemento.										TODAS	
2º Coñecer os fundamentos pedagóxicos do Método Orff.										TODAS	
3º Coñecer a disposición formal das obras, analizando as súas seccións, puntos de tensión, etc. Para determinar os aspectos esenciais e posibilitar a lectura a primeira vista.										TODAS	
4º Potenciar a capacidade de construír novos instrumentos con obxectos cotiáns co fin de descubrir novos efectos sonoros.										TODAS	
4. Contidos											
TEMAS		DESCRITOR SUBTEMAS								SESIÓNS	
I		EL MÉTODO ORFF: FUNDAMENTACIÓN PEDAGÓXICA, COMPOSICIÓN, ORIXEN E TÉCNICA ELEMENTAL								2	
II		ORQUESTA ESCOLAR ORFF								3	
III		METODOLOXÍA E RECURSOS DIDÁCTICOS								3	
IV		DIRECCIÓN MUSICAL DE AGRUPACIÓNS ESCOLARES								2	
V		INSTRUMENTACIÓN								3	
VI		CONSTRUCCIÓN DE INSTRUMENTOS								3	

		6.4. Deseño e construción de instrumentos para frotar ou puntear 6.5. Deseño e construción de instrumentos para soplar	
5. Planificación Docente			

TIPO DE ACTIVIDADE	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		OBSERVACIÓNS
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
Presenciais						24			
Non presenciais						36			
Total de horas cuatrimestrais						60			

6. Descriptores de Planificación

TIPO DE ACTIVIDADE	DESCRIPCIÓN DA METODOLOXÍA
Exposición teórico-práctica	Propiciárase a asimilación e incorporación das habilidades e destrezas necesarias para a comprensión, interiorización e interpretación das diferentes pezas.
Práctica colectiva	Creación dun repertorio didáctico empregando todos os recursos e materiais utilizados na clase con fin de propiciar una boa comprensión.
Audicións didácticas	Práctica conxunta ou individual do propio repertorio con aplicación didáctica.

7. Avaliación

ORDINARIA

CONTINUA	CRITERIOS	PONDERACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS
FERRAMENTAS			
EXAME ORAL PRÁCTICO	Deberase demostrar o coñecemento da técnica elemental da interpretación nos instrumentos musicais Escolares, a través dos seguintes exercicios: 1. Ler e interpretar só ou en grupo cos instrumentos, un repertorio vogal e instrumental, amosando comprensión ó texto e ó estilo. 2. Improvisar melodías ou acompañamentos utilizando os instrumentos Orff, o corpo ou a voz. 3. Analizar e dirixir obras musicais de conxunto instrumental Orff en diferentes niveis. 4. Realizar supostos didácticos utilizando a instrumentación de melodías dadas ou creadas polo mesmo alumno.	60%	TODAS
EXAME TEÓRICO	Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico. Integración e apropiación das ideas adquiridas, redacción e presentación.	20%	TODAS
ASISTENCIA	Participación activa, actitude de aprendizaxe motivada.	20%	TODAS

*As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara / Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do dereito á avaliación continua. Cando iso ocorra, o profesor da disciplina actuará segundo o protocolo establecido.

ALTERNATIVA	CRITERIOS	PONDERACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS
FERRAMENTAS			
EXAME ORAL PRÁCTICO	Deberase demostrar o coñecemento da técnica elemental da interpretación nos instrumentos musicais Escolares, a través dos seguintes exercicios: 1. Ler e interpretar só ou en grupo cos instrumentos, un repertorio vogal e instrumental, amosando comprensión ó texto e ó estilo. 2. Improvisar melodías ou acompañamentos utilizando os instrumentos Orff, o corpo ou a voz. 3. Analizar e dirixir obras musicais de conxunto instrumental Orff en diferentes niveis. 4. Realizar supostos didácticos utilizando a instrumentación de melodías dadas ou creadas polo mesmo alumno.	60%	TODAS
EXAME TEÓRICO	Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico. Integración e apropiación das ideas adquiridas, redacción e presentación.	20%	TODAS
TRABALLO ESCRITO	Realización dun traballo individual ou colectivo (se hai mais alumnos en esta situación) previo acordo coa docente.	20%	TODAS

EXTRAORDINARIA

FERRAMENTAS	CRITERIOS	PONDERACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS
EXAME ORAL PRÁCTICO	Deberase demostrar o coñecemento da técnica elemental da interpretación nos instrumentos musicais Escolares, a través dos seguintes exercicios: 1. Ler e interpretar só ou en grupo cos instrumentos, un repertorio vogal e instrumental, amosando comprensión ó texto e ó estilo. 2. Improvisar melodías ou acompañamentos utilizando os instrumentos Orff, o corpo ou a voz. 3. Analizar e dirixir obras musicais de conxunto instrumental Orff en diferentes niveis. 4. Realizar supostos didácticos utilizando a instrumentación de melodías dadas ou creadas polo mesmo alumno.	60%	100%
EXAME TEÓRICO	Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico. Integración e apropiación das ideas adquiridas, redacción e presentación.	20%	TODAS
TRABALLO ESCRITO	Realización Dun traballo individual ou colectivo (se hai mais alumnos en esta situación) previo acordo coa docente.	20%	TODAS

ERASMUS

Os alumnos/as oficiais que participen en programas de intercambio internacional, deberán aportar unha certificación dos créditos realizados e a cualificación obtida no centro de destino. En caso contrario deberán examinarse dos contidos establecidos para esta materia igual que os restantes alumnos/as oficiais. Si os contidos cursados no centro de destino non se corresponden cos desta programación, o departamento decidirá a forma de avaliar os contidos non realizados ou non superados.

Os alumnos/as estranxeiros, participantes en programas de intercambio internacional, serán avaliados igual que os alumnos/as oficiais. No caso de non realizar un curso ou semestre completo, recibirán unha avaliación informativa e unha acreditación das horas lectivas realizadas.

8. Bibliografía, materiais e documentos

REFERENCIAS BÁSICAS

Alcázar Aranda, A. J. - 88 temas para voz e instrumental Orff.

Música impresa: materiais didácticos para a educación musical en primaria e secundaria. Mundimúsica Edicións. ISBN:EAN: L59AA01MU1MU Forestier, R. (1980). Espertar da arte. Introducción ao mundo sonoro. Barcelona: Médica e técnica.

Gaetzer, G./ Yepes, A. (1961): Introducción á práctica do Orff. Schulwerk. Barry. Bos Aires. Graetzer, G.: Orff-Schulwerk. Música para nenos (5 cademos). Editorial Ricordi.

Hemsey, V. (1983). A improvisación musical. Bos Aires: Ricordi.

Heymel, P. (1972): Viaxe a través do mundo. Os instrumentos Orff en conxunto. Ed. Ar tison. Barcelona. Orff, C.(1950-1954): Orff Schulwerk: Musik fur Zinder. Main

Vivanco, Pepa: Exploremos el sonido. Ricordi. Biblioteca de Eufonía.

R.Murray Schafer. Un nuevo paisaje sonoro. El rinoceronte en el aula. El compositor en el aula.

REFERENCIAS COMPLEMENTARIAS

9. Observacións

1. A profesora informará con suficiente antelación das datas de entrega de todos os traballos/probas individuais e colectivos esixidos na guía didáctica.
2. Dado o caso de confinamento debido ó Covid-19, a formación pasará a ser telemática mentres dure esta situación. Aula adaptada según normativa

Programación Docente de Investigación Educativa

Ensinanzas Superiores de Música Título superior de música (ensinanzas reguladas polo Decreto 163/2015, do 29 de outubro e 171/2016, do 24 de novembro)

1. Identificación e contextualización

DISCIPLINA Investigación Educativa

ESPECIALIDADE	PEDAGOXÍA				ITINERARIO	PEDAGOXÍA XERAL E DA LINGUAXE				
CARÁCTER	B) Obrigatoria				TIPO DE CLASES	Colectiva				
DEPARTAMENTO	PEDAGOXÍA				XEFE/A DO DEPARTAMENTO	MARÍA J. TORRES ESTARQUE				
CURSOS	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		COORDINADOR/A DA DISCIPLINA	Ana Franqueira Fontán
CUADRIMESTRE	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Horas de clase	1
ETCS/ CUADRIMESTRE							3		Idiomas	Castelán, galego, inglés
DOCENTES	NOME E APELIDOS				MAIL/TEL/WEB				TITORÍA	
	ANA FRANQUEIRA FONTÁN				ANAFRANQUEIRAFONTAN@CSMVIGO.COM				CONSULTAR TÁBOA ANEXA.	

2. Descritor e competencias

Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)/171/2016

DESCRITOR	Paradigmas de investigación en educación. Proceso xeral: deseño e desenvolvemento da investigación. Problemas, fontes, hipótese. Análise, interpretación e informe. Investigación cuantitativa: experimental, correlacional e descritiva. Investigación cualitativa: etnografía, estudo de casos. Investigación-acción. Estatística. Análise de datos. Deseño dunha investigación.
COÑECEMENTOS PREVIOS	Os requeridos na proba de acceso ao grao superior, e para cuadrimestres diferentes ao primeiro, coñecementos e habilidades adquiridas do cuadrimestre anterior e noutras materias coas que se relaciona.
RELACIÓN CON OUTRAS DISCIPLINAS	A materia de Investigación Educativa pretende capacitar o alumnado para coñecer as particularidades das investigacións educativas, tanto desde a perspectiva teórica como a da súa aplicación práctica para acometer con éxito o deseño de diferentes traballos de investigación. É fundamental que se desenvolvan as competencias precisas para coñecer e afrontar as diversas fases dunha investigación. A disciplina ten relación indirecta cos contidos da materia de formación básica de Introducción á Investigación e con outras propias da especialidade como Institucións Educativas, Didáctica Xeral e Didáctica da Música, Pedagogía Musical e Psicopedagogía.
TRANSVERSAIS	T1, T2, T3, T4, T8, T12, T14, T15
XERAI	X10, X13, X18, X24, X25
ESPECÍFICAS	E7, E10

3. Obxectivos

DESCRIPCIÓN	COMPETENCIAS RELACIONADAS
Coñecer os principais paradigmas de investigación educativa e familiarizarse coas súas características, terminoloxía propia e técnicas metodolóxicas.	T2, T8, X18, X25, E10.
Desenvolver unha práctica crítica e reflexiva baseada en teorías e conceptos científicos.	T2, T8, T14, T15, X18, X25.
Revisar investigacións feitas no campo do ensino xeral e do ensino musical para analizar os seus resultados e a metodoloxía empregada.	T1, T2, T8, T9, T14, X24, E10.
Reflexionar sobre as ideas propias sobre o traballo científico-investigativo para actualizalas de acordo á epistemoloxía e metodoloxía da investigación educativa.	T1, T2, T3, T8, T14, T15, X13, X25, E7, E10.
Formular un problema de investigación (con preguntas e hipóteses que del puidesen derivarse) para planificar un proceso investigativo coas sus principais fases de desenvolvemento.	T1, T2, T3, T4, T8, T12, T14, T15, X10, X13, X18, X24, X25, E7, E10.
Comezar o deseño de actividades de investigación educativa, individualmente ou en grupo para a adquisición das habilidades precisas que lle permitan afrontar á elaboración do seu traballo fin de carreira.	T1, T2, T3, T4, T8, T12, T14, T15, X10, X13, X18, X24, X25, E7, E10.

4. Contidos

TEMAS	DESCRITOR SUBTEMAS	SESIÓNS
A investigación educativa	1.1. O coñecemento científico en educación. 1.2. Concepto, orixe e desenvolvemento. 1.3. A investigación educativa en España. 1.4. Asociacións europeas de investigación educativa. 1.5. Os códigos éticos.	2
Deseño do proxecto de investigación	2.1. Proxecto e comezo da elaboración do TFE: perspectiva xeral 2.2. Elementos principais dos proxectos de investigación. 2.3. Tema e a súa delimitación. Xustificación. 2.4. Preguntas de investigación. Hipóteses.	8

	2.5. Obxectivos. 2.6. Marco teórico e estado da cuestión. Fontes. 2.7. Método e deseño da investigación. 2.8. Poboación e mostra. Ferramentas e técnicas de recollida de datos. 2.9. Análise e redacción dos resultados da investigación. 2.10. Manuais de estilo de citación. Estilo e ortotipografía. 2.11. A defensa oral do traballo de investigación.	
A metodoloxía cuantitativa	3.1. Características xerais. 3.2. Formulación de hipóteses. 3.3. Colleita e análise dos datos. Conclusións. 3.4. Limitacións das investigacións experimentais.	2
A metodoloxía cuantitativa	4.1. Características xerais. 4.2. Rigor na metodoloxía cualitativa. 4.3. Métodos orientados á comprensión. 4.4. Colleita e análise de datos. Conclusións.	2
A investigación-acción	5.1. O docente investigador. 5.2. Características fundamentais da investigación-acción. 5.3. Actividades propias da investigación acción. 5.4. Etapas, colleita e análise de probas. Conclusións.	2
Total de sesións por cuatrimestre		16

5. Metodoloxía e Planificación Docente

TIPO DE ACTIVIDADE E DESCRICIÓN	HORAS PRESENCIAIS	HORAS NON PRESENCIAIS	TOTAL HORAS
Sesións presenciais teórico-prácticas	16		
Traballo persoal individual/colectivo		74	
Total de horas por cuatrimestre			90

6. Avaliación

FERRAMENTAS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS	PONDERACIÓN
ORDINARIA			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Con avaliación continua)			
Observación sistemática	Valorarase a participación na aula, a posta en común de temas, o xeito de argumentar e analizar as situación. Valorarase positivamente o pensamento reflexivo e crítico, baseado nos coñecementos adquiridos paulatinamente.	TODAS	15%
Traballo persoal	Analizar, afondar e comentar con espírito crítico textos propostos. Entrega dos traballos solicitados (proxeito de investigación e marco teórico) indicados polo docente en tempo e forma (dixitalizados e a través do medio indicado).	T1, T2, T7, T8, T9, T10, X10, X13, X18, X24, X25, E7, E10.	65%
Proba escrita	Realizarase una proba para comprobar a adquisición de conceptos teórico e teórico-prácticos (supostos aplicados) impartidos durante o cuatrimestre e a súa correcta comunicación escrita.	TODAS	20%
*As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara / Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do dereito á avaliación continua. Cando isto aconteza, o profesor/a da disciplina actuará segundo o protocolo aprobado..			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Convocatoria adiantada-Decembro-)			
Traballo persoal	Analizar, afondar e comentar con espírito crítico textos propostos. Entrega dos traballos solicitados (proxeito de investigación e marco teórico) indicados polo docente en tempo e forma (dixitalizados e a través do medio indicado).	T1, T2, T7, T8, T9, T10, X10, X13, X18, X24, X25, E7, E10.	60%
Proba escrita	Realizarase una proba para comprobar a adquisición de conceptos teórico e teórico-prácticos (supostos aplicados) impartidos durante o cuatrimestre e a súa correcta comunicación escrita.	T1, T2, T7, T8, T9, T10, X10, X13, X18, X24, X25, E7, E10.	40%
AVALIACIÓN ALTERNATIVA (*Para alumnado con perda da Avaliación continua)			
Traballo persoal	Analizar, afondar e comentar con espírito crítico textos propostos. Entrega dos traballos solicitados (proxeito de investigación e marco teórico) indicados polo docente en tempo e forma (dixitalizados e a través do medio indicado).	T1, T2, T7, T8, T9, T10, X10, X13, X18, X24, X25, E7, E10.	60%
Proba escrita	Realizarase una proba para comprobar a adquisición de conceptos teórico e teórico-prácticos (supostos aplicados) impartidos durante o cuatrimestre e a súa correcta comunicación escrita.	T1, T2, T7, T8, T9, T10, X10, X13, X18, X24, X25, E7, E10.	40%
EXTRAORDINARIA			

Traballo persoal	Analizar, afondar e comentar con espírito crítico textos propostos. Entrega dos traballos solicitados (proxecto de investigación e marco teórico) indicados polo docente en tempo e forma (dixitalizados e a través do medio indicado).	T1, T2, T7, T8, T9, T10, X10, X13, X18, X24, X25, E7, E10.	70%
Proba escrita	Realizarase una proba para comprobar a adquisición de conceptos teórico e teórico-prácticos (supostos aplicados) impartidos durante o cuadrimestre e a súa correcta comunicación escrita.	T1, T2, T7, T8, T9, T10, X10, X13, X18, X24, X25, E7, E10.	30%

ERASMUS

Os/as alumnos/as oficiais que participen en programas de intercambio internacional, deberán aportar unha certificación dos créditos realizados e a cualificación obtida no centro de destino. En caso contrario deberán examinarse dos contidos establecidos para esta materia igual que os restantes alumnos/as oficiais. Si os contidos cursados no centro de destino non se corresponden cos desta programación, o departamento decidirá a forma de avaliar os contidos non realizados ou non superados.

Os/as alumnos/as estranxeiros, participantes en programas de intercambio internacional, serán avaliados igual que os alumnos/as oficiais. No caso de non realizar un curso ou semestre completo, recibirán unha avaliación informativa e unha acreditación das horas lectivas realizadas.

7. Alumnado con necesidades educativas especiais

DESCRIPCIÓN	CRITERIOS E PAUTAS
No marco do establecido no Real decreto lexislativo 1/2013, do 29 de novembro, polo que se aproba o texto refundido da Lei xeral de dereitos das persoas con discapacidade e da súa inclusión social, deberanse cumprir as disposicións vixentes en materia de promoción da accesibilidade.	Aqueles que estableza a Consellería competente en materia de Educación.

8. Bibliografía, materiais e documentos

Bisquerra Alsina, R. (coord) (2009). Metodología de la investigación educativa. La muralla.

Ferrer, V., Carmona, M. y Soria, V. (Eds.) (2013). El trabajo de fin de grado. Mc Graw Hill.

Albert, M.J. (2007). La investigación educativa. Claves teóricas. Mc Graw Hill.

Carreras, A. (coord) (1994). Guía práctica para la elaboración de un trabajo científico. CITAPE S.L., Bilbao.

Clanchy, J. y Ballard, B. (2000). Cómo se hace un trabajo académico. Guía práctica para estudiantes universitarios. Prensas universitarias de Zaragoza.

Eisner, E. W. (2011). El ojo ilustrado. Indagación cualitativa y mejora de la práctica educativa. Paidós educador.

Elliot, J. (2005). El cambio educativo desde la investigación-acción. Morata.

Elliot, J. (2010). La investigación-acción en educación. Morata.

Eufonia n.º 38 (2006). Investigar en la educación musical: De la teoría a la práctica.

Goetz, J.P. y Le Compte, M.D. (1988). Etnografía y diseño cualitativo en investigación educativa. Morata.

Imberón, F. (coord) (2002). La investigación educativa como herramienta de formación del profesorado. Morata.

Senra, M. (2000). El trabajo de investigación en educación (Orientaciones prácticas).

Sanz y Torres. Madrid Sevillano, M.L., Pascual, M.A. y Bartolomé, D. (2007). Investigar para innovar en enseñanza. Pearson Prentice Hall.

Stake, R.E. (2010). Investigación con estudio de casos. Morata.

Stenhouse, L. (2007). La investigación como base de la enseñanza. Morata.

PEDAGOXÍA MUSICAL										CÓDIGO		
1. Datos da disciplina												
MATERIA	FUNDAMENTOS DE PEDAGOXÍA								TITULACIÓN	GRADO		
ESPECIALIDADE	PEDAGOXÍA								ITINERARIO	XERAL E DA LINGUAXE MUSICAL		
CARÁCTER	C) OBRIGATORIA ESPECÍFICA								TIPO DE CLASE	COLECTIVA		
DEPARTAMENTO	PEDAGOXÍA								COORDINADOR/A	AMALIA GUERRERO ROCHA		
N.º CUADRIMESTRES	1	H. lectivas/ semana			4	H. lectivas/ cuadrimestre		64	HORAS/ ECTS	30	ETCS totais disciplina	6
CURSOS	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		IDIOMAS	Castelán Galego		
CUADRIMESTRES	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	OUTROS IDIOMAS*			
ETCS/ CUADRIMESTRES					6				OBSERVACIÓNS			
*Os alumnos/as estranxeiros, participantes en programas de intercambio internacional, recibirán as clases das disciplinas de carácter individual no idioma especificado no seu acordo de Formación. Nas demais disciplinas, poderán recibir asistencia e orientación dos seus Titores nos "outros idiomas" citados nesta programación sen que iso implique que as clases sexan impartidas neses idiomas.												
DOCENTES	Consultar táboa anexa											
DESCRIPCIÓN DA DISCIPLINA	Bases psicolóxicas da educación musical. O desenvolvemento das capacidades musicais: sensibilización, percepción, memoria e pensamento musical. Principios fundamentais das distintas metodoloxías e correntes pedagóxicas en educación musical. Métodos precusores. Métodos activos. Métodos instrumentais. Métodos creativos. Novas perspectivas e paradigmas.											
COÑECEMENTOS/REQUISITOS	Requírese estar matriculado no curso correspondente.											
2. Competencias												
Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)												
TRANSVERSAIS	T 1, T2, T8, T15, T16											
XERAI	X1, X2, X3, X10, X13, X18, X19											
ESPECÍFICAS	EP1, EP5, EP6											
3. Obxectivos												
DESCRIPCIÓN										COMPETENCIAS		
1. Coñecer, analizar e experimentar os métodos máis destacados de Pedagogía musical do século XX, os seus fundamentos pedagóxicos, metodolóxicos, didácticos e de recursos así como as novas orientacións do ensino-aprendizaxe da música.										TODAS		
2. Comprender e valorar a percepción musical e a imitación como forma imprescindible de coñecemento musical para a creación do "mundo sonoro interno" e memoria musical propios de cada persoa.												
3. Comprender e valorar o papel da creatividade como parte fundamental da metodoloxía do ensino da música a fin de desenvolve-la como capacidade xeral humana e, en particular, propia das linguaxes.												
4. Afondar nos aspectos fundamentais da educación musical e valorar a súa importancia como medio do desenvolvemento integral das persoas dende as idades máis temperanas.												
5. Ser consciente da necesidade de vivir as experiencias musicais de xeito sensorial e afectivo para integralas e interiorizalas antes de ser capaz de intelectualizalas.												
4. Contidos												
TEMAS	DESCRITOR SUBTEMAS										SESIÓNS	
TEMA I INTRODUCCIÓN Á PEDAGOXÍA MUSICAL	1.1. Concepto de Pedagogía Musical 1.2. Campos da Pedagogía Musical 1.3. Relación da Pedagogía Musical con outras Disciplinas Musicais 1.4. Transformación Educativa da Música 1.5. A ensinanza Musical na actualidade 1.6. Problemática actual e perspectivas para o século XXI										4	
TEMA II INICIACIÓN MUSICAL E BASES PSICOLÓXICAS	2.1. Bases psicolóxicas da Educación Musical 2.2. Desenvolvemento das capacidades musicais: mundo sonoro interno, memoria musical, creatividade, audición interiro, pensamento musical 2.3. Valor formativo da música										3	
TEMA III METODOLOXÍAS E CORRENTES PEDAGÓXICAS NA EDUCACIÓN MUSICAL DO S. XX	3.1. Principios Fundamentais das Metodoloxías 3.2. Metodoloxías Precursoras 3.3. Metodoloxías Activas 3.4. Metodoloxías Instrumentais 3.5. Metodoloxías Creativas 3.6. Novas Perspectivas e Paradigmas na Educación Musical										6	

TEMA IV PERCEPCIÓN MUSICAL E IMITACIÓN	4.1. A percepción Musical como coñecemento 4.2. O papel da Imitación na Educación Musical 4.3. Desenvolvemento do Mundo Sonoro Interno 4.4. Memoria Musical 4.5. Desenvolvemento de habilidades educativas 4.6. A importancia do silencio	3
TEMA V A CREATIVIDADE NA EDUCACIÓN MUSICAL	5.1. Importancia da creatividade na Metodoloxía Musical 5.2. Desenvolvemento da creatividade como habilidade humana 5.3. A creatividade na Linguaxe Musical 5.4. O proceso creativo na composición musical	3
TEMA VI EDUCACIÓN MUSICAL E DESENVOLVEMENTO INTEGRAL	6.1. Fundamentos da Educación Musical 6.2. Beneficios cognitivos e emocionais da educación musical 6.3. Desenvolvemento integral a través da música 6.4. Importancia dende idades temperanas 6.5. Educación Musical e Diversidade Cultural 6.6. Educación Musical e Desenvolvemento Emocional 6.7. A música na Sociedade Contemporánea	4
TEMA VII EXPERIENCIAS MUSICAIS SENSORIAIS E AFECTIVAS	7.1. A vivenza Musical 7.2. Integralización de Experiencias Musicais 7.3. De o sensorial ao Intelectual en Educación Musical 7.4. A experiencia musical como fonte de inspiración	3
TEMA VIII MÉTODOS DE PEDAGOXÍA MUSICAL NA ACTUALIDADE	8.1. Fundamentos Pedagóxicos Actuais na Educación Musical 8.2. Metodoloxías do s. XXI na Ensinanza Musical 8.3. Metodolóxicas e Didácticas Modernas 8.4. Integración contemporánea de diversos métodos na Didáctica Musical	3
TEMA IX EDUCACIÓN MUSICAL EN ESPAÑA: REALIDADES ACTUAIS	9.1. O estado da Educación Musical en España 9.2. Ensinanza Musical nos Niveles de Primaria e Secundaria 9.3. Educación Musical Profesional nos Graos de Elemental, Medio e Superior	3

5. Planificación Docente										
TIPO DE ACTIVIDADE		1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		OBSERVACIÓNS
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
Presenciais	CLASES TEÓRICO- PRÁCT. TUTORÍAS, EXAME					66				
Non presenciais	TRABALLO PERSOAL INDIVIDUAL/COLABOR					114				
Total de horas cuadrimestrais						180				
6. Descriptores de Planificación										
TIPO DE ACTIVIDADE		DESCRIPCIÓN DA METODOLOXÍA								
CLASES TEÓRICAS		Presentación por parte da profesora dos marcos teóricos que axuden ó alumnado a comprender os contidos da materia								
CLASES PRÁCTICAS		Participación activa do alumnado, expoñendo ideas propias e debatendo con actitude de consenso.								
TRABALLO PERSOAL		Aplicación dos coñecementos adquiridos á comprensión dos textos e á elaboración da información.								
TRABALLO COLABORATIVO		Elaboración dun traballo de investigación sobre os métodos de Pedagogía musical, a súa cronoloxía e as características metodolóxicas, didácticas e de recursos dos mais sobresaíntes.								
7. Avaliación										
ORDINARIA										
CONTINUA		CRITERIOS					PONDERACIÓN		COMPETENCIAS AVALIADAS	
ASISTENCIA		Participación activa, capacidade de síntese, de expresar e relacionar as ideas.					10%		TODAS	
TRABALLO PERSOAL		Correcta organización das ideas principais, redacción e presentación nas datas requiridas.					20%			
EXPOSICIÓNS ORAIS		Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico.					40%			
EXAME ESCRITO		Integración e apropiación das ideas adquiridas, correcta redacción e presentación. Exame escrito: a) 10 preguntas tipo test b) 2 preguntas de resposta corta dos contidos da materia c) 1 pregunta de desenvolvemento dun caso práctico.					30%			
*As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara / Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do dereito á avaliación continua. Cando iso ocorra, o profesor da disciplina actuará segundo o protocolo establecido. Será condición superar o 35% en cada cuadrimestre para realizar a nota media e obter a cualificación final.										
ALTERNATIVA		CRITERIOS					PONDERACIÓN		COMPETENCIAS AVALIADAS	
TRABALLO PERSOAL		Correcta organización das ideas principais, redacción e presentación nas datas requiridas. Os alumnos realizarán un traballo individual ou grupal onde se terá en conta a organización, calidade, orixinalidade e temporalización adecuada da realización e exposición do mesmo.					25%		TODAS	
EXPOSICIÓNS ORAIS		Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico.					25%			
EXAME ESCRITO		Exame escrito: a) 10 preguntas tipo test b) 2 preguntas de resposta corta dos contidos da materia c) 1 pregunta de desenvolvemento dun caso práctico. Integración e apropiación das ideas adquiridas, correcta redacción e presentación.					50%			
EXTRAORDINARIA										
		CRITERIOS					PONDERACIÓN		COMPETENCIAS AVALIADAS	
TRABALLO PERSOAL		Correcta organización das ideas principais, redacción e presentación nas datas requiridas. Os alumnos realizarán un traballo individual ou grupal onde se terá en conta a organización, calidade, orixinalidade e temporalización adecuada da realización e exposición do mesmo.					25%		TODAS	
EXPOSICIÓNS ORAIS		Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico					25%			
EXAME ESCRITO		Exame escrito: a) 10 preguntas tipo test b) 2 preguntas de resposta corta dos contidos da materia c) 1 pregunta de desenvolvemento dun caso práctico. Integración e apropiación das ideas adquiridas, correcta redacción e presentación.					50%			
ERASMUS										
Os alumnos/as oficiais que participen en programas de intercambio internacional, deberán aportar unha certificación dos créditos realizados e a cualificación obtida no centro de destino. En caso contrario deberán examinarse dos contidos establecidos para esta materia igual que os restantes alumnos/as oficiais. Si os contidos cursados no centro de destino non se corresponden cos desta programación, o departamento decidirá a forma de avaliar os contidos non realizados ou non superados.										
Os alumnos/as estranxeiros, participantes en programas de intercambio internacional, serán avaliados igual que os alumnos/as oficiais. No caso de non realizar un curso ou semestre completo, recibirán unha avaliación informativa e unha acreditación das horas lectivas realizadas.										

8. Bibliografía, materiais e documentos	
REFERENCIAS BÁSICAS	
<p>Willems, E: El valor humano de la educación musical. Paidós Barcelona 1981 Willems, E: Las bases psicológicas de la educación musical. Eudeba. B. Aires 1984 Hemsy, V.: Fundamentos, materiales y técnicas de la educación musical. Ricordi Buenos aires 1977 Hemsy, V: Pedagogía musical: dos décadas de pensamiento y acción. Educativa. Lumen. B. Aires 2002</p>	
REFERENCIAS COMPLEMENTARIAS	
<p>Bentley, A: La aptitud musical de los niños. Díaz, M.: Introducción a la investigación en educación musical. Enclave creativa. Madrid Hemsy, V: La improvisación musical. Violeta Hemsy. Ricordi americ. 1983 Hemsy, V: Pedagogía musical: dos décadas de pensamiento y acción Educativa. Lumen, 2002 Luría, Leontiev y Vigotsky: Psicología y pedagogía. Akal. Madrid 2007</p>	<p>Manuveau, G: Música y educación Pascual, P: Educación musical en primaria. Tafuri, J: ¿Se nace musical? Graó. Barcelona Vigotsky, L.S: La imaginación y el arte en la infancia. Akal. Madrid 2007 Aronoff, F: La música y el niño pequeño. Ricordi. B. Aires 1974 Willems, E: El oído musical. Paidós. Barcelona 1985 Willems, E: El ritmo musical. Eudeba. B. Aires 1993</p>
REFERENCIAS ESPECÍFICAS SOBRE OS MÉTODOS DE PEDAGOXÍA MUSICAL	
<p>Allorto, R: La moderna didáctica de la educación musical en Europa. Bachmann, Marie Laure - La rítmica J. Dalcroze. Graetzer y Yepes - Introducción a la práctica del Orff-Schulwerk. Hegyi, Erzsébet - Método Kodaly de Solfeo I. Hemsy, V. - La educación musical en el siglo XX (artículo) L. de Arenosa, E. - Apuntes sobre Didáctica de la música. Ördög, László - La educación musical según el método Kodaly. Orff, C. - Música para niños. Orff schulwerk.</p>	<p>Pascual, P. M. - Didáctica de la música. Metodologías pedagógico-musicales. Páginas 97 a 228. Orff, C. - Música para niños. Orff schulwerk. Pascual, P. M. - Didáctica de la música. Metodologías pedagógico-musicales. Páginas 97 a 228. Rodrigues, Iramar - La rítmica J. Dalcroze. Rodrigues, Iramar - Objetivos y finalidades de la rítmica Dalcroze. Sandor, F. - La educación musical en Hungría según el método Kodaly. Szóny, E: -La educación musical en Hungría a través del método Kodály Vanderspar, Elisabeth - Manual J. Dalcroze.</p>
9. Observacións	
<ol style="list-style-type: none"> 1. A profesora informará con suficiente antelación das datas de entrega de todos os traballos/probas individuais e colectivos esixidos na guía didáctica. 2. Dado o caso de confinamento debido ó Covid-19, a formación pasará a ser telemática mentres dure esta situación. <p>Aula adaptada según normativa</p>	

Planificación de aula e dinámicas educativas										CÓDIGO				
1. Datos da disciplina														
MATERIA		ORGANIZACIÓN EDUCATIVA				TITULACIÓN		GRADO						
ESPECIALIDADE		PEDAGOXÍA				ITINERARIO		PEDAGOXÍA DA LINGUAXE MUSICAL						
CARÁCTER		C) OBRIÑATORIA ESPECÍFICA				TIPO DE CLASES		COLECTIVA						
DEPARTAMENTO		PEDAGOXÍA				COORDINADOR/A		AMALIA GUERRERO ROCHA						
N.º CUADRIMESTRE		1	H. lectivas/ semana		2	H. lectivas/ cuadrimestre		32		HORAS/ ECTS		30	ETCS totais da disciplina	3
CURSOS		1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		IDIOMAS		GALEGO CASTELÁN		
CUADRIMESTRES		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	OUTROS IDIOMAS*				
ETCS/ CUADRIMESTRES									3	OBSERVACIÓNS				
*Os alumnos/as estranxeiros, participantes en programas de intercambio internacional, recibirán as clases das disciplinas de carácter individual no idioma especificado no seu acordo de Formación. Nas demais disciplinas, poderán recibir asistencia e orientación dos seus Tutores nos "outros idiomas" citados nesta programación sen que iso implique que as clases sexan impartidas neses idiomas.														
DOCENTES		Consultar táboa anexa												
DESCRIPCIÓN DA DISCIPLINA		Modelos e técnicas pedagóxicas derivados dos principios da educación. A comunicación e a interacción didáctica. A globalización e a individualización do ensino. Os modelos socializados. Novas tecnoloxías e medios de comunicación. Organización e xestión do aula. Estratexias de ensino.												
COÑECEMENTOS/REQUISITOS		Requírese estar matriculado no curso correspondente.												
2. Competencias														
Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)														
TRANSVERSAIS		T1, T3, T4, T8, T14, T15, T16, T17												
XERAIS		X5, X17, X19, X27												
ESPECÍFICAS		EP1, EP2, EP5, EP8, EP9												
3. Obxectivos														
DESCRIPCIÓN										COMPETENCIAS				
1. Proporcionar as ferramentas e os coñecementos precisos que permitan ós estudantes facer un uso eficaz da planificación educativa e da interacción didáctica para achegarse a prácticas educativas de calidade que favorezan no posible as habilidades de comunicación e creación do clima social axeitado.										TODAS				
2. Valorar a planificación, tanto individual como en grupo, como instrumento de cambio e innovación no ensino, capacitando ó alumnado para o análise, deseño, elaboración, utilización e avaliación de diferentes materiais de ensino baseados en conceptos pedagóxicos elaborados.														
3. Valorar a interactividade profesor-alumno para axeitar a planificación á contextualización dos diversos grupos e persoas favorecendo a motivación do alumnado.														
4. Coñecer as características principais dos modelos pedagóxicos para a súa utilización na práctica diaria facendo fincapé nos baseados na globalización e na cooperación.														
5. Valorar de forma crítica o papel dos medios e das novas tecnoloxías na nosa sociedade e as súas implicacións nos procesos de ensinanza-aprendizaxe para a súa incorporación nas actividades.														
4. Contidos														
TEMAS		DESCRITOR TEMAS								SESIÓNS				
I	FUNDAMENTOS DA EDUCACIÓN, MODELOS PEDAGÓXICOS E PLANIFICACIÓN EDUCATIVA	1.1. Principios fundamentais da Educación 1.2. Modelos pedagóxicos derivados dos principios educativos 1.3. Importancia da comunicación e a interacción didáctica 1.4. Fundamentos da planificación educativa 1.5. Planificación e participación docente 1.6. Niveis de planificación educativa 1.7. O Proxecto Educativo do Centro 1.8. O Proxecto Curricular 1.9. A Programación da Aula 1.10. Innovación na Planificación Educativa								4				
II	GLOBALIZACIÓN, INDIVIDUALIZACIÓN E ORGANIZACIÓN DA AULA	2.1. O impacto da Globalización na Educación 2.2. Estratexias para a individualización do proceso de ensinanza-aprendizaxe 2.3. Integración de Novas Tecnoloxías e Medios de Comunicación na Aula 2.4. Deseño e Organización dun Ambiente de Aprendizaxe Efectivo 2.5. Fomentar a Inclusión e a Diversidade na Aula								4				

		2.6. Ferramentas e Técnicas de Xestión de Aula	
III	ESTRATEGIAS DE ENSEÑANZA, DINÁMICAS EDUCATIVAS E MODELOS	3.1. Desenvolvemento de Estratexias de Ensinanza Innovadora 3.2. Dinámicas Educativas para estimular a participación 3.3. Aprendizaxe activo 3.4. Avaliación e Adaptación de estratexias ao contexto específico 3.5. Exploración de Modelos de Ensinanza e a súa aplicación 3.6. Modelos sociais 3.7. Modelos de procesamento da información 3.8. Modelos Persoais	4
IV	MEDIOS, RECURSOS E NOVAS TECNOLOXÍAS NA EDUCACIÓN	4.1. Materias curriculares: tipos e aplicación na aula 4.2. Pautas para a selección de materiais educativos 4.3. Incorporación das TIC na Educación Musical 4.4. Uso de ferramentas de búsqueda especializadas 4.5. As TIC como recurso didáctico na aula 4.6. Creación de materiais didácticos empregando as novas tecnoloxías	4

5. Planificación Docente										
TIPO DE ACTIVIDADE		1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		OBSERVACIÓNS
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
Presenciais	CLASES TEÓRICO-PRÁCTICAS, TUTORÍAS, EXAME								34	
Non presenciais	TRABALLO PERSOAL INDIVIDUAL/COLABORATIVO								56	
Total de horas cuatrimestrais									90	

6. Descriptores de Planificación	
TIPO DE ACTIVIDADE	DESCRIPCIÓN DA METODOLOXÍA
CLASES TEÓRICAS	Presentación por parte da profesora dos marcos teóricos que axuden ó alumnado a comprender os contidos da materia.
CLASES PRÁCTICAS	Participación activa do alumnado, expoñendo ideas propias e debatendo con actitude de consenso.
TRABALLO PERSOAL	Aplicación dos coñecementos adquiridos á comprensión dos textos, á elaboración da información e á composición escrita dos temas a partires da información facilitada ou obtida na Internet.
TRABALLOS COLABORATIVOS	Elaboración dun traballo de investigación sobre medios, recursos e novas tecnoloxías no centro.

7. Avaliación			
ORDINARIA			
CONTINUA	CRITERIOS	PONDERACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS
ASISTENCIA	Participación activa, capacidade de síntese, de expresar e relacionar as ideas.	20%	TODAS
TRABALLO PERSOAL	Correcta organización das ideas principais, redacción e presentación nas datas requiridas.	20%	
TRABALLO COLABORATIVO	Organización, calidade e orixinalidade do traballo. Colaboración axeitada dentro do grupo.	20%	
EXPOSICIÓNS ORAIS	Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico.	20%	
EXAME ESCRITO	Integración e apropiación das ideas adquiridas, redacción e presentación	20%	
*As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara / Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do dereito á avaliación continua. Cando iso ocorra, o profesor da disciplina actuará segundo o protocolo establecido. Se valorará na avaliación a participación responsable de todos os compoñentes do grupo de traballo.			
ALTERNATIVA	CRITERIOS	PONDERACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS
TRABALLO PERSOAL	Correcta organización das ideas principais, redacción e presentación dos traballos e <u>resumos de todos os temas</u> . Ver as observacións no apartado 9.	20%	TODAS
TRABALLO COLABORATIVO	Organización, calidade e orixinalidade do traballo. Colaboración axeitada dentro do grupo. Imprescindible o traballo en colaboración co grupo de compañeiros.	20%	
EXPOSICIÓNS ORAIS	Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico.	20%	
EXAME ESCRITO	Integración e apropiación das ideas adquiridas, redacción e presentación. Este exame inclúe todos os temas do cuatrimestre (Apartado 4 de contidos).	40%	
EXTRAORDINARIA			
	CRITERIOS	PONDERACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS
TRABALLO PERSOAL	Correcta organización das ideas principais, redacción e presentación dos traballos e <u>resumos de todos os temas</u> . Ver as observacións no apartado 9.	20%	TODAS
TRABALLO COLABORATIVO	Organización, calidade e orixinalidade do traballo. Colaboración axeitada dentro do grupo. Imprescindible o traballo en colaboración co grupo de compañeiros.	20%	
EXPOSICIÓNS ORAIS	Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico.	20%	
EXAME ESCRITO	Integración e apropiación das ideas adquiridas, redacción e presentación. Este exame inclúe todos os temas do cuatrimestre (Apartado 4 de contidos).	40%	

ERASMUS

Os alumnos/as oficiais que participen en programas de intercambio internacional, deberán aportar unha certificación dos créditos realizados e a cualificación obtida no centro de destino. En caso contrario deberán examinarse dos contidos establecidos para esta materia igual que os restantes alumnos/as oficiais. Si os contidos cursados no centro de destino non se corresponden cos desta programación, o departamento decidirá a forma de avaliar os contidos non realizados ou non superados.

Os alumnos/as estranxeiros, participantes en programas de intercambio internacional, serán avaliados igual que os alumnos/as oficiais. No caso de non realizar un curso ou semestre completo, recibirán unha avaliación informativa e unha acreditación das horas lectivas realizadas.

8. Bibliografía, materiais e documentos

REFERENCIAS BÁSICAS

Ander-Egg, E. (1996): La planificación educativa. Magisterio del Río de la Plata

Zabala, A. (2011): La práctica educativa. Cómo enseñar. Graó

REFERENCIAS COMPLEMENTARIAS

Cabero, J. (coord.) (2007): Tecnología educativa. Mc Graw Hill

Giráldez, A. (2005): Internet y educación musical. Graó.

Joyce, B., Weill, M. y Calhoun, E. (2006): Modelos de enseñanza. Gedisa

Moreno, I. (2006): Prácticas de tecnología educativa. Grupo editorial universitario.

Pallares, M. (2009): Técnicas de grupo para educadores. Publicaciones ICCE

Prieto, L. (2007): El aprendizaje cooperativo. PPC Editorial y Distribuidora. S.L.

Sarramona, J. (2008): Teoría da educación. Reflexión y normativa pedagógica. Ariel educación

Sevillano, M.L. (coord.) (2011): Medios, recursos didácticos y tecnología educativa. Uned, Pearson.

9. Observacións

1. A profesora informará con suficiente antelación das datas de entrega de todos os traballos/probas individuais e colectivos esixidos na guía didáctica.
2. Dado o caso de confinamento debido ó Covid-19, a formación pasará a ser telemática mentres dure esta situación. Aula adaptada según normativa

PRÁCTICAS DE PROFESORADO	CÓDIGO	
---------------------------------	--------	--

1. Datos da disciplina

MATERIA	PRÁCTICAS DE PROFESORADO						TITULACIÓN	GRADO			
ESPECIALIDADE	PEDAGOXÍA						ITINERARIO	PEDAGOXÍA DA LINGUAXE MUSICAL			
CARÁCTER	E) PRÁCTICAS DE PROFESORADO						TIPO DE CLASES	TUTORÍAS INDIVIDUAIS			
DEPARTAMENTO	PEDAGOXÍA						COORDINADOR/A	Consultar táboa anexa			
Nº CUADRIMESTRES	1	H. lectivas/ semana		0	H. lectivas/ cuadrimestre		0	HORAS/ ECTS	30	ETCS totais da disciplina	6
CURSOS	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		IDIOMAS	GALEGO CASTELÁN	
CUADRIMESTRES	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	OUTROS IDIOMAS*	INGLÉS FRANCÉS	
ETCS/ CUADRIMESTRES								6	OBSERVACIÓNS		

*Os alumnos/as estranxeiros, participantes en programas de intercambio internacional, recibirán as clases das disciplinas de carácter individual no idioma especificado no seu acordo de Formación. Nas demais disciplinas, poderán recibir asistencia e orientación dos seus Tutores nos "outros idiomas" citados nesta programación sen que iso implique que as clases sexan impartidas neses idiomas.

DOCENTES	Consultar táboa anexa
-----------------	-----------------------

DESCRIPCIÓN DA DISCIPLINA	Realización de prácticas de docencia para o coñecemento, por parte dos futuros profesores, do escenario laboral no que se desenvolverán as súas vidas profesionais, có obxecto de aplicar o aprendido nos estudos de Pedagogía.
----------------------------------	---

COÑECEMENTOS/REQUISITOS	Requírese estar matriculado no 4º curso da especialidade na materia correspondente
--------------------------------	--

2. Competencias

Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)

TRANSVERSAIS	T3, T6, T9, T11, T12, T13, T15
XERAIS	X5, X7, X10, X13, X19, X24, X27
ESPECÍFICAS	EP1, EP2, EP3, EP4, EP5, EP6, EP8, EP9, EP11

3. Obxectivos

DESCRIPCIÓN	COMPETENCIAS
1) Coñecer o funcionamento dun conservatorio para recoller datos, mediante a observación, sobre a súa organización académica e a metodoloxía da ensinanza	T16, X1, X4, X22, EP4, T3, X2, X13, X21, EP2,
2) Relacionar os coñecementos de Psicopedagogía e Didáctica adquiridos nos estudos coa aplicación práctica na ensinanza, así como ter a experiencia de estaren fronte ao alumnado nunha clase colectiva e tomar conciencia da complexidade da tarefa educativa	
3) Diseñar actividades para a intervención didáctica e poñelas en práctica co alumnado, na medida do posible, para experimentar a eficacia das estratexias utilizadas.	

4. Contidos

TRABALLO DOCUMENTAL	T1, T10, X7, X10, EP2, EP8
----------------------------	----------------------------

5. Planificación Docente

TIPO DE ACTIVIDADE	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		OBSERVACIÓNS
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
TUTORÍAS								6	A duración real das prácticas externas virá establecida segundo o acordo de colaboración asinado entre os centros e tendo en conta o calendario escolar do curso académico correspondente.
PRÁCTICAS EXTERNAS								30	
TRABALLO PERSOAL								144	
TOTAL HORAS								180	

6. Descriptores de Planificación			
METODOLOXÍA			
A metodoloxía consistirá en favorecer no alumnado a visión global da memoria, a orientación e a supervisión da mesma.			
O procedemento baséase no diálogo, suxerencias e propostas por parte da profesora, procurando a autonomía dos alumnos e favorecendo a reflexión das experiencias realizadas.			
A revisión do traballo por parte da titora efectuaráse no transcurso da súa elaboración, para suxerir, si se da o caso, a organización das ideas e o xeito da linguaxe.			
7. Avaliación			
ORDINARIA/ EXTRAORDINARIA* ver observacións no punto 9			
MEMORIA	CRITERIOS	PONDERACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS
	Contido da memoria axeitado aos requirimentos da mesma	100%	T16, X1, X4, X22 , EP4, T3, X2, X13, X21, EP2, T7, X3, X17, EP4, T9, EP5,
	Calidade pedagóxica das observacións e reflexións sobre as experiencias no transcurso das prácticas		
	Orixinalidade e adecuación das suxerencias de mellora e innovación na didáctica da linguaxe musical		
	Corrección na presentación e contido pedagóxico das unidades e programación incluídas no anexo		
Estilo da linguaxe da carácter académico e uso de termos pedagóxico-didáticos			
PROCEDEMENTO			
Convocatoria Ordinaria: Entrega da memoria unha semana antes do comezo oficial dos exames.			
Convocatoria extraordinaria: Entrega da memoria una semana antes do comezo oficial dos exames.			
ERASMUS			
Os alumnos/as oficiais que participen en programas de intercambio internacional, deberán aportar unha certificación dos créditos realizados e a cualificación obtida no centro de destino. En caso contrario deberán examinarse dos contidos establecidos para esta materia igual que os restantes alumnos/as oficiais. Si os contidos cursados no centro de destino non se corresponden cos desta programación, o departamento decidirá a forma de avaliar os contidos non realizados ou non superados.			
Os alumnos/as estranxeiros, participantes en programas de intercambio internacional, serán avaliados igual que os alumnos/as oficiais. No caso de non realizar un curso ou semestre completo, recibirán unha avaliación informativa e unha acreditación das horas lectivas realizadas.			
8. Bibliografía, materiais e documentos			
REFERENCIAS BÁSICAS			
9. Observacións			
1. É imprescindible a certificación do conservatorio profesional de que o alumno/a ten rematado as horas de prácticas prescritas. Importante consultar a circular 10/2014 da Dirección xeral de educación no seu punto 3 sobre o desenvolvemento das prácticas de profesorado			
2. Dado o caso de confinamento debido ó Covid-19, a formación pasará a ser telemática mentres dure esta situación. Aula adaptada según normativa			

PSICOPEDAGOXÍA										CÓDIGO				
1. Datos da disciplina														
MATERIA		FUNDAMENTOS DE PEDAGOXÍA						TITULACIÓN		GRADO				
ESPECIALIDADE		PEDAGOXÍA						ITINERARIO		XERAL E DA LINGUAXE MUSICAL				
CARÁCTER		C) OBRIGATORIA ESPECÍFICA						TIPO DE CLASE		COLECTIVA				
DEPARTAMENTO		PEDAGOXÍA						COORDINADOR/A		MARÍA JOSEFA TORRES ESTARQUE				
N.º CUADRIMESTRES		1	H. lectivas/ semana		4	H. lectivas/ cuadrimestre		64		HORAS/ ECTS		30	ETCS totais disciplina	6
CURSOS		1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		IDIOMAS		GALEGO CASTELÁN		
CUADRIMESTRES		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	OUTROS IDIOMAS*		FRANCÉS		
ETCS/ CUADRIMESTRES					6					OBSERVACIÓNS				
*Os alumnos/as estranxeiros, participantes en programas de intercambio internacional, recibirán as clases das disciplinas de carácter individual no idioma especificado no seu acordo de Formación. Nas demais disciplinas, poderán recibir asistencia e orientación dos seus Tutores nos "outros idiomas" citados nesta programación sen que iso implique que as clases sexan impartidas neses idiomas.														
DOCENTES		Consultar táboa anexa												
DESCRIPCIÓN DA DISCIPLINA		Fundamentos de psicoloxía evolutiva. Teorías da aprendizaxe. Estilos de ensinanza-aprendizaxe. Motivación. Metacognición. O desenvolvemento da competencia emocional. Ensinanza para o aprendizaxe de coñecementos, a autorregulación, a creatividade e a tolerancia.												
COÑECEMENTOS/REQUISITOS		Requírese estar matriculado no curso correspondente.												
2. Competencias														
Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)														
TRANSVERSAIS		T1, T2, T3, T8, T15												
XERAIS		X18, X24, X25												
ESPECÍFICAS		EP1, EP5, EP9												
3. Obxectivos														
DESCRIPCIÓN										COMPETENCIAS				
1. Coñecer as teorías sobre Psicoloxía evolutiva nos aspectos cognitivo, comunicativo, social, psicomotor e emocional.										T16, X1, X4, X22, EP4, T3, X2, X13, X21, EP2, T7, X3, X17, EP4, T9, EP5,				
2. Acadar unha comprensión global do proceso ensino-aprendizaxe desde a perspectiva psicolóxica que proporcione os fundamentos e principios onde basear a práctica educativa.														
3. Analizar e comprender os procesos psicolóxicos que permiten a consecución da aprendizaxe no contexto das teorías cognitivo-constructivas e do procesamento da información.														
4. Comprender a importancia da interacción social no desenvolvemento cognitivo así como a relación entre éste e a aprendizaxe.														
5. Coñecer, analizar e aplicar os fundamentos psicolóxicos da aptitude e da aprendizaxe musical nas prácticas educativas.														
4. Contidos														
TEMAS		DESCRITOR SUBTEMAS								SESIÓNS				
TEMA I PSICOLOXÍA EVOLUTIVA 1		O desenvolvemento da intelixencia. A teoría psicoxenética de Piaget. Etapas do desenvolvemento								8				
TEMA II PSICOLOXÍA EVOLUTIVA 2		Evolución das capacidades musicais. Intelixencia e aptitudes. Intelixencia e creatividade. Gardner e as intelixencias múltiples. Intelixencia emocional.								8				
TEMA III APRENDIZAXE 1		Conductismo e constructivismo. Teorías da aprendizaxe. Teorías mediacionais. Piaget e a aprendizaxe constructiva. Ausubel e a aprendizaxe significativa.								6				
TEMA IV APRENDIZAXE 2		Vigotsky e a aprendizaxe social. Bruner e o desenvolvemento dos procesos de representación. Teoría do procesamento da información.								5				
TEMA V PROCESOS PSICOLÓXICOS ESTRATEGIAS COGNITIVAS		Motivación. Atención. Memoria. Linguaxe. Pensamento. Estratexias cognitivas e metacognitivas. Estilos de aprendizaxe. Integración dos coñecementos.								5				

5. Planificación Docente										
TIPO DE ACTIVIDADE		1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		OBSERVACIÓNS
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
Presenciais	CLASES TEÓRICO- PRÁCT. TUTORÍAS, EXAME				66					
Non presenciais	TRABALLO PERSOAL INDIVIDUAL/COLABOR				114					
Total de horas cuatrimestrais					180					
6. Descriptores de Planificación										
TIPO DE ACTIVIDADE		DESCRIPCIÓN DA METODOLOXÍA								
CLASES TEÓRICAS		Presentación por parte da profesora dos marcos teóricos que axuden ó alumnado a comprender os contidos da materia								
CLASES PRÁCTICAS		Participación activa do alumnado, expoñendo ideas propias e debatindo con actitude de consenso.								
TRABALLO PERSOAL		Aplicación dos coñecementos adquiridos á comprensión dos textos e á elaboración da información.								
TRABALLO COLABORATIVO		Elaboración do traballo de investigación sobre un tema propio da materia.								
7. Avaliación										
ORDINARIA										
CONTINUA		CRITERIOS				PONDERACIÓN		COMPETENCIAS AVALIADAS		
ASISTENCIA		Participación activa, capacidade de síntese, de expresar e relacionar as ideas.				20%		T16, X1, X4, X22 , EP4, T3, X2, X13, X21, EP2, T7, X3, X17, EP4, T9, EP5,		
TRABALLO PERSOAL		Correcta organización das ideas principais, redacción e presentación nas datas requeridas.				20%				
TRABALLO COLABORATIVO		Organización, calidade e orixinalidade do traballo. Colaboración axeitada dentro do grupo.				20%				
EXPOSICIÓNS ORAIS		Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico.				20%				
EXAME ESCRITO		Integración e apropiación das ideas adquiridas, redacción e presentación				20%				
*As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara / Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do dereito á avaliación continua. Cando iso ocorra, o profesor da disciplina actuará segundo o protocolo establecido. Será condición superar o 35% en cada cuatrimestre para realizar a nota media e obter a cualificación final.										
ALTERNATIVA		CRITERIOS				PONDERACIÓN		COMPETENCIAS AVALIADAS		
TRABALLO PERSOAL		Correcta organización das ideas principais, redacción e presentación dos traballos e <u>resumos de todos os temas. Ver as observacións no apartado 9.</u>				20%		T16, X1, X4, X22 , EP4, T3, X2, X13, X21, EP2, T7, X3, X17, EP4,		
TRABALLO COLABORATIVO		Organización, calidade e orixinalidade do traballo. Colaboración axeitada dentro do grupo. Imprescindible o traballo en colaboración co grupo de compañeiros.				20%				
EXPOSICIÓNS ORAIS		Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico.				20%				
EXAME ESCRITO		Integración e apropiación das ideas adquiridas, redacción e presentación. Este exame inclúe todos os temas do cuatrimestre (Apartado 4 de contidos).				40%				
EXTRAORDINARIA										
		CRITERIOS				PONDERACIÓN		COMPETENCIAS AVALIADAS		
TRABALLO PERSOAL		Correcta organización das ideas principais, redacción e presentación dos traballos e <u>resumos de todos os temas. Ver as observacións no apartado 9.</u>				20%		T16, X1, X4, X22 , EP4, T3, X2, X13, X21, EP2, T7, X3, X17, EP4,		
TRABALLO COLABORATIVO		Organización, calidade e orixinalidade do traballo. Colaboración axeitada dentro do grupo. Imprescindible o traballo en colaboración co grupo de compañeiros.				20%				
EXPOSICIÓNS ORAIS		Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico.				20%				
EXAME ESCRITO		Integración e apropiación das ideas adquiridas, redacción e presentación. Este exame inclúe todos os temas do cuatrimestre (Apartado 4 de contidos).				40%				
ERASMUS										
Os alumnos/as oficiais que participen en programas de intercambio internacional, deberán aportar unha certificación dos créditos realizados e a cualificación obtida no centro de destino. En caso contrario deberán examinarse dos contidos establecidos para esta materia igual que os restantes alumnos/as oficiais. Si os contidos cursados no centro de destino non se corresponden cos desta programación, o departamento decidirá a forma de avaliar os contidos non realizados ou non superados.										

Os alumnos/as estranxeiros, participantes en programas de intercambio internacional, serán avaliados igual que os alumnos/as oficiais. No caso de non realizar un curso ou semestre completo, recibirán unha avaliación informativa e unha acreditación das horas lectivas realizadas.

8. Bibliografía, materiais e documentos

REFERENCIAS BÁSICAS

Piaget-Jean: Seis estudos de Psicología. Lábor Barcelona 1992

Domenech Betoret, F. Psicología de la educación e instrucción. Univ. Jaume I 2007

REFERENCIAS COMPLEMENTARIAS

Bruner, J. S: Desarrollo cognitivo y educación. Morata. Madrid 2004

Flavell, J: El desarrollo cognitivo. Visor. Madrid 2000

Bruner, J.S: Acción, pensamiento y lenguaje. Alianza. Madrid 2007

Gardner, H: Estructuras de la mente. La teoría de las inteligencias múltiples. Fondo de cultura económica. México 2004 Glez-

Pienda (coord.): Manual de Psicología de la educación. Pirámide Madrid 2008

Bruner, J.S: El proceso mental en el aprendizaje. Narcea. Madrid 2001

Santiago, J. et al: Procesos psicológicos básicos. Mc Grow Hill. Madrid

Luria, Leontiev, Vigotsky: Psicología y Pedagogía. Akal Madrid 2007

Pozo, J.L: Teorías cognitivas del aprendizaje. Morata. Madrid 1999

Hargreaves, D: Música y desarrollo psicológico. Graó. Barcelona 2002

9. Observacións

1. A profesora informará con suficiente antelación das datas de entrega de todos os traballos/probas individuais e colectivos esixidos na guía didáctica.
2. Dado o caso de confinamento debido ó Covid-19, a formación pasará a ser telemática mentres dure esta situación. Aula adaptada según normativa

Programación Docente de RÍTMICA E ENTOACIÓ APLICADAS AO CANTO

Ensinanzas Superiores de Música Título superior de música (ensinanzas reguladas polo Decreto 163/2015, do 29 de outubro e 171/2016, do 24 de novembro)

1. Identificación e contextualización

DISCIPLINA

ESPECIALIDADE	INTERPRETACIÓN				ITINERARIO	CANTO				
CARÁCTER	B) Obrigatoria				TIPO DE CLASES	Colectiva				
DEPARTAMENTO	PEDAGOXÍA				XEFE/A DO DEPARTAMENTO	MARÍA J. TORRES ESTARQUE				
CURSOS	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		COORDINADOR/A DA DISCIPLINA	Ana Franqueira Fontán
CUADRIMESTRE	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Horas de clase	1
ETCS/ CUADRIMESTRE					1,5	1,5			Idiomas	Castelán, galego, inglés.
DOCENTES	NOME E APELIDOS				MAIL/TEL/WEB				TITORÍA	
	ANA FRANQUEIRA FONTÁN				ANAFRANQUEIRAFONTAN@CSMVIGO.COM				CONSULTAR TÁBOA ANEXA	

2. Descritor e competencias

Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)/171/2016

DESCRITOR	Práctica da lectura a primeira vista de textos musicais do repertorio vocal. Desenvolvemento dos aspectos técnicos, da axilidade e automatismo necesarios para a comprensión e interpretación inmediatas dun texto musical.
COÑECEMENTOS PREVIOS	Os requiridos na proba de acceso ao grao superior, e para cuadrimestres diferentes ao primeiro, coñecementos e habilidades adquiridas do cuadrimestre anterior.
RELACIÓN CON OUTRAS DISCIPLINAS	A materia de Rítmica e Entoación aplicada ao Canto debe capacitar o alumnado para a lectura fluída e solvente a primeira vista de textos musicais de diferentes linguaxes, desde composicións no ámbito tonal e/ou modal até linguaxes atonais e/ou postonais. Igualmente, procura desenvolver as ferramentas necesarias para identificar, traballar en profundidade e solventar as dificultades e particularidades propias das composicións de linguaxes atonais e postonais, tanto desde a perspetiva rítmica como da melódica, estilísticas e estética. A disciplina ten relación indirecta cos contidos da materia de formación básica de Formación e Adestramento Auditivo e Vocal, con Coro, con Canto e os seus repertorios (de ópera, lied, zarzuela, s. XX e XXI), con Correpetición e con Concertación.
TRANSVERSAIS	T1, T2, T3, T8, T13, T15
XERAIS	X1, X2, X3, X4, X8, X10, X13, X24, X25
ESPECÍFICAS	E15, E17

3. Obxectivos

DESCRIPCIÓN	COMPETENCIAS RELACIONADAS	
Desenvolver ferramentas e estratexias para ler textos musicais a primeira vista con fluidez e solvencia, tendo en conta, ademais da entoación e o ritmo, a correcta interpretación da mesma segundo o estilo musical, baseándose na análise e comprensión das diferentes épocas e autores.	T1, T2, T6, X1, X9, X10, X21, X24, EP4, EP7, EP11	
Entoar todas as especies de intervalos xustos, maiores, menores, aumentados e diminuídos.	T3, T15, X4, X8, X10, E15, E17	
Coñecer a practicar novas fórmulas rítmico-métricas características da música contemporánea: polirritmia e polimetría, equivalencias, valores engadidos e grupos especiais.	T1, T13, X13, X24, X25, E15, E17	
TEMAS	DESCRITOR SUBTEMAS	SESIÓNS
Práctica vocal e dos elementos morfolóxicos da linguaxe musical	1.1. Práctica da interválica pura. 1.2. Práctica das diferentes tonalidades. 1.3. Acordes. 1.4. Improvisación sobre estruturas harmónicas.	T1, T2, T3, T8, T15, X1, X2, X3, X4, X8, X10, X13, X24, X25, E15, E17.
Práctica vocal adaptada ao repertorio	2.1. Práctica da lectura a primeira vista de pezas vocais a unha e/ou varias voces. 2.2. Práctica da entoación de fragmentos atonais ou non tonais. 2.3. Análise rítmico, melódico e estilístico de fragmentos ou pezas atonais ou non tonais. 2.4. Ferramentas e estratexias de estudo para as dificultades rítmicas, melódicas e vocais do repertorio non tonal ou atonal. 2.5. Traballo co repertorio propio do alumnado.	T1, T2, T3, T8, T15, X1, X2, X3, X4, X8, X10, X13, X24, X25, E15, E17.
Total de sesións por cuadrimestre		16

5. Metodoloxía e Planificación Docente

TIPO DE ACTIVIDADE E DESCRIPCIÓN	HORAS PRESENCIAIS	HORAS NON PRESENCIAIS	TOTAL HORAS
Práctica na aula: traballo combinado dos temas propostos (práctica vocal dos elementos morfolóxicos e práctica vocal adaptada ao repertorio) de xeito individual e colectivo co docente e os compañeiros, a nivel comprensivo, expositivo e interpretativo.	16		16

Traballo persoal		29	29
Total de horas por cuadrimestre			45

6. Avaliación

FERRAMENTAS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS	PONDERACIÓN
ORDINARIA			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Con avaliación continua)			
Traballo persoal	Amosar ao longo do cuadrimestre capacidade de mellora e aprendizaxe progresivo, que permita o alumnado acometer axeitadamente a tarefa de lectura dun texto musical dado, tanto a primeira vista como con preparación previa.	T3, T15, X4, X8, X10, E15, E17	60%
Proba práctica	Entoación de fragmentos musicais da natureza dos traballados na aula e incluídos nos contidos da materia.	T2, T8, X1, X2, X3, E15, E17	40%

*As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara / Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do dereito á avaliación continua. Cando isto aconteza, o profesor/a da disciplina actuará segundo o protocolo aprobado..

AVALIACIÓN ORDINARIA (Convocatoria adiantada-Decembro-)			
Traballo persoal	Realizar un traballo persoal indicado polo docente en prazo e forma que amose a capacidade de solvencia do alumnado para acometer axeitadamente a tarefa de lectura dun texto musical dado, tanto a primeira vista como con preparación previa.	T3, T15, X4, X8, X10, E15, E17	50%
Proba práctica	Entoación de fragmentos musicais da natureza dos recollidos e incluídos nos contidos da materia.	T2, T8, X1, X2, X3, E15, E17	50%

AVALIACIÓN ALTERNATIVA (*Para alumnado con perda da Avaliación continúa)			
Traballo persoal	Realizar un traballo persoal indicado polo docente en prazo e forma que amose a capacidade de solvencia do alumnado para acometer axeitadamente a tarefa de lectura dun texto musical dado, tanto a primeira vista como con preparación previa.	T3, T15, X4, X8, X10, E15, E17	30%
Proba práctica	Entoación de fragmentos musicais da natureza dos recollidos e incluídos nos contidos da materia.	T2, T8, X1, X2, X3, E15, E17	70%

EXTRAORDINARIA			
Traballo persoal	Realizar un traballo persoal indicado polo docente en prazo e forma que amose a capacidade de solvencia do alumnado para acometer axeitadamente a tarefa de lectura dun texto musical dado, tanto a primeira vista como con preparación previa.	T3, T15, X4, X8, X10, E15, E17	30%
Proba práctica	Entoación de fragmentos musicais da natureza dos recollidos e incluídos nos contidos da materia.	T2, T8, X1, X2, X3, E15, E17	70%

ERASMUS

Os/as alumnos/as oficiais que participen en programas de intercambio internacional, deberán aportar unha certificación dos créditos realizados e a cualificación obtida no centro de destino. En caso contrario deberán examinarse dos contidos establecidos para esta materia igual que os restantes alumnos/as oficiais. Si os contidos cursados no centro de destino non se corresponden cos desta programación, o departamento decidirá a forma de avaliar os contidos non realizados ou non superados.

Os/as alumnos/as estranxeiros, participantes en programas de intercambio internacional, serán avaliados igual que os alumnos/as oficiais. No caso de non realizar un curso ou semestre completo, recibirán unha avaliación informativa e unha acreditación das horas lectivas realizadas.

7. Alumnado con necesidades educativas especiais

DESCRIPCIÓN	CRITERIOS E PAUTAS
No marco do establecido no Real decreto lexislativo 1/2013, do 29 de novembro, polo que se aproba o texto refundido da Lei xeral de dereitos das persoas con discapacidade e da súa inclusión social, deberanse cumprir as disposicións vixentes en materia de promoción da accesibilidade.	Aqueles que estableza a Consellería competente en materia de Educación.

8. Bibliografía, materiais e documentos

Edlund, L. (1978). Modus Vetus. Nordiska Musikförlaget.
 Edlund, L. (1963). Modus Novus. Nordiska Musicförlaget.
 López de Arenosa, E. (2004). Lenguaje Musical 3. Real Musical.
 López de Arenosa, E. (2004). Lenguaje Musical 4. Real Musical.
 Sierra, F. (2014). Lecciones de entonación 1-5. Real Musical.
 Sierra, F. (2006). 15 lecciones de solfeo interválico (nivel medio). Real Musical.
 Ibáñez-Cursá (1998). Cuadernos de lenguaje 1A-C. Real Musical.
 Ibáñez-Cursá (1998). Cuadernos de lenguaje 2A-C. Real Musical.
 Composiciones de diferentes xéneros e estilos para voz e piano.

SOCIOLOXÍA DA EDUCAC.										CÓDIGO	
1. Datos da disciplina											
MATERIA	ORGANIZACIÓN EDUCATIVA							TITULACIÓN	GRADO		
ESPECIALIDADE	PEDAGOXÍA							ITINERARIO	PEDAGOXÍA DA LINGUAXE MUSICAL		
CARÁCTER	C) OBRIGATORIA ESPECÍFICA							TIPO DE CLASES	COLECTIVA		
DEPARTAMENTO	PEDAGOXÍA							COORDINADOR/A	MARÍA JOSEFA TORRES ESTARQUE		
N.º CUADRIMESTRE	1	H. lectivas/ semana		2	H. lectivas/ cuadrimestre		32	HORAS/ ECTS	30	ETCS totais da disciplina	4
CURSOS	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		IDIOMAS	GALEGO CASTELÁN	
CUADRIMESTRES	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	OUTROS IDIOMAS*	INGLÉS FRANCÉS	
ETCS/ CUADRIMESTRES			4						OBSERVACIÓNS		
*Os alumnos/as estranxeiros, participantes en programas de intercambio internacional, recibirán as clases das disciplinas de carácter individual no idioma especificado no seu acordo de Formación. Nas demais disciplinas, poderán recibir asistencia e orientación dos seus Tutores nos "outros idiomas" citados nesta programación sen que iso implique que as clases sexan impartidas neses idiomas.											
DOCENTES	Consultar táboa anexa										
DESCRIPCIÓN DA DISCIPLINA	Principios sociolóxicos. A institución escolar: funcións política e económica da educación. A educación na transmisión da cultura. Desenvolvemento persoal, social e moral. Familia, pares e profesores. Diversidade cultural. Integración e inclusión. A estratificación social. Coeducación. Violencia escolar. Os medios de comunicación social. Teorías actuais en socioloxía da educación.										
COÑECEMENTOS/REQUISITOS	Requírese estar matriculado no curso correspondente.										
2. Competencias											
Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)											
TRANSVERSAIS	T1, T2, T7, T8, T9, T10, T12, T15, T16, T17										
XERAIS	X16, X17, X24, X26										
ESPECÍFICAS	EP1, EP2, EP5, EP6										
3. Obxectivos											
DESCRIPCIÓN									COMPETENCIAS		
1. Comprender as relacións entre educación e sociedade para adquirir unha actitude crítica diante das influencias sociais da educación.									T16, X1, X4, X22, EP4, T3, X2, X13, X21, EP2, T7, X3, X17, EP4, T9, EP5,		
2. Adquirir unha bagaxe conceptual que permita analizar a problemática educativa desde o punto de vista sociolóxico.											
3. Desenvolver as capacidades de percepción, análise e interpretación crítica da realidade social e, en especial, da esfera educativa.											
4. Comprender os procesos de socialización e a función dos axentes que interveñen neles.											
5. Coñecer, para aplicar axeitadamente, as relacións entre a escola e a comunidade circundante e a transición do ensino ó mundo do traballo.											
4. Contidos											
TEMAS		DESCRITOR TEMAS							SESIÓNS		
I	A SOCIOLOXÍA COMO CIENCIA ANALÍTICA E INTERPRETATIVA DA SOCIEDADE	Conceptos sociolóxicos fundamentais. Obxecto da socioloxía. A socialización. Grupos e institucións sociais. Estratificación e mobilidade social. O cambio social. Relación entre educación e desenvolvemento económico-social. Desigualdade e credencialismo. Orixe social e rendemento escolar. Teorías da resistencia e da reprodución. Laicidade e confesionalidade.							6		
II	O SISTEMA EDUCATIVO COMO SUBSISTEMA SOCIAL	Funcións sociais da Educación. A teoría xeral de sistemas e o estudo da educación. Niveis de análise macro, micro e intermedio. Características e elementos do sistema educativo. Orixe dos sistemas educativos. Transmisión cultural e socialización. Selección e formación para o traballo. Escolarización, igualdade de oportunidades e mobilidade social. Custodia da infancia e da xuventude. Fundamentos sociais do curriculum							5		
III	O ALUMNADO COMO GRUPO SOCIAL	Composición interna do alumnado. Relacións sociais na aula, o clima escolar. Resistencia do alumnado e subculturas escolares. Interaccións de xénero e culturas. Relación inter-pares. Violencia escolar.							2		

IV	O PROFESORADO. A SOCIOLOXÍA DA EDUCACIÓN NA FORMACIÓN DOCENTE	O papel da socioloxía da educación na formación do profesorado. As actitudes sociais do profesorado na aula. Relacións coas familias e o entorno social. O ensino como profesión. A proletarización do profesorado. Socialización profesional e carreira docente. Práctica docente e exercicio profesional. Feminización docente. Asociacionismo e sindicalismo docente.	3
-----------	---	--	---

5. Planificación Docente

TIPO DE ACTIVIDADE		1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		OBSERVACIÓNS
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
Presenciais	CLASES TEÓRICO-PRÁCTICAS, TUTORÍAS, EXAME								36	
Non presenciais	TRABALLO PERSOAL INDIVIDUAL/COLABORATIVO								84	
Total de horas cuadrimestrais									120	

6. Descriptores de Planificación

TIPO DE ACTIVIDADE	DESCRIPCIÓN DA METODOLOXÍA
CLASES TEÓRICAS	Presentación por parte da profesora dos marcos teóricos que axuden ó alumnado a comprender os contidos da materia
CLASES PRÁCTICAS	Participación activa do alumnado, expoñendo ideas propias e debatindo con actitude de consenso.
TRABALLO PERSOAL	Aplicación dos coñecementos adquiridos á comprensión dos textos, á elaboración da información. Composición escrita dos temas a partires da información facilitada ou obtida na Internet.
TRABALLOS COLABORATIVOS	Elaboración dun traballo de investigación sobre un tema educativo de carácter sociolóxico.

7. Avaliación

ORDINARIA

CONTINUA	CRITERIOS	PONDERACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS
ASISTENCIA	Participación activa, capacidade de síntese, de expresar e relacionar as ideas.	20%	T16, X1, X4, X22, EP4, T3, X2, X13, X21, EP2, T7, X3, X17, EP4, T9, EP5,
TRABALLO PERSOAL	Correcta organización das ideas principais, redacción e presentación nas datas requeridas.	20%	
TRABALLO COLABORATIVO	Organización, calidade e orixinalidade do traballo. Colaboración axeitada dentro do grupo.	20%	
EXPOSICIÓNS ORAIS	Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico.	20%	
EXAME ESCRITO	Integración e apropiación das ideas adquiridas, redacción e presentación	20%	

*As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara / Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do dereito á avaliación continua. Cando iso ocorra, o profesor da disciplina actuará segundo o protocolo establecido.

ALTERNATIVA

ALTERNATIVA	CRITERIOS	PONDERACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS
TRABALLO PERSOAL	Correcta organización das ideas principais, redacción e presentación dos traballos e <u>resumos de todos os temas</u> . Ver as observacións no apartado 9.	20%	TODAS
TRABALLO COLABORATIVO	Organización, calidade e orixinalidade do traballo. Colaboración axeitada dentro do grupo. Imprescindible o traballo en colaboración co grupo de compañeiros.	20%	
EXPOSICIÓNS ORAIS	Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico.	20%	
EXAME ESCRITO	Integración e apropiación das ideas adquiridas, redacción e presentación. Este exame inclúe todos os temas do cuadrimestre (Apartado 4 de contidos).	40%	

EXTRAORDINARIA

	CRITERIOS	PONDERACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS
TRABALLO PERSOAL	Correcta organización das ideas principais, redacción e presentación dos traballos e <u>resumos de todos os temas</u> . Ver as observacións no apartado 9.	20%	TODAS
TRABALLO COLABORATIVO	Organización, calidade e orixinalidade do traballo. Colaboración axeitada dentro do grupo. Imprescindible o traballo en colaboración co grupo de compañeiros.	20%	
EXPOSICIÓNS ORAIS	Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico.	20%	
EXAME ESCRITO	Integración e apropiación das ideas adquiridas, redacción e presentación. Este exame inclúe todos os temas do cuadrimestre (Apartado 4 de contidos).	40%	

EXAME ESCRITO	Integración e apropiación das ideas adquiridas, redacción e presentación. Este exame inclúe todos os temas do cuadrimestre (Apartado 4 de contidos).	25%	
ERASMUS			
Os alumnos/as oficiais que participen en programas de intercambio internacional, deberán aportar unha certificación dos créditos realizados e a cualificación obtida no centro de destino. En caso contrario deberán examinarse dos contidos establecidos para esta materia igual que os restantes alumnos/as oficiais. Si os contidos cursados no centro de destino non se corresponden cos desta programación, o departamento decidirá a forma de avaliar os contidos non realizados ou non superados.			
Os alumnos/as estranxeiros, participantes en programas de intercambio internacional, serán avaliados igual que os alumnos/as oficiais. No caso de non realizar un curso ou semestre completo, recibirán unha avaliación informativa e unha acreditación das horas lectivas realizadas.			
8. Bibliografía, materiais e documentos			
REFERENCIAS BÁSICAS			
Guerrero Serón, A. (2002) Manual de sociología de la educación. Madrid: Síntesis			
REFERENCIAS COMPLEMENTARIAS			
<p>Alguacil Gómez, J: Cómo se hace un trabajo de investigación en sociología. Catarata. Madrid 2011</p> <p>Colom, J., Bernabeu, J.L., Domínguez, E., Sarramona, J. Teorías e institucións contemporáneas de la educación. Ariel educación. Barcelona 2008.</p> <p>Fernández Enguita, M. (1999) Sociología de la educación. Barcelona: Editorial Ariel S. A.</p> <p>Fernández Palomares, F. (2003) Sociología de la educación. Madrid: Pearson Educación S. A.</p> <p>Giddens, A. (2007) Sociología (5 ed.). Madrid: Alianza Editorial.</p> <p>Gimeno Sacristán, J. La educación que aún es posible. Morata Madrid 2005</p> <p>Quintana Cabanas, J. M. (1993) Sociología de la educación. Madrid: Dykinson.</p>			
9. Observacións			
<ol style="list-style-type: none"> 1. A profesora informará con suficiente antelación das datas de entrega de todos os traballos/probas individuais e colectivos esixidos na guía didáctica. 2. Dado o caso de confinamento debido ó Covid-19, a formación pasará a ser telemática mentres dure esta situación. Aula adaptada según normativa 			

Programación Docente de TÉCNICAS DE CONTROL EMOCIONAL E CORPORAL

Ensinanzas Superiores de Música Título superior de música (ensinanzas reguladas polo Decreto 163/2015, do 29 de outubro e 171/2016, do 24 de novembro)

1. Identificación e contextualización

DISCIPLINA TÉCNICAS DE CONTROL EMOCIONAL E CORPORAL

ESPECIALIDADE	PEDAGOXIA				TITULACIÓN	Grado				
CARÁCTER	B) Obrigatoria				TIPO DE CLASES	Colectiva				
DEPARTAMENTO	Pedagogía				XEFE/A DO DEPARTAMENT	Mª Josefa Torres Estarque				
CURSOS	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		COORDINADOR/A DA	Patricia Blanco Piñeiro
CUADRIMESTRE	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Horas de clase semanais	2
ETCS/ CUADRIMESTRE				2					Idiomas	Galego, castelán, francés, italiano e inglés.
DOCENTES	NOME E APELIDOS				MAIL/TEL/WEB				TITORÍA	
	Patricia Blanco Piñeiro				patriciablanc@csmvigo.com				Consultar táboa anexa	

2. Descritor e competencias

Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)/171/2016

DESCRITOR	Coñecemento básico da estrutura e función do aparello locomotor e do sistema nervioso. Desenvolvemento de hábitos posturais correctos que minimicen o risco durante a interpretación. Técnicas de respiración, relaxación, autocontrol, optimización da enerxía muscular, concentración e memoria aplicadas ao estudo e á actuación en público.
CONECAMENTOS PREVIOS	Os requiridos na proba de acceso ao grao superior, e para cuadrimestres diferentes ao primeiro, coñecementos e habilidades adquiridas do cuadrimestre anterior.
RELACIÓN CON OUTRAS DISCIPLINAS	A disciplina ten relación directa con disciplinas como psicopedagogía, técnicas de aula, formación e adestramento auditivo e vocal aplicado, didáctica e pedagogía musical.
TRANSVERSAIS	T1, T2, T3, T6, T7, T11, T13, T15
XERAIS	X8, X21, X24, X25
ESPECÍFICAS	E14, E16, E10

3. Obxectivos

DESCRIPCIÓN	COMPETENCIAS RELACIONADAS
Adquirir coñecemento da importancia do bo uso do corpo no logro da boa execución vocal e instrumental	T2, T3, T13, T15, X8, X24, E14
Adquirir conciencia da importancia do desenvolvemento tónico-postural de xeito que se traballe sobre a correcta postura corporal	T2, T3, T6, T13, T15, X8, X24, E14, E10
Coñecer a estrutura e o funcionamento do aparato locomotor e do sistema nervioso	T2, T13, T15, X8, E14
Coñecer e entender os principios da relaxación e da respiración, así coma coñecer os principais tipos de respiración e os métodos de relaxación fundamentais	T1, T2, T3, T6, T13, T15, X8, X25, E14, E10
Coñecer e aplicar as principais técnicas psicolóxicas de autocontrol emocional	T1, T2, T3, T6, T7, T11, T13, T15, X8, X21, X24, X25, E14, E16, E10
Favorecer unha actitude positiva, de afrontamento axeitado da ansiedade e o estrés en xeral, contribuíndo á mellora da calidade de vida do estudante, a través do estudo e aplicación das diversas técnicas de autocontrol emocional e corporal	T3, T6, T7, T13, T15, X8, X24, E14, E16
Coñecer as principais técnicas que favorecen os procesos de concentración e memorización durante o estudo e a interpretación musical diante dun público	T1, T2, T3, T6, T13, T15, X8, X21, X24, X25, E14, E16, E10

4. Contidos

TEMAS	DESCRITOR SUBTEMAS	SESIÓNS
1. O desenvolvemento tónico-postural	Aspectos fisiolóxicos do intérprete: patoloxías do aparello locomotor. Patoloxías dos músicos e a súa prevención. O corpo e o instrumento. Ergonomía. Medidas de hixiene postural. Exercicios de concienciación e reeducación postural.	TODAS
2. O mecanismo do estrés	A fisioloxía humana e o estrés. A ansiedade escénica	TODAS
3. O mecanismo respiratorio e a relaxación	O papel da respiración na ansiedade e na relaxación durante a interpretación. Tipos de respiración. Exercicios para o control da respiración. Fundamentos, indicacións e contraindicacións das técnicas de relaxación. Métodos e exercicios para o control da tonicidade muscular e a relaxación.	TODAS
4. Autocontrol emocional, concentración e memoria	Visualización. Terapia racional emotiva. Técnicas que favorecen os procesos de concentración e memorización.	TODAS

		Total de sesións por cuadrimestre	19	
5. Metodoloxía e Planificación Docente				
TIPO DE ACTIVIDADE E DESCRICIÓN		HORAS PRESENCIAIS	HORAS NON PRESENCIAIS	TOTAL HORAS
Avaliación inicial	A avaliación inicial realizarase durante a primeira semana do curso escolar co fin de identificar as dificultades do alumnado, así como as súas necesidades de atención educativa.	1		1
Clases teórico- prácticas	Exposicións teóricas. Proposta de textos de lectura, seminarios e debate. Proposta de práctica de diversos exercicios de control postural, relaxación, respiración, concentración, etc.	16		16
Traballo individual	Práctica de exercicios de control postural, relaxación, respiración, concentración, etc. Lectura de textos e comentarios críticos. Pescuda de información. Traballos escritos. Exposicións.		41	41
Exame	Proba escrita teórico-práctica sobre os contidos da programación*	2		2
Total de horas por cuadrimestre				60
6. Avaliación				
FERRAMENTAS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS		PONDERACIÓN
ORDINARIA				
AVALIACIÓN ORDINARIA (Con avaliación continua)				
Traballo persoal	Valorarase a asistencia activa e a calidade das aportacións de cada alumno/a durante os debates e as actividades feitas nas clases. O labor do estudante será avaliado cualitativa e cuantitativamente en cada unha das clases.	T1, T2, T3, T6, T7, T11, T13, T15, X8, X21, X24, X25, E14, E16, E10		60%
	Valorarase a calidade dos traballos de curso (lectura de textos, comentarios críticos, resumos, exposicións, cuestionarios e test de avaliación, etc.). *Só serán avaliados os traballos debidamente entregados en prazo e forma. O plaxio nos traballos suporá a no cualificación dos mesmos.			40%
*As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara / Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do dereito á avaliación continua. Cando isto aconteza, o profesor/a da disciplina actuará segundo o protocolo aprobado..				
AVALIACIÓN ORDINARIA (Convocatoria adiantada-Decembro-)				
Exame	Valorarase o coñecemento dos contidos recollidos na guía docente mediante unha proba que poderá conter comentarios de textos, preguntas de síntese, test e desenvolvemento. *Nas preguntas tipo test a respostas falidas contarán negativamente.	T1, T2, T3, T6, T7, T11, T13, T15, X8, X21, X24, X25, E14, E16, E10		60%
Traballo persoal	Valorarase a calidade dos traballos de curso (lectura de textos, comentarios críticos, resumos, exposicións, cuestionarios e test de avaliación, etc.). *Só serán avaliados os traballos debidamente entregados en prazo e forma. O plaxio nos traballos suporá a no cualificación dos mesmos.			40%
AVALIACIÓN ALTERNATIVA (*Para alumnado con perda da Avaliación continua)				
Exame	Valorarase o coñecemento dos contidos recollidos na guía docente mediante unha proba que poderá conter comentarios de textos, preguntas de síntese, test e desenvolvemento. *Nas preguntas tipo test a respostas falidas contarán negativamente.	T1, T2, T3, T6, T7, T11, T13, T15, X8, X21, X24, X25, E14, E16, E10		100%
EXTRAORDINARIA				
Exame	Valorarase o coñecemento dos contidos recollidos na guía docente mediante unha proba que poderá conter comentarios de textos, preguntas de síntese, test e desenvolvemento. *Nas preguntas tipo test a respostas falidas contarán negativamente.	T1, T2, T3, T6, T7, T11, T13, T15, X8, X21, X24, X25, E14, E16, E10		100%
ERASMUS				
Os/as alumnos/as oficiais que participen en programas de intercambio internacional, deberán aportar unha certificación dos créditos realizados e a cualificación obtida no centro de destino. En caso contrario deberán examinarse dos contidos establecidos para esta materia igual que os restantes alumnos/as oficiais. Si os contidos cursados no centro de destino non se corresponden cos desta programación, o departamento decidirá a forma de avaliar os contidos non realizados ou non superados.				
Os/as alumnos/as estranxeiros, participantes en programas de intercambio internacional, serán avaliados igual que os alumnos/as oficiais. No caso de non realizar un curso ou semestre completo, recibirán unha avaliación informativa e unha acreditación das horas lectivas realizadas.				
7. Alumnado con necesidades educativas especiais				
DESCRICIÓN		CRITERIOS E PAUTAS		
No marco do establecido no Real decreto lexislativo 1/2013, do 29 de novembro, polo que se aproba o texto refundido da Lei xeral de dereitos das persoas con discapacidade e da súa inclusión social, deberanse cumprir as disposicións vixentes en materia de promoción da accesibilidade.		Aqueles que estableza a Consellería competente en materia de Educación.		
8. Bibliografía, materiais e documentos				
NECESARIOS PARA A PREPARACIÓN DAS CLASES E O EXAME		COMPLEMENTARIA		

<ul style="list-style-type: none"> - Conable, B. (2012). Lo que todo músico tiene que saber sobre el cuerpo. Editorial Laertes. - García, R. (2015). Cómo preparar con éxito un concierto o audición. Ma non troppo - López de la Llave, A. Y Pérez-Llantada, M.C. (2005). Psicología para intérpretes artísticos. Thomson. Madrid. (Común coa material de Pedagogía do Canto I) - López de la Llave e Pérez-Llantada (2021). Psicología y artes escénicas. Desarrolla las habilidades psicológicas que pueden ayudarte como intérprete. Dykinson - Sardá, E. (2003): En forma. Ejercicios para músicos. Paidós. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ajuriaguerra, J. Ontogénesis de la postura. Yo y el Otro. Psicomotricidad. Revista de estudios y experiencias. Nº 45: 19-29. Madrid: CITAP, 1993. - Alexander, Gerda. La Eutonía. Paidós. Barcelona, 1998. - Bernstein, D.A. y Borkovec, T.D. Progressive Relaxation Training: a manual for the helping professions. Champaign. ILL: Research Press, 1973. - Calais Germain, Blandine (2004). Anatomía para el Movimiento (tomo IV: El gesto respiratorio). Ed. La Liebre de Marzo. - Conti, Gabriela (2007). Afinando las emociones Ed. Dunken. - Drake, Jonathan. Postura sana. Ed. Martínez Roca. Barcelona, 1992. - Dalia Cirujeda, G. (2004). Cómo superar la ansiedad escénica en músicos. Ediciones mundimúsica. Madrid. - García, R. (2017). Entrenamiento mental para músicos. Ma non troppo - Klöppel (2005). Ejercitación mental para músicos. Idea Books - Labrador, F. J. El estrés: Nuevas técnicas para su control. Madrid: Temas de hoy, 1992. - Labrador, F. J et al. Manual de técnicas de modificación y terapia de conducta. Pirámide, Madrid, 1993. - Lapassade G. La Bioenergética. Ed Granica. Barcelona, 1978. - Lowen A. Bioenergética. Ed. Diana. México, 1991. - Richard Brennan. El Manual de la Técnica Alexander. Paidotribo, 1991. - Richard Craze. La Técnica Alexander. Paidotribo, 1999. - Speads, Carola, H. ABC de la respiración. Edaf. Madrid, 1980.
--	---

TEORÍA DA EDUCAC. I-II										CÓDIGO		
1. Datos da disciplina												
MATERIA				FUNDAMENTOS DE PEDAGOXÍA				TITULACIÓN		GRADO		
ESPECIALIDADE				PEDAGOXÍA				ITINERARIO		XERAL E DA LINGUAXE MUSICAL		
CARÁCTER				C) OBRIGATORIA ESPECÍFICA				TIPO DE CLASE		COLECTIVA		
DEPARTAMENTO				PEDAGOXÍA				COORDINADORA/A		MARÍA JOSEFA TORRES ESTARQUE		
N.º CUADRIMESTRES		2	H. lectivas/ semana	2	H. lectivas/ cuadrimestre	32		HORAS/ ECTS		30	ETCS totais disciplina	6
CURSOS		1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		IDIOMAS		GALEGO CASTELÁN
CUADRIMESTRES		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	OUTROS IDIOMAS*		FRANCÉS
ETCS/ CUADRIMESTRES		3	3							OBSERVACIÓNS		
*Os alumnos/as estranxeiros, participantes en programas de intercambio internacional, recibirán as clases das disciplinas de carácter individual no idioma especificado no seu acordo de Formación. Nas demais disciplinas, poderán recibir asistencia e orientación dos seus Tutores nos "outros idiomas" citados nesta programación sen que iso implique que as clases sexan impartidas neses idiomas.												
DOCENTES		Consultar táboa anexa										
DESCRIPCIÓN DA DISCIPLINA				Educación e Pedagogía. Elementos e enfoques da educación. Fins, medios. Os principios da educación. Educación formal, non formal e informal. Os axentes da educación: o educando e o educador. Condicionantes: a familia, o estado, a comunidade, a sociedade. Educación integral. Novas perspectivas en educación. A educación previsible.								
COÑECEMENTOS/REQUISITOS				Requírese estar matriculado no curso correspondente.								
2. Competencias												
Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)												
TRANSVERSAIS		T1, T2, T3, T8, T15										
XERAIS		X16, X18										
ESPECÍFICAS		EP1, EP5, EP6										
3. Obxectivos												
DESCRIPCIÓN										COMPETENCIAS		
1. Analizar o concepto de educación e os diferentes elementos que interveñen no desenvolvemento do proceso educativo.												
2. Comprender o fenómeno educativo como unha rede de procesos individuais e culturais en interacción, e identificar os compoñentes máis relevantes.												
3. Recoñecer os rasgos sobresaíntes e as relacións estruturais da teoría e a práctica educativas.												
4. Comprender reflexivamente a responsabilidade transformadora dos profesionais da educación.												
5. Desenvolver actitudes de investigación que favorezan a utilización de diversas fontes de busca de información para o análise dos diferentes contidos.												
4. Contidos												
TEMAS		DESCRITOR SUBTEMAS								SESIÓNS		
Tª DA EDUC. I	TEMA 1	A Educación como proceso e como sistema: Concepto de educación. Natureza educable do ser humano. Posibilidade e necesidade da educación. A educación como proceso de comunicación.								3		
	TEMA 2	A Educación como organización social: A educación como sistema social. Estructura xeral dos sistemas educativos. Principios fundamentais dos sistemas educativos. Atención aos novos tempos sociais. Avaliación do sistema educativo.								4		
	TEMA 3	Principios que fundamentan a acción educativa: Individualización, socialización, autonomía, actividade, creatividade. O currículo escolar: Concepto de currículo. Fundamentos pedagóxicos do currículo. O currículo oculto. Avaliación.								5		

	TEMA 4	O suxeito da Educación: A persoa como suxeito da educación. Motivación e necesidades educativas. O desenvolvemento cognitivo, social e moral. Os valores. Aprendizaxe dos adultos.	4
Tª DA EDUC. II	TEMA 1	A familia como institución social e educativa: A familia como institución social. Responsabilidade educativa da familia. Colaboración familia-escola.	4
	TEMA 2	Os profesionais da educación: Concepto actual do educador. O profesor como educador profesional. Funcións da tarefa docente. Profesionalidade do docente e compromiso deontolóxico. O profesor como investigador.	5
	TEMA 3	As institucións especificamente educativas: A escola como institución educativa. Futuro da escola. Institucións educativas non formais e informais.	4
	TEMA 4	A participación social no sistema educativo: Democracia e participación. Información e participación. A participación por sectores. Crise na participación.	3

5. Planificación Docente

TIPO DE ACTIVIDADE		1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		OBSERVACIÓNS
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
Presenciais	CLASES TEÓRICO- PRÁCT. TUTORÍAS, EXAME	34	34							
Non presenciais	TRABALLO PERSOAL INDIVIDUAL/COLABOR	56	56							
Total de horas cuadrimestrais		90	90							

6. Descriptores de Planificación

TIPO DE ACTIVIDADE	DESCRIPCIÓN DA METODOLOXÍA
CLASES TEÓRICAS	Presentación por parte da profesora dos marcos teóricos que axuden ó alumnado a comprender os contidos da materia
CLASES PRÁCTICAS	Participación activa do alumnado, expoñendo ideas propias e debatindo con actitude de consenso.
TRABALLO PERSOAL	Aplicación dos coñecementos adquiridos á comprensión dos textos e á elaboración da información.
TRABALLO COLABORATIVO	Elaboración dun traballo de investigación sobre un tema propio da materia.

7. Avaliación

ORDINARIA			
CONTINUA	CRITERIOS	PONDERACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS
ASISTENCIA	Participación activa, capacidade de síntese, de expresar e relacionar as ideas.	20%	TODAS
TRABALLO PERSOAL	Correcta organización das ideas principais, redacción e presentación nas datas requeridas.	20%	
TRABALLO COLABORATIVO	Organización, calidade e orixinalidade do traballo. Colaboración axeitada dentro do grupo.	20%	
EXPOSICIÓNS ORAIS	Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico.	20%	
EXAME ESCRITO	Integración e apropiación das ideas adquiridas, redacción e presentación	20%	
*As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara / Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do dereito á avaliación continua. Cando iso ocorra, o profesor da disciplina actuará segundo o protocolo establecido.			
ALTERNATIVA	CRITERIOS	PONDERACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS
TRABALLO PERSOAL	Correcta organización das ideas principais, redacción e presentación dos traballos e <u>resumos de todos os temas. Ver as observacións no apartado 9.</u>	20%	TODAS
TRABALLO COLABORATIVO	Organización, calidade e orixinalidade do traballo. Colaboración axeitada dentro do grupo. Imprescindible o traballo en colaboración co grupo de compañeiros.	20%	
EXPOSICIÓNS ORAIS	Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico.	20%	
EXAME ESCRITO	Integración e apropiación das ideas adquiridas, redacción e presentación. Este exame inclúe todos os temas do cuadrimestre (Apartado 4 de contidos).	40%	
EXTRAORDINARIA			
	CRITERIOS	PONDERACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS
TRABALLO PERSOAL	Correcta organización das ideas principais, redacción e presentación dos traballos e <u>resumos de todos os temas. Ver as observacións no apartado 9.</u>	20%	TODAS
TRABALLO COLABORATIVO	Organización, calidade e orixinalidade do traballo. Colaboración axeitada dentro do grupo. Imprescindible o traballo en colaboración co grupo de compañeiros.	20%	

EXPOSICIÓNS ORAIS	Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico.	20%	
EXAME ESCRITO	Integración e apropiación das ideas adquiridas, redacción e presentación. Este exame inclúe todos os temas do cuatrimestre (Apartado 4 de contidos).	40%	

ERASMUS

Os alumnos/as oficiais que participen en programas de intercambio internacional, deberán aportar unha certificación dos créditos realizados e a cualificación obtida no centro de destino. En caso contrario deberán examinarse dos contidos establecidos para esta materia igual que os restantes alumnos/as oficiais. Si os contidos cursados no centro de destino non se corresponden cos desta programación, o departamento decidirá a forma de avaliar os contidos non realizados ou non superados.

Os alumnos/as estranxeiros, participantes en programas de intercambio internacional, serán avaliados igual que os alumnos/as oficiais. No caso de non realizar un curso ou semestre completo, recibirán unha avaliación informativa e unha acreditación das horas lectivas realizadas.

8. Bibliografía, materiais e documentos

REFERENCIAS BÁSICAS

Medina Rubio, R., García Aretio, L., Ruiz Corbella, M.: Teoría de la Educación: Educación social. Uned. Madrid 2008
Sarramona, J. Teoría de la Educación. Ariel educación. Barcelona 2008

REFERENCIAS COMPLEMENTARIAS

Bárcena, F.: La experiencia reflexiva en educación. Paidós, Barcelona 2005
Carr, D. El sentido de la educación: una introducción a la filosofía de la educación y de la enseñanza. Graó. Barcelona 2005
Colom Cañellas, A y Núñez Cubero, L. Teoría de la Educación. Síntesis Educación. Madrid 2005
Colom et al: Teorías e institucións contemporáneas de la educación. Ariel. Barcelona 2008
Medina Rubio et al: Teoría de la educación. Uned. Madrid 2001
Naval, C. Teoría de la Educación: Un análisis epistemológico. Eunsa / Astrolabio. Barañáin, Navarra 2008
Savater, F.: El valor de Educar. Ariel. Barcelona 1997

9. Observacións

1. A profesora informará con suficiente antelación das datas de entrega de todos os traballos/probas individuais e colectivos esixidos na guía didáctica.
2. Dado o caso de confinamento debido ó Covid-19, a formación pasará a ser telemática mentres dure esta situación. Aula adaptada según normativa

TEORÍA E RITMO I-II										CÓDIGO				
1. Datos da disciplina														
MATERIA	LINGUAXE S E TÉCNICA DA MÚSICA								TITULACIÓN	GRADO				
ESPECIALIDADE	PEDAGOXÍA								ITINERARIO	PEDAGOXIA XERAL E DA LINGUAXE MUSIC.				
CARÁCTER	DISCIPLINA OBRIGATORIA								TIPO DE CLASES	COLECTIVA				
DEPARTAMENTO	PEDAGOXIA								COORDINADOR/A	MARÍA JOSEFA TORRES ESTARQUE				
N.º CUADRIMESTRE	2		H. lectivas/ semana		1		H. lectivas/ cuadrimestre		16		HORAS/ ECTS	90	ETCS totais da disciplina	3
CURSOS	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		IDIOMAS	GALEGO CASTELÁN				
CUADRIMESTRES	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	OUTROS IDIOMAS*	FRANCÉS				
ETCS/ CUADRIMESTRES					1,5	1,5			OBSERVACIÓN					
*Os alumnos/as estranxeiros, participantes en programas de intercambio internacional, recibirán as clases das disciplinas de carácter individual no idioma especificado no seu acordo de Formación. Nas demais disciplinas, poderán recibir asistencia e orientación dos seus Tutores nos "outros idiomas" citados nesta programación sen que iso implique que as clases sexan impartidas neses idiomas.														
DOCENTES	Ver o horario de titorías nos anexos													
DESCRIPCIÓN DA DISCIPLINA	<p>Coñecemento profundo dos conceptos da teoría da música e ferramentas relacionadas con ésta, para a súa posterior aplicación no campo da didáctica.</p> <p>Altura, métrica, rítmica, dinámica e agónica. Lectura rítmica precisa, fluida e comprensiva, con e sen alturas determinadas, a unha ou a varias voces.</p> <p>Estudo teórico-práctico dos aspectos métricos e rítmicos característicos da música do século xx. Novas grafías. Traballo de lectura a primeira vista.</p>													
COÑECEMENTOS/REQUISITOS	Requírese estar matriculado no curso correspondiente. Coñecer os fundamentos básicos da teoría musical e do ritmo musical.													
2. Competencias														
Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)														
TRANSVERSAIS	T1, T2, T3, T8, T13,													
XERAIS	X1, X2, X3, X7, X8, X10, X13.													
ESPECÍFICAS	EP3.													
3. Obxectivos														
DESCRIPCIÓN										COMPETENCIAS				
Profundizar en los conceptos teóricos musicales mediante una aplicación práctica que permita comprender los diferentes hechos musicales.														
Utilizar el análisis, la audición interna y la memoria en la práctica de la lectura musical.														
Demostrar la comprensión musical e interpretativa en la lectura a vista de una obra o fragmento de cualquier sistema compositivo.														
Conocer y aplicar los cambios rítmico-métricos acontecidos en el lenguaje musical en el s-xx.														
Reproducir textos, fragmentos corales o instrumentales de diferentes agrupaciones orquestales.														
4. Contidos														
TEMAS			DESCRITOR SUBTEMAS								SESIÓN			
I	1º Teoría y práctica musical		1.1 Teoría musical en las culturas antiguas. Abreviaturas y ornamentos. Intervalos y escalas. Modos eclesiásticos. Los modos eclesiásticos en los clásicos y los románticos. Pentafonía en Debussy, Bartok y Stravinski. Los modos en Messiaen. La técnica dodecafónica. 1.2 Acordes. Tonalidad. Modelación. Evolución armonía desde el barroco al Neoclasicismo. 1.3 La melodía. Motivo y tema. Evolución de la melodía del barroco al expresionismo y serialismo. 1.4 La forma: pequeña y gran forma. Las grandes formas de la música instrumental. Formas de la música vocal. 1.5 Los diferentes tipos de escritura. 1.6 Indicaciones relativas al movimiento. Modificaciones del movimiento. Rítmica. Relación entre la rítmica con la métrica. Signos dinámicos o de matiz. Términos relativos a la expresión.								6			
II	2º Lectura musical		2.1 Lectura a vista: Conocimiento y práctica de la lectura a vista. 2.2 Profundización de la técnica interválica en cualquier contexto o estilo musical.								5			

		2.3. Conocimiento de la técnica y mecánica del transporte y de los instrumentos transpositores	
III	3º rítmica y métrica	3.1 Profundización en las nuevas fórmulas rítmico-métricos característicos de la música contemporánea: Polirritmia y polimetría, equivalencias. Valores añadidos .Combinatoria con grupos especiales. Grupos especiales en compases mixtos. 3.2 Compases de pulsos desiguales .Música sin compasear. 3.3 Nuevos recursos instrumentales y sus grafías.	5

5. Planificación Docente

TIPO DE ACTIVIDADE	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		OBSERVACIÓNS
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
Presenciais					16	16			
Non presenciais					29	29			
Total de horas cuatrimestrais					45	45			

6. Descriptores de Planificación

TIPO DE ACTIVIDADE	DESCRIPCIÓN DA METODOLOXÍA
Realización teórico-práctico	Desarrollo de todos los temas de la materia de forma individual y colectiva con el profesor como guía propiciando una comunicación participativa y activa.
Trabajo personal	Aplicación de los conocimientos adquiridos y comprensión de los mismos, demostrando un pensamiento reflexivo y práctico. Elaboración de trabajos y exposición de los mismos.
Prueba final	Interpretación y expresión musical de los contenido de la materia y su aplicación didáctica

7. Avaliación

ORDINARIA

CONTINUA	CRITERIOS	PONDERACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS
FERRAMENTAS			
Exámen: Teórico-práctico.	Mostrar a capacidade de aplicar os contidos teóricos a la práctica.	40%	
Exposición oral	Interpretar textos musicales con expresividad.	40%	
ASISTENCIA	Participación activa, actitude de aprendizaxe motivada.	20%	

*As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara / Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do dereito á avaliación continua. Cando iso ocorra, o profesor da disciplina actuará segundo o protocolo establecido.

ALTERNATIVA	CRITERIOS	PONDERACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS
FERRAMENTAS			
Exámen: Teórico-práctico. Exposición oral	Mostrar a capacidade de aplicar os contidos teóricos a la práctica. Interpretar textos musicales con expresividad.	100%	

EXTRAORDINARIA

FERRAMENTAS	CRITERIOS	PONDERACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS
Exámen: Teórico-práctico. Exposición oral	Mostrar a capacidade de aplicar os contidos teóricos a la práctica. Interpretar textos musicales con expresividad	100%	TODAS

ERASMUS

Os alumnos/as oficiais que participen en programas de intercambio internacional, deberán aportar unha certificación dos créditos realizados e a cualificación obtida no centro de destino. En caso contrario deberán examinarse dos contidos establecidos para esta materia igual que os restantes alumnos/as oficiais. Si os contidos cursados no centro de destino non se corresponden cos desta programación, o departamento decidirá a forma de avaliar os contidos non realizados ou non superados.

Os alumnos/as estranxeiros, participantes en programas de intercambio internacional, serán avaliados igual que os alumnos/as oficiais. No caso de non realizar un curso ou semestre completo, recibirán unha avaliación informativa e unha acreditación das horas lectivas realizadas.

8. Bibliografía, materiais e documentos

REFERENCIAS BÁSICAS

M. Ravel , Trío para violín, piano y violonchelo.
C .Debussy, Preludios, La mer, Peleas y Melisande.
I. Stravinsky, La consagración de la primavera. Petrouchka .Historia de un soldado.
B. Bartok, Microcosmos. Música para cuerda, percusión y celesta.
A.Berg, Lulu ,Altenberg lieder.
A.Schoenberg .Cuarteto de cuerda nº3.Pierrot lunaire. Noche Transfigurada.
Varese. Octandre.
Charles Ives. Canciones para voz y piano.

Anton, Webern. Dos canciones opus 8 y opus nº3 y nº4. Cantata la luz de la mirada.
O. Messiaen. Cuarteto para el fin de los tiempos. Los cantos de la cielo y la tierra.
M. Falla. El retablo de Maese Pedro.
Cage. Música para piano. Obra 433,3.
Ligeti. Apariciones y atmosferas.
Libros de texto de lenguaje musical: Tratado contemporáneo 4 y 5 de José Luis Temes.
Ibañez-cursá. Encarnación López arenosa: Ritmo y lectura 4.
Tratado de teoría general: Hermann Gragner.

REFERENCIAS COMPLEMENTARIAS

9. Observacións

1. A profesora informará con suficiente antelación das datas de entrega de todos os traballos/probas individuais e colectivos esixidos na guía didáctica.
2. Dado o caso de confinamento debido ó Covid-19, a formación pasará a ser telemática mentres dure esta situación. Aula adaptada según normativa

TÉCNICAS DE AULA PARA A DIDÁCTICA DA MÚSICA E DA LINGUAXE MUSICAL I-II										CÓDIGO									
1. Datos da disciplina																			
MATERIA		Didáctica da Educación musical						TITULACIÓN		GRADO									
ESPECIALIDADE		PEDAGOXÍA						ITINERARIO		PEDAGOXÍA XERAL E DA LINGUAXE MUSICAL									
CARÁCTER		OBRIGATORIA ESPECÍFICA						TIPO DE CLASES		COLECTIVA									
DEPARTAMENTO		PEDAGOXÍA						COORDINADOR/A		AMALIA GUERRERO ROCHA									
N.º CUADRIMESTRE		2		H. lectivas/ semana		2		H. lectivas/ cuadrimestre		32		HORAS/ ECTS		30		ETCS totais da disciplina		6	
CURSOS		1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		IDIOMAS		GALEGO CASTELÁN							
CUADRIMESTRES		I		II		III		IV		V		VI		VII		VIII		OUTROS IDIOMAS*	
ETCS/ CUADRIMESTRES										3		3		OBSERVACIÓNS					
*Os alumnos/as estranxeiros, participantes en programas de intercambio internacional, recibirán as clases das disciplinas de carácter individual no idioma especificado no seu acordo de Formación. Nas demais disciplinas, poderán recibir asistencia e orientación dos seus Tutores nos "outros idiomas" citados nesta programación sen que iso implique que as clases sexan impartidas neses idiomas.																			
DOCENTES		Ver o horario de titorías nos anexos																	
DESCRIPCIÓN DA DISCIPLINA		Deseño de estratexias específicas para o ensino e a aprendizaxe. Recursos didácticos, medios materiais e criterios para a súa selección e utilización na aula de música.																	
COÑECEMENTOS/REQUISITOS		Requírese estar matriculado no curso correspondente.																	
2. Competencias																			
Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)																			
TRANSVERSAIS		T 1, 3, 4, 7, 8, 15, 16, 17																	
XERAIS		X 1, 2, 3, 4, 5, 13, 19, 22																	
ESPECÍFICAS		EP 1, 2, 5, 8																	
3. Obxectivos																			
DESCRIPCIÓN										COMPETENCIAS									
1. Deseñar e experimentar procesos de ensinanza-aprendizaxe integrando as estratexias didácticas dos métodos da educación musical.										100%									
2. Analizar os procedementos e recursos en coherencia cos obxectivos a conseguir.										100%									
3. Planificar estratexias didácticas das actividades baixo o principio do aprendizaxe significativo e aplicalas na aula de linguaxe musical.										100%									
4. Coñecer e saber aplicar os instrumentos de avaliación para os diferentes bloques de contidos que compoñen o currículo de linguaxe musical.										100%									
5. Saber analizar e poñer en práctica o currículo oficial, loe, da linguaxe musical.										100%									
4. Contidos																			
TEMAS		DESCRITOR SUBTEMAS								SESIÓNS									
1º CUADRIMESTRE																			
I		INTRODUCCIÓN ÁS TÉCNICAS DE AULA NA EDUCACIÓN MUSICAL 1.1. Concepto e relevancia das Técnicas de Aula na ensinanza musical 1.2. Estratexias de actuación docente na aula de Linguaxe Musical 1.3. Consideracións prácticas								2									
II		PLANTEAMENTO DIDÁCTICO NA EDUCACIÓN MUSICAL 2.1. Pedagogías Contemporáneas na Educación Musical 2.2. Estudo e práctica dos plantexamentos didácticos 2.3. Aportacións relevantes e a súa aplicación na aula								6									
III		RECURSOS DIDÁCTICOS NA AULA DE MÚSICA 3.1. Tipos de recursos didácticos 3.2. Selección e adaptación de recursos didácticos 3.3. Integración de recursos tecnolóxicos na ensinanza musical								6									
IV		ESTRATEXIAS DE ENSINANZA E APRENDIZAXE 4.1. Deseño de estratexias específicas para a aprendizaxe musical 4.2. Métodos e enfoques pedagóxicos na educación musical 4.3. Avaliación e adaptación de estratexias según as necesidades do estudante								2									

TOTAL CUADRIMESTRE: 16 SESIÓNS			
2º CUADRIMESTRE			
V	DIDÁCTICA DOS ELEMENTOS DA MÚSICA	5.1. El ritmo 1. 2. La melodía 2. 3. La forma 5.4. La harmonía 5.5. A creatividade e a improvisación	5
VI	MEDIOS MATERIAIS NA AULA DE MÚSICA	6.1. Instrumentos e equipo musical na aula 6.2. Materiais impresos e recursos visuais 6.3. Creación e organización dun ambiente musical favorable	3
VII	APLICACIÓN PRÁCTICA E CASOS DE ESTUDO	7.1. Aplicación de estratexias e recursos en situacións reais de ensinanza 7.2. Análise de casos de estudo na ensinanza musical 7.3. Desenvolvemento de habilidades para o deseño de estratexias específicas 7.4. Avaliación de contidos	4
VIII	RECURSOS E MATERIAIS CURRICULARES NA EDUCACIÓN MUSICAL	8.1. Recursos e Materiais Curriculares 8.8.1. Análise de diferentes materiais curriculares: cancións populares, temas clásicos, etc. 8.8.2. Repertorio e selección 8.8.3. Instrumentos Orff	4
TOTAL CUADRIMESTRE: 16 SESIÓNS			

5. Planificación Docente									
TIPO DE ACTIVIDADE	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		OBSERVACIÓNS
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
Presenciais							33	33	
Non presenciais							57	57	
Total de horas cuadrimestrais							90	90	

6. Descriptores de Planificación	
TIPO DE ACTIVIDADE	DESCRIPCIÓN DA METODOLOXÍA
Exposición teórico-práctica	O desenvolvemento da actividade docente-discente organizarase a través da exposición de todas aquelas cuestións correspondentes a os bloques temáticos.
Debates presenciais	Aprendizaxe cooperativo/colaborativo.
Elaboración de traballo	Presentación de traballos realizados individualmente.

7. Avaliación			
ORDINARIA			
CONTINUA	CRITERIOS	PONDERACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS
ASISTENCIA	Participación activa, capacidade de síntese, de expresar e relacionar as ideas.	20%	TODAS
TRABALLO PERSOAL	Correcta organización das ideas principais, redacción e presentación nas datas requiridas.	20%	
TRABALLO COLABORATIVO	Organización, calidade e orixinalidade do traballo. Colaboración axeitada dentro do grupo.	20%	
EXPOSICIÓNS ORAIS	Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico.	20%	
EXAME ESCRITO	Integración e apropiación das ideas adquiridas, redacción e presentación. Combinación de preguntas tipo test e preguntas cortas relacionadas cos conceptos clave dos temas do curso.	20%	
*As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara / Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do dereito á avaliación continua. Cando iso ocorra, o profesor da disciplina actuará segundo o protocolo establecido. Se valorará na avaliación a responsabilidade individual nos traballos grupais.			
ALTERNATIVA	CRITERIOS	PONDERACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS
TRABALLO PERSOAL	Correcta organización das ideas principais, redacción e presentación dos traballos e <u>resumos de todos os temas. Ver as observacións no apartado 9.</u>	20%	TODAS
TRABALLO COLABORATIVO	Organización, calidade e orixinalidade do traballo. Colaboración axeitada dentro do grupo. Imprescindible o traballo en colaboración co grupo de compañeiros.	20%	
EXPOSICIÓNS ORAIS	Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico.	20%	
EXAME ESCRITO	Integración e apropiación das ideas adquiridas, redacción e presentación. Este exame inclúe todos os temas do cuadrimestre (Apartado 5 de contidos). Combinación de preguntas tipo test e preguntas cortas relacionadas cos conceptos clave dos temas do curso.	40%	
EXTRAORDINARIA			
	CRITERIOS	PONDERACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS
TRABALLO PERSOAL	Correcta organización das ideas principais, redacción e presentación dos traballos e <u>resumos de todos os temas. Ver as observacións no apartado 9.</u>	20%	TODAS
TRABALLO COLABORATIVO	Organización, calidade e orixinalidade do traballo. Colaboración axeitada dentro do grupo. Imprescindible o traballo en colaboración co grupo de compañeiros.	20%	
EXPOSICIÓNS ORAIS	Organización dos conceptos, claridade, fluidez e riqueza de léxico.	20%	
EXAME ESCRITO	Integración e apropiación das ideas adquiridas, redacción e presentación. Este exame inclúe todos os temas do cuadrimestre (Apartado 5 de contidos). Combinación de preguntas tipo test e preguntas cortas relacionadas cos conceptos clave dos temas do curso.	40%	

Giráldez, Andrea. - Didáctica da Música. Grao.
La rítmica de Jacques-Dalcroze
López de Arenosa, E. - Apuntes sobre didáctica musical. Enclave Creativa
Métodos de linguaxe musical de grao elemental e medio.
Monereo, C., Castelló, M., Clariana, M., Palma, M., Pérez, M.I. - Estratexias de ensinanza e aprendizaxe.
Paynter, John - Sonido y estructura. Akal/ Didáctica de la música.
Willems, Edgar - El ritmo musical.
Willems, Edgar - El valor humano de la educación musical

REFERENCIAS COMPLEMENTARIAS

9. Observacións

1. A profesora informará con suficiente antelación das datas de entrega de todos os traballos/probas individuais e colectivos esixidos na guía didáctica.
2. Dado o caso de confinamento debido ó Covid-19, a formación pasará a ser telemática mentres dure esta situación. Aula adaptada según normativa

Programación docente de TÉCNICA VOCAL I-II

Ensinanzas Superiores de Música Título superior de música (ensinanzas reguladas polo Decreto 163/2015, do 29 de outubro e 171/2016, do 24 de novembro)

1. Identificación e contextualización

DISCIPLINA TÉCNICA VOCAL

ESPECIALIDADE	PEDAGOXÍA DA LINGUAXE				ITINERARIO	PEDAGOXÍA DA LINGUAXE MUSICAL				
CARÁCTER	B) Obrigatoria				TIPO DE CLASES	Colectiva				
DEPARTAMENTO	Canto				XEFE/A DO DEPARTAMENTO	José Antonio Campo Edesa				
CURSOS	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		COORDINADOR/A DA DISCIPLINA	Ana Franqueira Fontán
CUADRIMESTRE	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Horas de clase semanais	1
ETCS/ CUADRIMESTRE	3	3							Idiomas	Galego, Castelán, Inglés.
DOCENTES	NOME E APELIDOS				MAIL/TEL/WEB				TITORÍA	
	Ana Franqueira Fontán				anafranqueirafontan@csmvigo.com				Consultar táboa anexa	

2. Descriptor e competencias

Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)/171/2016

DESCRITOR	Adquisición da técnica vocal básica. Nocións de hixiene vocal e coñecemento das clasificacións vocais. Desenvolvemento da voz no canto e na fala como instrumento na labor docente.
COÑECEMENTOS PREVIOS	Os requiridos na proba de acceso ao grao superior, e para cuatrimestres diferentes ao primeiro, coñecementos e habilidades adquiridas do cuatrimestre anterior.
RELACIÓN CON OUTRAS DISCIPLINAS	A disciplina de Técnica Vocal debe capacitar ao alumnado para a elaboración, selección e aplicación de actividades, materiais e recursos de ensinanza/aprendizaxe vocais en función das demandas do contexto educativo, sendo versátil no dominio vocal, tanto individual como grupal. A disciplina ten relación indirecta cos contidos da disciplina de formación básica Formación e Adestramento auditivo e vocal, así como coa obrigatoria específica Formación e Adestramento auditivo e vocal aplicado e Coro.
TRANSVERSAIS	T1, T2, T3, T4, T6, T8
XERAIS	X1, X3, X9, X10, X17, X21, X24
ESPECÍFICAS	EP4, EP5, EP7, EP11

3. Obxectivos

DESCRIPCIÓN	COMPETENCIAS RELACIONADAS
Coñecer a anatomía e funcionamento dos aparellos respiratorio, fonador e resoador na voz humana.	T1, T2, T6, X1, X9, X10, X21, X24, EP4, EP7, EP11
Coñecer os principios esenciais do mecanismo da emisión correcta do son vocal.	T2, T3, T6, X1, X9, X10, X21, X24, EP4, EP7, EP11
Coñecer os principios elementais da técnica respiratoria na emisión do son falado e cantado.	T1, T2, T6, X1, X9, X10, X21, X24, EP4, EP7, EP11
Tomar conciencia dos malos hábitos posturais e distinguir cando se consegue un correcto uso do corpo no acto fonador.	T2, T3, T6, X1, X9, X10, X21, X24, EP4, EP7, EP11
Interpretar en lectura a vista obras sinxelas do repertorio lírico tradicional.	T2, T3, T6, X1, X9, X10, X21, X24, EP4, EP7, EP11
Coñecer as principais medidas de hixiene da voz.	T2, T3, T6, X1, X9, X10, X21, X24, EP4, EP7, EP11

4. Contidos

TEMAS	DESCRITOR SUBTEMAS	SESIÓNS
Estudo da teoría vocal	1.1. Estudo da anatomía e fisioloxía do aparello respiratorio. 1.2. Estudo da anatomía e fisioloxía do aparello fonador. 1.3. Estudo da anatomía do aparello resoador. 1.4. Estudo da voz infantil e adolescente: característica, tesituras e ámbitos, patoloxías e problemáticas.	TODAS
	2.1. Adestramento e práctica da respiración e da relaxación. 2.2. Adestramento e práctica do quecemento vocal.	

Práctica vocal	2.3. Adestramento e práctica da voz falada e cantada. 2.4. Adestramento e práctica da entonación, afinación, empaste e fraseo. 2.5. Entoación e lectura a vista de pezas a unha e varias voces en diferentes estilos. 2.6. Ferramentas, técnicas e estratexias de estudo de pezas a unha e varias voces en diferentes estilos.	TODAS
Total de sesións por cuadrimestre		19

5. Metodoloxía e Planificación Docente

TIPO DE ACTIVIDADE E DESCRICIÓN			I	II
HORAS PRESENCIAIS	Avaliación inicial	A avaliación inicial realizarase durante a primeira semana do curso escolar co fin de identificar as dificultades do alumnado, así como as súas necesidades de atención educativa segundo as Instrucións do 31 de xullo de 2020, da Dirección Xeral de Educación, Formación Profesional e Innovación Educativa para o desenvolvemento das ensinanzas de réxime especial para o curso 2020-2021.	1	
	Práctica vocal	Mediante exercicios de carácter progresivo introducirase ao alumno/a na técnica da emisión do son falado e cantado.	16	17
	Actividades de avaliación	Presentación do traballo desenvolvido no curso.	2	
HORAS NON PRESENCIAIS	Pescuda de información e exposición de traballos	Pescuda de información de textos na biblioteca e en librerías así como a través de Internet sobre os contidos recollidos na guía docente. Traballos escritos e exposición sobre algún ou algúns dos contidos da programación.	71	71
Total de horas por cuadrimestre			90	90

6. Avaliación

FERRAMENTAS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS	PONDERACIÓN
ORDINARIA			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Con avaliación continua)			
Traballo persoal	Valorarase a asistencia, participación activa e compromiso coa materia, así como a progresión do alumno na execución dos exercicios vocais propostos nas clases. Proporase un traballo de aplicación práctica sobre algún dos contidos da programación. *Só serán avaliados os traballos debidamente entregados en prazo e forma. O plaxio nos traballos suporá a no cualificación dos mesmos.	T1, T3, T6, T8, X1, X3, X9, X10, X17, X21, X24, EP4, EP5, EP7, EP11	50%
	Valorarase a adquisición dunha técnica básica de emisión do son falado e cantado*	T2, T3, X1 X3, X9, X17, X21, EP4	50%
*As faltas de asistencia (3 faltas a clases de Cámara / Conxunto ou 4 faltas no resto das disciplinas) suporán a perda do dereito á avaliación continua. Cando isto aconteza, o profesor/a da disciplina actuará segundo o protocolo aprobado..			
AVALIACIÓN ORDINARIA (Convocatoria adiantada-dецembro-)			
Traballo persoal	Valorarase a asistencia, participación activa e compromiso coa materia, así como a progresión do alumno na execución dos exercicios vocais propostos nas clases. Farase un traballo escrito sobre algún dos contidos da programación. *Só serán avaliados os traballos debidamente entregados en prazo e forma. O plaxio nos traballos suporá a no cualificación dos mesmos.	T1,, T3, T4, T6, T8, X1, X3, X9, X10, X17, X21, X24, EP4, EP5, EP7, EP11	50%
	Valorarase a adquisición dunha técnica básica de emisión do son falado e cantado.	T2, T3, X1 X3, X9, X17, X21, EP4	50%
AVALIACIÓN ALTERNATIVA (*Para alumnado con perda da Avaliación continua)			
Exame escrito e oral	Valorarase o coñecemento dos contidos teóricos e teórico-prácticos recollidos na programación.	T1, T2, T3, T4, T6, T8, X1, X3, X9, X10, X17, X21, X24, EP4, EP5, EP7, EP11	50%
	Valorarase a adquisición dunha técnica básica de emisión do son falado e cantado.		50%
EXTRAORDINARIA			
Exame escrito e oral	Valorarase o coñecemento dos contidos teóricos e teórico-prácticos recollidos na programación.	T1, T2, T3, T4, T6, T8, X1, X3, X9, X10, X17, X21, X24, EP4, EP5, EP7, EP11	50%
	Valorarase a adquisición dunha técnica básica de emisión do son falado e cantado.		50%
ERASMUS			
Os/as alumnos/as oficiais que participen en programas de intercambio internacional, deberán aportar unha certificación dos créditos realizados e a cualificación obtida no centro de destino. En caso contrario deberán examinarse dos contidos establecidos para esta materia igual que os restantes alumnos/as oficiais. Si os contidos cursados no centro de destino non se corresponden cos desta programación, o departamento decidirá a forma de avaliar os contidos non realizados ou non superados.			
Os/as alumnos/as estranxeiros, participantes en programas de intercambio internacional, serán avaliados igual que os alumnos/as oficiais. No caso de non realizar un curso ou semestre completo, recibirán unha avaliación informativa e unha acreditación das horas lectivas realizadas.			

7. Alumnado con necesidades educativas especiais

DESCRIPCIÓN	CRITERIOS E PAUTAS
No marco do establecido no Real decreto legislativo 1/2013, do 29 de novembro, polo que se aproba o texto refundido da Lei xeral de dereitos das persoas con discapacidade e da súa inclusión social, deberanse cumprir as disposicións vixentes en materia de promoción da accesibilidade.	Aqueles que establece a Consellería competente en materia de Educación.

8. Bibliografía, materiais e documentos

LIBROS

- ALIÓ, Myriam. *Reflexiones sobre la Voz*. Clivis, Barcelona, 1983.
- BATTAGLIA DAMIANI, D. *Anatomia della voce*. Ricordi, Milan,
- BUSTOS SÁNCHEZ, I. *Trastornos de la voz en edad escolar*. Ed. Aljibe.
- CANUYT, G. *La voz*. Librería Hachette, Buenos Aires, 1958.
- CHENG, S. Chun-Tao. *El Tao de la Voz*. Ediciones Gaia. Madrid, 1993.
- DE SANTIAGO, Anton. *Voz e Canto*. Xunta de Galicia, Santiago de Compostela, 1990.
- ECHEVARRÍA GOÑI, S. *La voz infantil, educación y reeducación*. Ed. Cepe.
- HUSSON, R. *La voix chantée*, París 1960.
- MANSION, M. *Estudio del Canto*. Ricordi, Buenos Aires, 1947.
- MARI, N. *Canto e Voce*. Ricordi, Milán, 1970.
- McCALLION, M. *El Libro de la Voz*. Urano. Barcelona, 1998.
- QUIÑONES, CARMEN. *El cuidado de la voz*. Ed. Aljibe. Madrid, 1997.
- REGIDOR ARRIBAS, R. *Temas del Canto. Vol. I y II*. Real Musical. Madrid, 1975.
- VIÑAS, FRANCISCO. *El arte del canto*. Salvat. Barcelona, 1932.

PARTITURAS

Bellini. *Composizione da camera*. Ed. Ricordi.

Concone. *Opus 12*. Ed. Ricordi.

Donizeti. *Composizione da camera*. Ed. Ricordi.

Mozart. *Lieder*. E. Breikopf.

Parisotti. *Arie Antiche*.

Vaccaj. *Método práctico di canto italiano da camara*. Ed. Ricordi.

Composicións de diversos xéneros e autores en función das voces que haxa no grupo.

RECURSOS EN LIÑA

Petrucci Music Library (partituras en línea): www.imslp.org

TRABALLO FIN DE ESTUDOS										CÓDIGO		
1. Datos da disciplina												
MATERIA	TRABALLO FIN DE ESTUDIOS								TITULACIÓN	GRADO		
ESPECIALIDADE	PEDAGOXÍA								ITINERARIO	PEDAGOXÍA XERAL E DA LINGUAXE MUSICAL		
CARÁCTER	E) TRABALLO FIN DE ESTUDIOS								TIPO DE CLASES	TITORÍA INDIVIDUAL		
DEPARTAMENTO	PEDAGOXÍA								COORDINADOR/A	Consultar táboa anexa		
N.º CUADRIMESTRE	1	H. lectivas/ semana		0	H. lectivas/ cuadrimestre		0	HORAS/ ECTS	30	ETCS totais da disciplina	10	
CURSOS	1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		IDIOMAS			
CUADRIMESTRES	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	OUTROS IDIOMAS*			
ETCS/ CUADRIMESTRES								10	OBSERVACIÓNS			
*Os alumnos/as estranxeiros, participantes en programas de intercambio internacional, recibirán as clases das disciplinas de carácter individual no idioma especificado no seu acordo de Formación. Nas demais disciplinas, poderán recibir asistencia e orientación dos seus Titores nos "outros idiomas" citados nesta programación sen que iso implique que as clases sexan impartidas neses idiomas.												
DOCENTES	Consultar táboa anexa.											
DESCRIPCIÓN DA DISCIPLINA	Elaboración e defensa dun traballo de investigación relacionado coa especialidade e a súa aplicación, incidindo directamente no desenvolvemento profesional da Pedagogía da Linguaxe Musical. Elaboración dunha proposta didáctica que atinxa aos ámbitos do ensino da Linguaxe musical nos graos elemental ou profesional de música, desenvolvendo materiais didácticos específicos para acadar obxectivos definidos.											
COÑECEMENTOS/REQUISITOS	Requírese estar matriculado no Traballo fin de estudos.											
2. Competencias												
Ver lista e descrición de competencias no anexo II do decreto 163/2015 (DOG do 16 de novembro de 2015)												
TRANSVERSAIS	T1, T2, T3, T3, T5, T6, T8, T14, T15, T16											
XERAIS	X5, X8, X10, X13, X16, X18, X19, X25											
ESPECÍFICAS	EP1, EP2, EP5, EP9, EP10											
3. Obxectivos												
DESCRIPCIÓN										COMPETENCIAS		
1) Amosar ter relacionado de xeito conceptual, práctico e artístico os coñecementos adquiridos no estudio da especialidade.												
2) Reflexionar sobre o ensino da música, a aprendizaxe da mesma e a súa propia formación, aportando unha proposta pedagóxica con intención de innovación e mellora do ensino.												
3) Amosar a capacidade de poñer en práctica unha tarefa complexa na que aplique os seus coñecementos e creatividade. A devandita tarefa inclúe o afondamento sobre un tema pedagóxico relevante, revisións bibliográficas e obtención de conclusións.												
4. Contidos												
DESCRIPCIÓN												
TRABALLO DOCUMENTAL	Estrutura e contido do traballo: Portada – Índices – Introducción – Análise do contexto de estudio – Proceso da investigación - Resultados e conclusións – Referencias bibliográficas – Proposta pedagóxica con oito unidades didácticas, dúas desenvolvidas e seis en tablas ou esquemas conceptuais – Anexos e apéndice. O traballo académico deberá ter unha extensión mínima de cen páxinas en tamaño DIN A-4 con letra Arial 12 puntos a dobre espazo, sen contar coas referencias bibliográficas, os títulos e os anexos. Tamén se incluírá un resumo en castelán, galego, e en francés ou inglés.											
5. Planificación Docente												
TIPO DE ACTIVIDADE		1.º curso		2.º curso		3.º curso		4.º curso		OBSERVACIÓNS		
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII			
Presenciais	TITORÍAS								10	O alumnado terá, alomenos, una titoría quincenal.		
Non presenciais	TRABALLO PERSOAL								290			
Total de horas cuadrimestrais									300			

6. Descriptores de Planificación

METODOLOXÍA

A metodoloxía consistirá en favorecer no alumnado a visión global do traballo, a orientación e a supervisión do mesmo.

O procedemento baséase no diálogo, suxerencias e propostas por parte da profesora, procurando a autonomía dos alumnos, a toma de conciencia sobre o seu propio coñecemento e o xeito de plasmarlo na escritura.

A revisión do traballo por parte da tutora efectuaráse no transcurso da súa elaboración, para suxerir, si se dá o caso, a organización das ideas e o estilo académico da linguaxe

7. Avaliación

ORDINARIA

	CRITERIOS	PONDERACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS
TFE E EXPOSICIÓN PÚBLICA ANTE O TRIBUNAL	a) Exposición clara e fluida incidindo nos aspectos fundamentais	100%	TODAS
	b) Estilo literario académico e terminoloxía pedagóxica		
	c) Fundamentación mediante busca axeitada		
	d) Rigor no estudio científico, pedagóxico ou artístico		
	e) Claridade conceptual acadada sobre o tema		
	f) Orixinalidade e interese nas conclusións		
	g) Reflexión e análise no proceso de elaboración do traballo e valoración das experiencias e aprendizaxes acadados no mesmo		
	h) Valor didáctico, relevancia e proposta pedagóxica axeitada		

PROCEDEMENTO

A) O alumno exporá o traballo oralmente durante un tempo aproximado de 45 minutos, utilizando power point e incluíndo, sin o considera preciso, outros medios informáticos ou audiovisuais.

B) Rematada a exposición cada membro do tribunal pedirá as aclaracións que considere pertinentes sobre o traballo, que serán respondidas unha a unha por o o alumno.

A duración desta parte do exame non excederá de 30 minutos.

ERASMUS

Os alumnos/as que participen en programas de intercambio internacional, deberán presentar este traballo de Fin da Especialidade na súa institución de orixe.

8. Observacións

1. É importante consultar o protocolo xeral do TFE na web do Conservatorio superior de música de Vigo así como a circular 10/2014 da Dirección xeral de educación no seu punto 3.2 sobre o desenvolvemento do TFE e a ORDEN de 21 de novembro de 2016
2. Dado o caso de confinamento debido ó Covid-19, a formación pasará a ser telemática mentres dure esta situación. Aula adaptada según normativa